

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

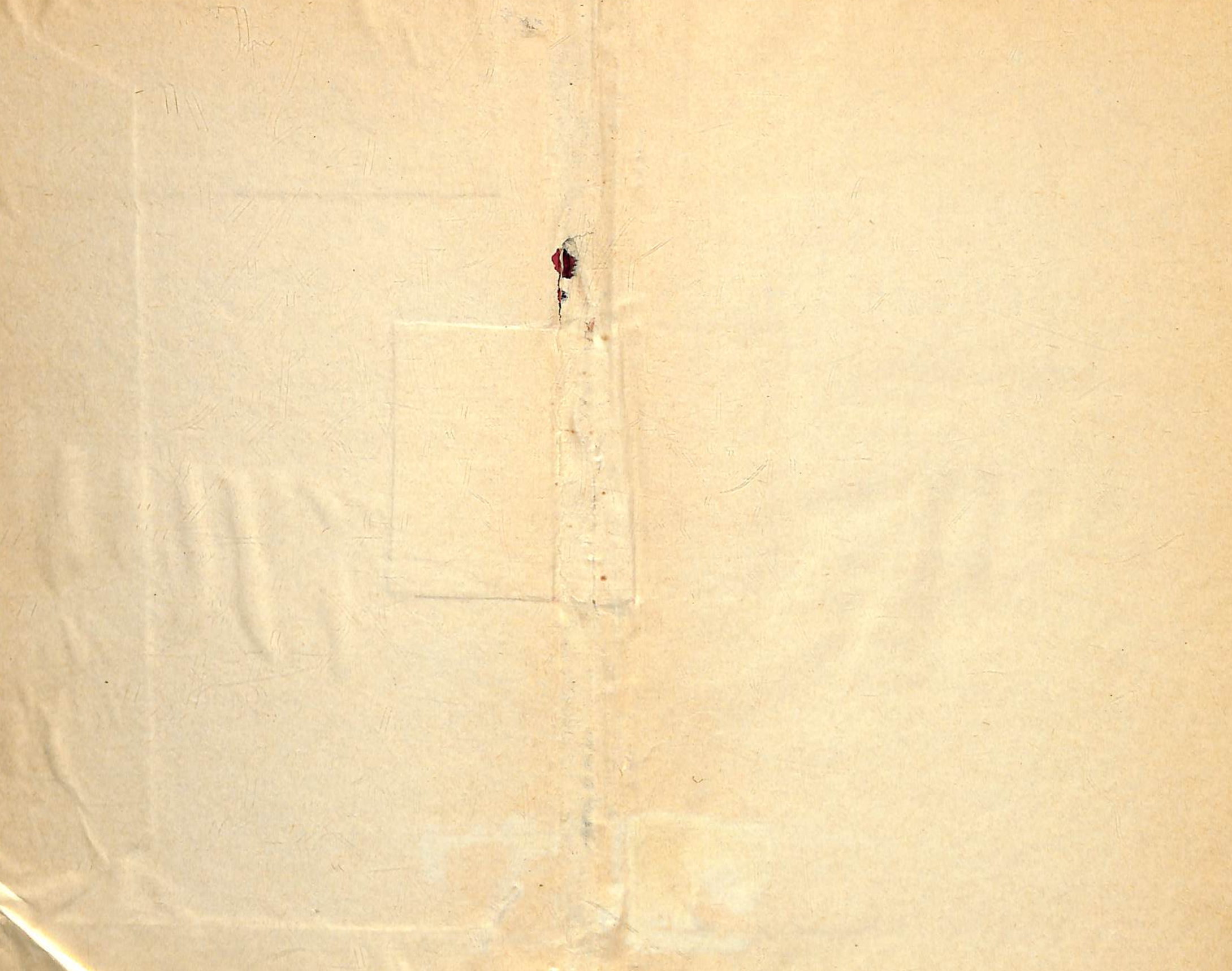
Adapt — remix, transform, and build upon the material

507

Унзг

65

1902

ԳԱՐՐԻԷԼ ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆՑ

ԷԼԻ ՄԵԿ ԶՈՂ

ԿՕՄԵԴԻԱ ՀԻՆԳ ԱՐԱՐՈՒԱԾՈՎ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՏՊԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ո Ն Ղ Ն Ա

Թ Ի Փ Լ Ի Զ

ԱՐԱԿԱՏԻՊ Մ. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆՑԻ

ՄԻՔԱՑԵԼԵԱՆ ՓՈՂՈՑ, 81

1902

Երկրորդ
Ա-34

"Alte - 1200" - 1200 - 1200 - 1200

1200 - 1200

1200

ԷԼԻՄԵՆՏԱՆ

ԿՕՄԵՏԻԸ

ԷԼԻՄԵՆՏԱՆ

ԿՕՄԵՏԻԸ

Սկզբնական օրինակը առաջին անգամ ներկայացրած է
Թիֆլիզի քաղաքային թատրոնում 1870 թ. Մայիսի 4-ին:

4009

891.99

U-94

ԷԼԻ ՄԵԿ ԶՈՅ

ԿՕՄԵԴԻԱ ՀԻՆԳ ԱՐԱՐՈՒԱԾՈՎ

ՀԵՂԻՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԳԱՐՐԻԷԼ ՍՈՒՆԳՈՒԿԵԱՆՑԻ

ԵՐԿՐՈՐԿ ՏՊԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ուղղած

ԹԻՓԼԻԶ

ԱՐԱԳԱՏԻՊ Մ. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆՑԻ

ՄԻՔԱՑԷԼԵԱՆ ՓՈՂՈՑ, 81

1902

ՀՈՋ ՄԻՊ ՈՒԺ

ՅՎՎՄՍԳ

Արձանագրություն հասցեատերերին և հարկատերերին
հարկերի վճարման մասին: 1902 թ. Դեկտեմբերի 1-ին

2004

29786-Ա.2

ԲԻՆԱԿԱՆ ԳՐԱԳՐԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

ՎԵՐՈՒՄ ԵՎ ԳՐԱԳՐԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

ՎԵՐՈՒՄ ԵՎ ԳՐԱԳՐԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

ՎԵՐՈՒՄ ԵՎ ԳՐԱԳՐԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

ՎԵՐՈՒՄ ԵՎ ԳՐԱԳՐԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

ՎԵՐՈՒՄ ԵՎ ԳՐԱԳՐԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

ՎԵՐՈՒՄ ԵՎ ԳՐԱԳՐԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

ՎԵՐՈՒՄ ԵՎ ԳՐԱԳՐԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

Дозволено цензурою. Тифлиси, 6 Октября 1901 г.

1901

65-2014

19 65

(11788-17) 02

ԷԼԻ ՄԷԿ ԶՈՅ

ԿՕՄԵԴԻԱ ՀԻՆԳ ԱՐԱՐՈՒՄԵՆՈՎ

Խոսուորած մե մարտարդի մարմնացու զժ. ՄԱԲԳԱՅԻ
Թիֆլիզի թատրոն, 1870 թ. Մայիսի 4-ին:

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԻՆՔ

ՍԱՐԳԻՍ, հարուստ վաճառական . . . Պ. ԱՄԵՐՈՒՄԵՆՍԻ
ԲԱՐԲԱՐԷ, նրա կինը . . . Օր. ԱՐԱՄԵՆՍԻ
ՄԻՔԱՅԷԼ, նրանց որդին . . . Պ. ՉՄԵԿԵՆՍԻ
ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ ՍՈՒՐԱԹՕՎ,

գնդապետ . . . Պ. ՄԻՐԱՂԵԱՆՍԻ
ՍԱԼՕՄԷ, նրա կինը . . . Տ. ՄԻՐԱՂԵԱՆՍԻ
ԱՆԱՆԻ, նրանց աղջիկը . . . Տ. ՍԱԹՈՒՆԻ
ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻՉ ԲՐԻԼԻԱՆՏՕՎ,

միլիոնատեր . . . Պ. ՍՈՒՐԱՄԵՆՍԻ
ՎԱՆՑ, Բրիլիանտովի որդին . . . Պ. Տ. ԱՄԱՏՈՒՐՅԱՆՍԻ
ՆԱՏՕ, Բրիլիանտովի աղջիկը . . . Տ. ՄԻՐԱՂԵԱՆՍԻ
ՕՍԷՓ, վանոի ծտտան . . . Պ. ՄԻՐԱՂԵԱՆՍԻ

Առաջին եւ չորրորդ արարուածները կատարվում են Սարգսի տանը, երկրորդն ու հինգերորդը՝ Սուրաթովի տանը, իսկ երրորդը՝ Բրիլիանտովի տանը:

Անցրը պատահում է Թիֆլիզում 1860-ին:

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԱՆՑ ՀԱՍՆԱԿՆ ՈՐ ՀԱԳՈՒՍՏԸ

ՍԱՐԳԻՍ, 55 տարեկան, եւրոպական սե հագուստով:
ԲԱՐՅԱՐԷ, 50 տարեկան, տեղական հագուստով:
ՄԻՔԱՅԷԼ, 27 տարեկան, եւրոպական հագուստով:
ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ, 50 տարեկան, զինուորական հա-

գուստով: Ուսերի վրայ գնդապետի փնջաւոր սպիտակ ուսնոցներ, իսկ կրծքին սուրբ Գէորդի սպիտակ խաչ 4-րդ աստիճանի (նշան քաջութեան): Հանդիսի նշանադրեալի վրայ գրնդապետի աստիճանին վայել և ուրիշ չքանշաններ ու չքադրամներ: Տանից դուրս գնալիս կամ դրսից տուն գալիս պաշտօնական թուր: Գործ է ածում երկար ծխաքարը:

ՍԱԼՕՄԷ, 40 տարեկան, տեղական հագուստով:
ԱՆԱՆԻ, 19 տարեկան: Եւրոպական
ՍՏԵՓԱՆ ԳԱՆԷԼԻՉ, 60 տարեկան: հագուստով:
ՎԱՆՕ, 25 տարեկան:
ՆԱՏՕ, 18 տարեկան:
ՕՍԷՓ, 20 տարեկան:

ԾԱՌԱՅ, Սարգսի տանը, հասարակ սե չէրքէզկայով:

ԷԼԻ ՄԷԿ ԶՈՅ

ԱՐԱՐՈՒԱԾ ԱՌԱՋԻՆ

Սարգսի տանը մի դարդարուն սենեակ շորս դնով՝ աջ, ձախ և երկուսը խորում: Այս վերջին դռներից աջ*) կողմինը գլխաւոր մուտքն է, իսկ ձախինը դէպի պարտէզն է տանում: Սենեակի աջ կողմը՝ լուսամուտ և սփռոցով ծածկած սեղան, որի վրայ դարսած են մի քանի դրքեր, իսկ ձախ կողմը դիվան և սեղան: Ուր հարկն է՝ աթոռներ և բազկաթոռներ:

ՏԵՍԻԼ ԱՌԱՋԻՆ

ՍԱՐԳԻՍ, ԲԱՐՅԱՐԷ

ՍԱՐԳԻՍ, մտնելով աջ դռնից, գլխարկը ձեռքին, բարկացած: Է՛սէնց էլ իր առածը՝ «հա ու չէ» չէ իմանում, էլի:

Գլխարկը դրում է սեղանի վրայ:

*) Աջ, ձախ, պէտք է ընդունել հանդիսականների դիրքից նայելով:

ԲԱՐՔԱՐԷ, հետեւելով:

Բթխիղա խօ չիս կանա անի խղճին. տեսնում
իս չէ ուզում, զօռով բան կու'լի:

Նստում է:

ՍԱՐԳԻՍ

Ձէնդ, ձէնդ, զիւի քու միզն է, Բարբարէ, վուր
էնէնց դայիմ*) է կանգնած:

ԲԱՐՔԱՐԷ

Վունց չէ, մէ իմ խիւքով է ապրում, մէկ էլ քու
խիւքով:

ՍԱՐԳԻՍ

'Ես**) էլ էտ իմ ասում, է, վուր ինչ ուզից՝
հիզը զնացիր, ինչ ասաւ՝ հիզը բանի տուիր ու վիւր-
չը բերիր էն տիրը, վուր վունց հօրն է լսում, վունց
մօրը:

Բարկացած ման է դայիս:

ԲԱՐՔԱՐԷ

Թէ կի նա իր հօր վրայ էլ ու մօր վրայ էլ խե-
լօք է, 'ես ինչ անիմ էտումը, քան:

ՍԱՐԳԻՍ

Այ, այ, էտէնց իս խօսում զիւի, վուր իրան էլ
իս գժուեցնում, է:

*) Ղ տառը թաւով նշանակած [ղ] պէտք է արտասանել որ-
պէս Թուրքաց Չ կամ Վրացոց Յ:

**) Ե տառը մակակետով նշանակած ['ե] պէտք է արտասա-
նել իսկ և իսկ այնպէս, ինչպէս արտասանվում է չէ վանկը բա-
ռի միջում կամ վերջում ձայնաւորից յետոյ. օրինակ՝ մա չէս,
Գա չէ անէ, երկնա չէն, եսա չէ, և այլն:

ԲԱՐՔԱՐԷ

Դուն թէ գժուեցնում իս, թէ չէ 'ես իսկի էլ չիմ
գժուեցնում:

ՍԱՐԳԻՍ

Ի՞նչ, ի՞նչ... 'ես իմ գժուեցնում. արի ու հիզը
խօսի:

ԲԱՐՔԱՐԷ

Բաս ի՞նչ իս անում. ամալ աչքարա ասում է վուր
չէ ուզում, դուն կի ուզում իս զօռով ուզիլ տա.
ախար վնւր խելօքը կու լսէ. հա գժուեցնիլ է ու
գժուեցնիլ:

ՍԱՐԳԻՍ, ձեռքերը բարձրացնելով:

Տօ, Ստեփան Դանէլիչը, Ստեփան Դանէլիչը, էն
միլիօններու տէրը, ախշիկ ըլի տալի աղանչաքով,
պաղանտաքով, էնդադա փուղ ու բաժնքով ու խե-
լօքը չուղէ... Տօ, հազիր ասիս թէ՛ վնւր խելօքը
չի ուղի՛:

ԲԱՐՔԱՐԷ

Ի՞նչ անիմ. խօ տեսնում իս վուր նրա ուշկ ու
միտկը Անանին է:

ՍԱՐԳԻՍ

'Ես նրան Անանի կու շանց տամ, հալա մէ մու-
լափ տայ: էսէնց էլ օյի՛ն. մարթ ձիէմէն վէր գայ՝
իշին նստի՛, մարթ խալ ու խալիչէն թողնէ՛ գեդնի
վրայ գլորուի... Տէր օղորմած Աստուծ... Ը՛մ, Ե-
գօր Սիմօնիչ, էս էր քու մտկումն, էլի՛... է՛նքան
էկաւ ու զնաց, է՛նքան տարաւ ու էքի, ինչքու աղու-
նակի պէս էրեխիս խիւքէմէն արաւ իստակ: Բաս թէ
ես քու տակը մնացի, Եագօր Սիմօնիչ, էլ 'ես մարթ

չիմ ըլի, (Գլխարկը ցոյց տալով:) Էլ էս գրակը գլխիս
 գրակ չի ըլի... Էս ինչ բանիր մօղա էկաւ, ախ-
 պէր, թէ եադի տանը եադի աղէն տուն ու դուս
 անէ, ճաշ գնայ, իրիզուն գնայ, ախշկայ հիդ սազ ու
 բազ անէ, կ'օսիս նրա բիձու աղէն ըլի: Ի՞նչ է՞ հա-
 րենիր ինք, կ'օսէ. հարենիր շղառան՝ ցաւ դառան,
 'երգնուց պատիժ էկան գլխիս, էլի: (Ձայնը փոխելով:)
 Դուն էլ ամեն սահաթի՞ էս ճաշ սարքէ նրանց հա-
 մա, էս մաւրաբէք մօղ տար, էս միրք առնուլ տու...
 է՛ս էիր ուզում, էլի... Աստուձ քիզ կու հարցնէ,
 քի՞զ, Բարբաբէ. Միխէիլի գժուեցնողը բաշտան ջեր*)
 դուն իս:

ԲԱՐԲԱՐԷ

Ի՞նչ հանգն իս խօսում, ա՛ մարթ. դուն վուր
 հէր իս, 'ես մէր չիմ, դուն վուր ուզում իս Միխէիլի
 լաւութիւնը, 'ես չիմ ուզում: Տեսնում իս իր առածն
 է. ախար վրէն շարանում իս, էն խիւքի տէրն է
 վուր վախենայ:

ՄԱՐԳԻՍ

Բանրէմց ասա՛ ձեռներուն էլ պաշ անիմ, էլի:

ԲԱՐԲԱՐԷ

Ո՛վ է ասում վուր ձեռին պաշ անիս. ամա ամազ
 իս արի, աշխատանք իս քաշի, ուսում իս տուի,
 բերիլ իս մարթ իս շինի. քա՛, թո՛ղ ինչ քէփը տայ
 էն անէ, է, քիզ ի՞նչ:

ՄԱՐԳԻՍ

Ի՞նչ քէփը տայ էն անէ. վա՛նց չէ, 'ես էլ դիփ

*) Զեր—դեռ. ջեր—անդամ.

էտ թաղարիկումն իմ: Աստուձ գիղենայ, տանէմէն
 դուս կ'օնիմ, թէ էս բանումն ինձ չի լսի:

ԲԱՐԲԱՐԷ

Չատ կի՛ կու վախեցնիս նրան. էլի Աստուձն
 փառք տու վուր էտէնց խունար վուրթի է տուի քիզ,
 թէ չէ քու դուս անելուն չէր մնայ ինչըու էսօր:

ՄԱՐԳԻՍ, բարկացած:

Էս կնիկն ինձ կու գժուեցնէ գրուստ էսօր, Աս-
 տուձ գիղենայ:

ԾԱՌԱՅ, մտնելով խորքի աշ դռնից:

Ազա՛, Ստեփան Դանէլիչն է:

ՄԱՐԳԻՍ, շուարում:

Ստեփան Դանէլիչը՝... վա՛ւրդի է, վա՛ւրդի. դիվիր
 էկաւ:

ԾԱՌԱՅ

Չէ, աղա, ներքիւր կալասկումը մնում է:

ՄԱՐԳԻՍ

Ի՞նչ անիմ հիմի, ի՞նչ մօղօնիմ... (Ծառային:) Գնա՛,
 գնա՛, համեցէք ասա: (Ծառան դուրս է գնում:) Արա
 ի՞նչ ջուղար տամ, ի՞նչ, քիզ իմ հարցնում, ասա՛, էլի:

ԲԱՐԲԱՐԷ, բարկացած:

Ի՞նչ ջուղար գ'ուզիս տաւ. էն դուն, էն քու Ստե-
 փան Դանէլիչը:

ՄԱՐԳԻՍ, աւելի բարկացած:

Ը՛մ, ը՛մ, մէ՛ մտիկ, է՛...

ԲԱՐԲԱՐԷ

Քու գլուխ չունիմ, քա՛...

Գնում է, բայց տեսնելով Ստեփան Դանէլիչին դու-
 ներում, շուարվում է:

ՏԵՍԻԼ Բ

ՆՐԱՆՔ, ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

ՍԱՐԳԻՍ, առանձին:

Քու ռաստ գալու սահաթն էլ, հըւ...
ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Բաբի լուս ձիգ:

ԲԱՐՔԱՐԷ

Ատոձու բարին, համեցէք:

ՍԱՐԳԻՍ, բարոյութեամբ:

Ախար, Ստեփան Դանէլիչ, սըր իս էլի ջափա քա-
շի. ինձ վուր հրամայիլ էիր, չէի գա՛մ:
ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Ի՛նչ անիս, պարուն, օվոր ում մօղ բան կ'ունե-
նայ, նա պիտի գնայ... (Նստելով:) Էլ ձիր թալաղին
չիմ մնում:

ՍԱՐԳԻՍ

Վա՛, համեցէք, գէթաղվա:

ԲԱՐՔԱՐԷ

Էտ ինչ խօսի է, պարուն, էլ ինչ միր թալաղէն
է հարկաւոր, ձիր տունն է:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Ջնորհակալ իմ, իմ քուր... Խիտա դաթրեցայ.
էս ձիր սանդուխտն էլ խօմա՛ մէ ծէրը գեղնքին է,
մէկէլը՝ երգնքին:

ՍԱՐԳԻՍ

Ախար, օխնած հորի, 'ես էլ էտ իմ ասում վուր

դուն սըր էիր նիղանում, է. գիղիս քու խաթիր
ինչու երգնքի վուրը կ'էհամ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Գիղիմ, գիղիմ, պարուն... Վա՛, նստեցէք, է...
(Նստում են՝ Բարբարէն Ստեփան Դանէլիչի աջ կողմը,
իսկ Սարգիսը ձախ կողմը:) Ուրիշ ինչ բարին հարցնիմ,
իմ քուր:

ԲԱՐՔԱՐԷ

Փոնք Ատոձու. հրամանդ վոնց իք:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Է՛հ, ապրում ինք, էլի... (Սարգիս:) Անց էի կե-
նում էսթէնը, ասի քիզ էլ ուրախացնիմ. էն փօղ-
րաթն ինձ վրայ մնաց, վունցոր ասում էի քիզ, էն-
դու վրայ շատ պակաս: Մէկը տասը կարէ, աւաս:

ՍԱՐԳԻՍ, դարձանալով:

Թէ՛ քու Ատոձ իս սիրիս... Գնա՛ ու գնա, Ստե-
փան Դանէլիչ. ա՛յ, Ատոձ վուր կու տայ, էրկու
ձեռով կու տայ, է. էտ խօ խէլի դադում կ'օնէ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Դադումն էն է, աղա Սարգիս, վուր էլ մի ու-
չացնի էն բանը:

ԲԱՐՔԱՐԷ, կամենալով վեր կենալ:

Դաշլա շանիմ ձիգ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Չէ, չէ, իմ քուր, նստի, դուն էլ իմացի, 'ես
թարուն բան բանիլ չիմ սիրի. դուն էլ մէք իս,
կու'լի գիղենաս էլ, քու Միխէլիին ուզում իմ վե-
սայ շինի իմը... (Յոյց տալով Սարգիս վրայ:) Կ'օ-
սէր, էլի:

ԲԱՐՅԱՐԷ

Տարի քիզ ումբը, պարուն, վուր մինձ բախտաու-
րութին է միզ համա. ամա Միխէիլն ասում է վուր
Ջեր կնիկ ուզելու միտկ չունիմ, կ'օսէ:

ՍԱՐԳԻՍ, Բարբարէին:

Է՛հ, դուն ի՛նչ գիգիս: (Ստեփան Դանէլիչին:) Գու-
ղէ էլ, Ստեփան Դանէլիչ, ու ձեռիս էլ պաշ կ'օնէ,
քու արիւր:

ԲԱՐՅԱՐԷ, առանձին, նեղանալով:

Տէր օղորմած Աստուծ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻՉԻ, Բարբարէին:

Ումիկ ունիմ վաղ բան չիմ ասում, իմ քուր:
(Սարգսին:) Պիտի շտապեցնիս, աղա ջան. դիփ էրկու
շարաթ չի քաշի ինչքու էն փօղբաթը կու հաստա-
տին. ասում իմ վուխտի ըլի, վուր քու աղին կառա-
վարիլ տամ էս բանը, էլ ուպրավիտիւշչերու ճանգը
չգցիմ մէկ էլ: Դիփունանցը փորցեցի, դիփունըը խա-
փեցին անիծածնիքը, դիփ իրանց կուռը տաշեցին:

ՍԱՐԳԻՍ

Նրանց աղաթն է, ինչ անիս, Ստեփան Դանէլիչ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻՉ

Է՛հ, պլոկեցին, ասում իմ, աղա ջան, պլոկեցին:

ՍԱՐԳԻՍ

Արա էտ հանդի բան վոնց կ'օնէ իմ Միխէիլը.
աբխային կաց, Ստեփան Դանէլիչ, իմ հոքին էլ գի-
գենայ ու նրա արիւն էլ իմ ասում, վուր դէնիշկէն
ինչ է, մէ դէնիշկումը չի խափի քիզ:

ԲԱՐՅԱՐԷ

Էրնէկ էլաւ իմ Միխէիլին:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻՉ

էտէնց վուր չըլիմ ճանչնում, խօմ էտէնց էլ տաք-
տաք չիմ ըլի կաշում. ումը տամ իմ ախշկան վուր
ձեռիս չպաշ անին. ամա մէ խօսկոյլ ձիւր աղին 'ես
էն գլխէն հաւնեցայ: Խօ գիգիս՝ ինչ մտկումս մէկ
գըրի, պիտի կատարիմ, ու վերըը թէ նա էլ կու խա-
փէ ինձ, թո՛ղ խափէ:

ԲԱՐՅԱՐԷ

էն օրը մահ ըլի ինձ:

ՍԱՐԳԻՍ, մեղմ ծիծաղով:

Տ'ը, հ'ը, հ'ը... ինչ իս ասում, Ստեփան Դանէլիչ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻՉ

Խօսկի վրայ իմ ասում, թէ չէ խափելու ինչ
ունէ, իրն է ու իրը. էն մէ ախշիկն ունիմ, էլի, իմ
քուր, մէկ էլ մէ աղայ. հալալ կէս կ'օնիմ կայինքս՝
կէսը մէկին, կէսը մէկէլին:

ԲԱՐՅԱՐԷ

Ասում էրկուսին էլ քիզ աայ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻՉ, շարունակելով:

Թո՛ղ խափէ, տեսնիմ ինչո՞ւմն է խափում: (Ծի-
ծաղելով:) Տ'ը, հ'ը, հ'ը... իմ կամքով վուր կէս կա-
յինքս տալիս իմ, էլ էստու վրայ աւելի ինչ գ'ուղէ:
ՍԱՐԳԻՍ

Քու արիւր, Ստեփան Դանէլիչ, դրուստ Աստձու
օղորմութին է էտ բանը ինձ համա էլ, նրա համա
էլ. ամա էն օրն էլ ասի վուր մէ քիշ պիտի ժամա-
նակ տաս, ինչքու մէ տիղ մէկ-մէկու ուստ գան,
թէ չէ խօմ գիգիս, փուզն ու մէրու պանտէն նրա
համա դիփ մէկ է:

ՄՏԵՓՈՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Վա, հէր օխնած, էտ խիստ է էրգարանում բանը:

ՍԱՐԳԻՍ

Ինչի, Ստեփան Դանէլիչ, էրէզ մէկ, էսօր էրկու, ջեր էտէնց ինչ վախտ է անցկացի. էս մէ էրկու շափթումը կու վրայ բերիմ, էլի. բաս էլ ինչի հէր իմ, վուր էտ էլ չկանենամ: Ամա թէ ինձ կու հարցնիս, 'ես ասում իմ վուր մէ արդ ուստ գան, դօստանան. ինչ անիս, ասում ին՝ հիմի մօղէն էտէնց է, կ'օսէ:

ՄՏԵՓՈՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Խիլքումս նստում է ասածտ, աղա ջան. բաս ջեր էտու վրայ պիտի փիքը անինք:

ՍԱՐԳԻՍ

Բան, բան, Ստեփան Դանէլիչ, 'ես կու իմաց անիմ:

ՄՏԵՓՈՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Է՛հ, նիրողութիւն, գլխացաւութիւն տուի: (Վեր է կենում, միւսները հետեւում են:) Մնաք բարով, էս օրերումը կու մնամ քիզ, աղա ջան, էլ մի էրգարացնի, քու հօրն օղորմի:

ՍԱՐԳԻՍ

Վրայ աչկիս, վրայ աչկիս, Ստեփան Դանէլիչ:

ՄՏԵՓՈՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Աստուձ վիրշեներուս բարի անէ:

ՍԱՐԳԻՍ

Ամին, ամին, Տէր Աստուձ:

ԲԱՐՔԱՐԷ

Աստուձ վուրթիքդ զօրացնէ:

ՄՏԵՓՈՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Էրգար օր ունենաս, իմ քուր, Աստուձ քու Միխէլին պահէ, լաւ գուակ է, լաւ. էրնէկ չի ըլի իմ Վանօն էլ նրա խիլքն ու վարքն ունենայ... Թէզուզ էնդու կէսը:

ՍԱՐԳԻՍ

Ի՞նչն է պակաս, Ստեփան Դանէլիչ. անմիդ իս գանգաւում:

ՄՏԵՓՈՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Է՛հ, աղա ջան, խիստ ջէհէլութիւնիւր է անում, է... Մէ էս բանը պրծիլ էր, ասում էի, ու իժում պիտի նրա վուտումն էլ բուխաւ գցիմ, թէ չէ անումս իստակ բէգնամ կ'օնէ, քու արիւր:

ՍԱՐԳԻՍ

Աստուձ մէ լաւ հալալ կաթնակիրի արժանի անէ:

ԲԱՐՔԱՐԷ

Աստուձ էնէնց բախտաւուրէ, վուցոր ձիւ սիրտը գ'ուզէ:

ՄՏԵՓՈՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Բերանդ շնքար, իմ քուր: (Գնում է եւ ճանապարհից յետ դառնալով:) Ղնւթ, Մէրգէյ Տարասիչ, ինչ միտս էկաւ. Սուրաթինք մնամ էստի ձիւ մօղիկ հարենիւր ին. ում տանն ին կենում, խօ չիս գիլի:

ՍԱՐԳԻՍ

Իրանց տներումը, հէնց էստի էւէտ, զրուստ էս տան ղէմուղէմը:

ՄՏԵՓՈՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Է՛հ, աղբաթդ խէր ըլի:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԻ

Ի՞նչ կ'օնէիր, Ստեփան Դանէլիւ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԻ

Վունչիչ, աղա ջան. էն օրը Սօբրանիումը բարեկմացանք, այ էն վուր խղճերու համա բալ էին սարքի:

ՍՏԵՓԱՆ

Հն, հն, Ստեփան Դանէլիւ, իմացիլ իմ: 2 իմ գիղի... (Բարբարէին): վնւր օրն էր... (Ստեփան Դանէլիւ): Եագօր Սիմօնիչի կնիկը միւր տանն էր, յիւ էր ասուամ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԻ

Չատ լաւ խալիս ին էրեում, այ:

ԲԱՐԲԱՐԷ

Դիւնիս, մարթը դրուստ Աստծու գառն է:

ՍՏԵՓԱՆ

Նրանց անումն էլ կարուի:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԻ

Ախիկը խօ մէ հայերէն է խօսում, վուր քէվը դու քայ մարթունը, քու արիւր:

ՍՏԵՓԱՆ

Գիղիմ, գիղիմ, Ստեփան Դանէլիւ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԻ

Խիսա դուր էկաւ, է. խնդրեցի վուր միղ մօզ գնալ գալ ունենան: Ո՛վ գիղէ վունց ոստա գայ. ասում իմ՝ վաղօրօկ էւէտ տունը գիղեհնամ, վիղիտի վուխար էլ դէս ու դէն շննգնիմ:

ԲԱՐԲԱՐԷ

Հէնց միւր տան դէմուդէմն է: (Առաստօտից ցոյց տալով): Ա՛յ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԻ, մօտենալով լուսատիւն: Վա՛... Դրուստ դէմուդէմն է էլի... Չնորհակալ իմ, իմ քուր. մնաս բարով, աղա ջան:

Սարգսին ձեռք է տալիս:

Տ Ե Ս Ի Լ Գ

ՆՐԱՆՔ, ՍԱԼՕՄԷ

ԲԱՐԲԱՐԷ, տեսնելով Սալօմէին, որ մտնում է գլխաւոր դռնից:

Քն, այ ինքը Սալօմէին: (Սալօմէին): Համեցէք:

Սալօմէն մնում է շուարուած:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԻ

Վն, էս լաւ ոստա էկանք, հէնց ձիւ վրայ էինք խօսում. համեցէք:

ՍՏԵՓԱՆ

Վուր շըլիմ ամանչում, սնդ-սաղ կ'ուտալիս:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԻ

Վննց իք, իմ քուր. Եագօր Սիմօնիչս վննց է: ՍԱԼՕՄԷ, ծանր ողջունելով ու բրբրուելով:

Աստուծ ձիւր մէ օրը հաղար անէ, լաւ ինք. հրամանքը վննց իք, երեխերը խօ լաւ կան, գեհացվալէ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԵԼԻԻ

Փնաք Աստծու, դիվունքս սաղ սալամաթ ինք... Միւր կուռը մէկ շանցկացար:

ՍԱԼՕՄԷ

Միղ համա մինձ պատիւ է, պարուն. էլի վուր

գու գանք: (Աջ ու ձախ նայելով:) Վուտի վրայ ինչի՞
խը: (Ստեփան Գանելին.) համեցէք, գէթ աղվա:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻԶ

Էս է գնում էի, վուր հրամանքդ տուն էկար...
Հարկաւոր խօսկ ունէի սրա մօղ, ասելուս ասի,
հիմի դուք խօսեցէք, 'ես էլի մէ քանի տիղ բան ու-
նիմ: է՛հ, մնաք բարով: (Գնալով:) Մանխաս, շարչըր-
վում ինք, էլի: (Սարգսին:) էլ մի ծռծռեցնի, ա՛յ:

ՍԱՐԳԻՍ

Ջնխտ աչկիս, Ստեփան Դանելիչ, շիրուսդ գի-
դացի:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻԶ, Սալօմէին:

Իմ կուղմանէ Եագօր Սիմօնիչին կ'օսիս վուր միղ
չմոռանայ ու ախշկատ շատ ու շատ բարով... (Սա-
լօմէն ողջունում է:) Ապրիս, ասան... Խիստ լաւ ախ-
շիկ ունիս, իմ քուր, բախտաւոր կնիկ իս, 'ես ու իմ
հոքին... Ղրգէ միւր տուն, քու հօրն օղորմի, ախշիկս
կու ուրախանայ: (Գնում է, ամենքը հետևում են:)
Մի նիղանաք, խնդրում իմ: (Սարգսին դիտաւոր դռան
մօտ:) Քու հօրն օղորմի, ձեռը վիկալ:

ՍԱՐԳԻՍ

Վան, վան, Ստեփան Դանելիչ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻԶ

է՛հ, թա՛րգը ատու, ա՛ղա ջան, է՛:

ՍԱՐԳԻՍ, հետեւելով:

Ինչի՞, ինչի՞, իմ պարտկն է, Ստեփան Դանելիչ:

Ստեփան Դանելիչն ու Սարգիսը դուրս են
գնում:

Տ Ե Ս Ի Լ Դ

ԲԱՐՔԱՐԷ, ՍԱԼՕՄԷ

ՍԱԼՕՄԷ

Ի՛նչ սառած մնացի, քան... (Նստում են:) Լիզուս
կապուեցաւ գրուստ... Եանար նրա պէս պատուա-
կան մարթ էլի կու'լի:

ԲԱՐՔԱՐԷ

Էն դօվլաթն սումը տաս, Սալօմէ, վուր դիփունի
համա պատուական շըլի:

ՍԱԼՕՄԷ

էլ մի ասի, Բարբարէ ջան, գլխէմէն ինչըու վու-
տը զըմգըմում է... Ասում ին 'երկը-չուրս միլիօն
աւել կ'ունենայ:

ԲԱՐՔԱՐԷ

էլի ինչոր նուր փօղրաթ է վիկալի... Մէկը
տասը կու դաղէ, կ'օսէ, ասում էր հիմի:

ՍԱԼՕՄԷ, յողոց հանելով:

Ը՛մ... ինչի՞ չի դաղի... Չուրն էկիլ է ու միղ-
պէսներուն է տարի... Քանի ջէր ասի իմ մարթուն,
վուր մէ փօղրաթ վիկալնէ, ամա էնդուրն էլ շուրք
պիտի, ի՛նչ անիս:

ԲԱՐՔԱՐԷ

Մենակ շուրքի բան չէ, Սալօմէ ջան. Ասում
ումը կու տայ, կու տայ. ամա ինձ թէ կու հարցնիս,
օչովի դօվլաթն աճկումս չէ գալի... կու մեռնինք,

զիփ էստի կու մնայ... շուրս գաղ պատանքն ու միր ջանը. թնդ մօզ անին, քանի կանան:

ՍԱԼՕՄԷ

Ախավազլախ նրանց գլխին: (Մօտեցնելով ածոր): Քի մօզ բանի իմ էկի, Բարբարէ ջան... Ախար էս քու Միխէիլը վուր էսէնց սրտով կպիլ է միզ, ինչ պիտի անինք:

ԲԱՐԲԱՐԷ

Կու'լի դուր չէ գալի ձիգ:

ՍԱԼՕՄԷ

Չնայ իմ աչկին, էտ ինչ իս ասում, Բարբարէ ջան. էն օրը մահ ըլի ինձ. վունց թէ դուր չէ գալի... էնէնց սիրում ինք նրան զիփունքս ու պատվում, վունցոր միր տանու վուրթուն... նա ուրիշ աղիդ-մաղիդն է. շատ ծնող պարծենայ վուր նրա պէս վուրթի շունենայ... Անանիս խօս նրա մօզ էնէնց է, վունցոր քուր ու ախպէր. ամա մէ բանով պիտի քութահ ըլի թէ չէ:

ԲԱՐԲԱՐԷ

Իմ ձեռին ինչ կայ, Սալօմէ ջան... Գիդէ Արաբիչը վուր քու Անանուն էնէնց գ'ուղիմ իմ հարս ըլի, վունցոր հորուս համա արքաութին. ամա ինչ անիմ վուր Միխէիլի հէրը կրակ է վէր ածում... Տէնց էսօր էլ խօսի վէր ննգաւ, քու արիւր: «Տանէն դուս կ'օնիմ, թէ էտ բանը կու'լի», կ'օսէ: Արա ինչ անիմ, Սալօմէ ջան:

ՍԱԼՕՄԷ

Չնայ քոռանամ 'ես, էտ հանգի բան վունց կ'օնիմ. աշխրբի դէնօ ու մասխարա խօ չիմ դառնայ:

'Ես վուր ասում իմ, ասում իմ համովութենով ըլի բանը, թէ չէ ինչ լաղաթ ունէ... Լաւ տղայ է քու Միխէիլը, հատը շունէ, քու արիւր. ամա 'եթէ իր հօրն ընդէմ կու'լի, ինչ կ'օնիմ, ինչ արած կու'լինք էնչախը... Անանուս վուր տալիս իմ, Բարբարէ ջան, 'ես մենակ Միխէիլին չիմ տալի, ձիգ իմ տալի, ձիգ կարողութենին իմ տալի, թէ չէ դարդակ շինովնիկը ինչ գլուխս իմ տալի... Տիմի ինչ անինք, վուր ուրիշ-նեքու պէս բահր ու բաժինք շունինք հաղիք. համ փուղ, համ էլ էն հանգի ախշիկ սվ կու տայ ձիգ ախար, ես գլուխս էն տիղն ուր գցիմ վուր իմ վուտով գամ ու ձիգ աղանչաք անիմ:

ԲԱՐԲԱՐԷ

Չնայ, աճկիրս քոռանայ, Սալօմէ, թէ օմքնու բաժինքը ես իմ այնումն ըլի գալի, ես Միխէիլինը... նա պրծնի ամեն ցաւէմէն, վուր դրուստ իմ ասում: Ասած է՝ «Սուխ ու հաց, սիրտը բաց». ամա էլախտ էլ ասի վուր հէրը դարուլ չէ անում:

ՍԱԼՕՄԷ

Բաս իմ շարէն ինչ է, Բարբարէ ջան: Մէ բանով կտրական արէք թէ Աստուձ կու սիրիք. ան՝ հա, ան՝ չէ... 'Ես էլ ախշկայ տէր իմ, հէնց բռնէ ճօշալու իմ դառի, քու արիւր... Թէ կու'լի, խօ խիստ լաւ, թէ չէ ու Միխէիլին դէմուդէմը կ'օսիմ, Աստուձ գիդենայ, վուր մէ քիչ վուտը յիդ խփէ... Խալխի խօսելու ուր իմ դառնում անմիդ տիդ:

ԲԱՐԲԱՐԷ

Ինչ անիմ, Սալօմէ ջան, 'ես էլ մոլորվիլ իմ, Աստուձ գիդենայ:

17-88711-59
28-7

ՍԱԼՕՄԷ

Քիզ կտրականն ասիմ, Բարբարէ, մէ քանի օր էլի կու մնամ, ինձ ջուղարն իմաց արա... հալբաթ 'ես էլ միւր գլխի շարէն կու տեսնիմ: (Ոտքի ծայն է լավում, շուարվում է:) Մնամ վուր քու մարթն է: (Վեր է կենում:) Գնամ, զալմաղալ չբաց անէ: (Բարբարէն եւս վեր է կենում:) Մի նիղանա, գէթ աղվա, 'ես էսղանց բախչեմէն դուս կ'էհամ, (Գնալով:) ճանփին չուստ գամ:

ԲԱՐԲԱՐԷ, առանձին:

Չար սատանէն ուստ գայ քիզ:

Հետեւում է Սալոմէին:

ՍԱԼՕՄԷ

Արա ուր իս ջափա քաշում, գէնացվալէ:

ԲԱՐԲԱՐԷ

Ինչ կայ:

ՍԱԼՕՄԷ

Իմ ումիկը դուն իս, Բարբարէ ջան:

'Կուրս է գնում գէսի սարտեղը:

Տ Ե Ս Ի Լ Ե

ԲԱՐԲԱՐԷ, յետոյ ՍԱՐԳԻՍ

ԲԱՐԲԱՐԷ, մենակ, առաջ գարով:

'Քու աճկն էլ խիղճ էրեխիս ջագօից դրուստ:

ՍԱՐԳԻՍ, վերադառնալով:

Իր բնխարը վուր գնաց, թէ չէ մէ բէարուու կ'օ-

նէի էս ջգրած սրտիս վրայ, վուր էլ յաւիտեան վունց դէսն էին էկի, վունց Միխէիլին տեսի:

ԲԱՐԲԱՐԷ

Հիմի էս էր պակաս:

ՍԱՐԳԻՍ

Ջր, էրկու-էրկու դէղա նստեցանք, խօսեցանք, ձեւեցիք, կտրեցիք, 'ես վունչիչ, էլի... Մուլափ տան հալա. հէստի օր կանգնեցիմ 'ես նրանցը, վուր ասին՝ հա... Խօ տեսար, տեսար էն պատուական մարթուն, խօ քու անգճով իմացար հիմի էն խօսկիրը. էն էլ 'ես էի:

ԲԱՐԲԱՐԷ

Խուլ խօ չէի. ամա Աստուձ կու վիկալնէ, վուր էտէնց սուտ-սուտ ումիկնիր տուիր էն մարթուն. խօ գիղիս վուր Միխէիլը չի ուղի:

ՍԱՐԳԻՍ

Ա՛յ, կու տեսնիս թէ չէ:

ԲԱՐԲԱՐԷ

Վունց չէ, աւտաս աղանչաք անէ:

ՍԱՐԳԻՍ, սաստիկ բարկացած:

Բարբարէ, հիւացի աճկեմէս, թէ չէ քիզ էլ ու նրան էլ էս սահաթիս... բերնումս ինչիւր է գալի:

ԲԱՐԲԱՐԷ, բարկացած:

Մէ խիստ շարացի, խիստ, հէնց գիղենաս աշխրքի տէրը դուն ըլիս... (Առանձին:) Լաւ տարի քիզ գայ, լաւ իմքին դուն իս դառի:

Բարկացած դուրս է գնում ձախ դոնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Ձ

ՍԱՐԳԻՍ, մենակ:

Ը՛մ, ձիւր քօքը, քօքը... Ի՛նչ ստիղծելու էր կնիկ-
արմատը վուր ստիղծից Աստուծ... (Բարկացած ման
է գալիս կրծքին խփելով): Ա՛խ, Միխէիլ, քու խիւքն էլ
անիծուի, քու ուսումն էլ: Դրուստ կոօի ջինս է ա-
նիծածը. ախար Թորոզի թուռն է, է՛: Էսէնց էլ մըկ-
րատ: Համով ասի—չէ, աղանչաք արի—չէ, ջգրուե-
ցայ—չէ, շարացայ վրէն—չէ... պատիկ էլա մայինց
ըլի, մէ ոօղգատրաք անիմ... Ի՛նչ անիմ, վոննց կօտ-
րիմ... ախար քարափի աօլ դօվլըթին ածկի է տալի
ու շուռ է գցում... Էսէնց էլ մարթ: (Լոռեթիւն, յե-
տոյ, իբրև թէ մի բան մտաբերելով): Մո՛ւ, սո՛ւ... (Սպառ-
նալի ձեւով): Օ՛, Միխէիլ, մոնղայիթ կաց, փիս բան
էփուեցաւ գլխումս:

Գլխաւոր դռնից մտնում է Միրայէլը գլխարկը ձեռքին:

Տ Ե Ս Ի Լ Է

ՍԱՐԳԻՍ, ՄԻՔԱՑԷԼ

ՍԱՐԳԻՍ, երկար լոռեթիւնից յետոյ, առանձին, մինչդեռ
Միրայէլը սեղանի մօտ դբադուած է:
Ամա չէ, Բարբարէն գրուստ է ասում, էլի կու՛լի
համովութենով բան դառնայ: (Վօտենալով Միրայէ-
լին եւ քաղցրութեամբ): Ախար օրս ո՛ւր իս սիւցնում,

վոնըթի, ի՛նչ դէթ իմ արի քիզ. աշխրքին դուն իս
խրատում, վոնըթի, էտէնց վարուիլ կու՛լի վուր դուն
իս վարվում քու հօր հի՛դ:

ՄԻՔԱՑԷԼ

Ա՛խ, հայր իմ, սպանիր ինձ ու վերջացրու:

ՍԱՐԳԻՍ

Արա էտ խօսիկ է վուր դուն իս ասում, վուրթի՛:
ՄԻՔԱՑԷԼ

Ուրիշ ոչինչ չէ մնում ինձ ասելու:

ՍԱՐԳԻՍ

Նստի էստի, վոնըթի, նստի: (Նստում են, միայն
Միրայէլը յետոյ վեր է կենում, բայց կրկին նստում ու վեր
կենում՝ նայած իր ներքին յուզումներին): Արա մէ փիքը
արա թէ ի՛նչ իս ասում: Ատում իս վուր կինքդ չիս
խնահում ինձ, էլի...

ՄԻՔԱՑԷԼ

Այո՛:

ՍԱՐԳԻՍ

Լա՛ւ, ասածդ վուր արարմունքիտ նման չէ. մարթ
վուր մարթուն կինք չխնահէ, նրա համա էլ ամեն
բան պիտի վիզն առնէ թէ չէ:

ՄԻՔԱՑԷԼ

Ո՛չ, հայր իմ, ո՛չ. ես պատրաստ եմ որևիցէ վը-
տանգի ժամանակ քեզ աղատելու համար կեանքս
դոհել, բայց դու կամենում ես որ ես ամեն օր մա-
հին երանի տամ. այս ո՛չ մէկ որդի պարտական չէ
իր հօրը:

ՍԱՐԳԻՍ, գլուխը շարժելով:

Արա ի՛նչ խօսիմ քի մօդ, վոնըթի. էն լաւ չէ՛, ես

մեռնիմ, կանց քիզ էրնէկ տալ տամ մահը: Իմ չա-
լիշն ինչ է ախար, շիս իմանում. դարթնի քու բախ-
տաւորութիւնը ուրիշ ինչ կանամ ուզի՝ես քիզ համա:
ՄԻՔԱՅԷԼ

Է՛հ, հայր իմ, դու քո տեսակ ես հասկանում
բախտաւորութիւնը, ես իմ տեսակ. ինչքան որ խօ-
սենք այս մասին, մենք միմեանց չենք կարող հաս-
կանալ:

ՍԱՐԳԻՍ

Իմ ասածը դիփուները կու հասկանան, դ՛նն իս
վուր շիս հասկանում. ամա քու ասածը՝ես չիմ
կարծում վուր քախկումը մէ մարթ ըլի, վուր կանն-
նայ քիզ հասկանա:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ես կարծում եմ որ ամեն դարգացած ազնիւ մար-
դու համար իմ ասածը շատ հասկանալի է:

ՍԱՐԳԻՍ

Քու արիւր գիղենայ, վուր վննց ազնիւը կանայ
հասկանա քիզ, վննց քախկցին:

ՄԻՔԱՅԷԼ, ժպտալով:

Այդպէս ես նայում գործին, որ միմեանց չենք
հասկանում, է՛:

ՍԱՐԳԻՍ

Լաւ է, հէնց ապրիս, էզզամինի վուխտ չէ. 'ես
քիզ ստում իմ քու խէրը ճանչցի, թէ չէ, Աստուծ
գիղենայ, ջրատար կու մնաս քախկումը: Արա մէ աշ
ու ձախ մտիկ արա. մէկը կայ վուր քու հանգն ըլի
վարվում, քու հանգը ժաժ գալի: Խօսկերով շատ
բան ին ստում, շատ բանիր ին քօվլանում, ինչ հա-

Չաթ, խօսկը խօ փուղով առնելու չէ, վուր հէսարով
մխսին. ամա դուն նրանց արարմունքին թմամաշա
արա: (Միքայէլը անհամբերութիւն է ցոյց տալիս:) 'Երիք
քու տօլ իմ, 'ես շատ բան իմ տեսի քախկումը. ա-
ռանց խէր օշով օշովու բարի լուս չէ տալի:

ՄԻՔԱՅԷԼ, դառնութեամբ:

Այո, այո:

ՍԱՐԳԻՍ, շարունակելով:

Օմքնու մէջը խէր կայ, դիփուները միղրաճանջի
պէս գլխին մօդ ին ըլում... Լաւ մարթն էլ նա է
էրևում, խելօքն էլ նա է էրևում, գիղունն էլ նա է
էրևում, արթարն էլ նա է էրևում. ամա մարթ ինչ
գ'ուղէ արթար ըլի, ինչ գ'ուղէ խելօք ըլի, ինչ գ'ու-
ղէ գիղունն ըլի, թէ խէր չկայ նրա մէջը, հալալ ախ-
պէրն էլ էրեսը շուռ է տալի նրամէն, սւր մնաց
վուր մէկէլնիրը: Խօսկերով կի, տարի քիզ ումբը,
ինչքան գ'ուղիս կու գովին, ամա դիփ դարգակ՝ ճօշ
չանախ, բօշ չվալ: Տօ, առանց խէր թաքաւուրն էլ
թաքաւուրի հիզ բարեկամութիւն չէ անում, ինչ իս
ասում դուն:

ՄԻՔԱՅԷԼ, առանձին:

Կատարեալ տանջանք է:

ՍԱՐԳԻՍ

Օշովիմէն քիզ խրատ չի հասնի, վննթի. փնուք
Աստուծ, տեսնում իմ խիլքով խելօք իս. ամա 'ես
ուրիշ իմ... 'ես վուր կամ, քու հէրն իմ, ուզում իմ
ինչ 'ես փորցուիլ իմ՝ իմ փորցածն էլ գիղենաս,
վուր փորցուելու վրայ էլ նուր մէկանց ժամանակ
չկորցնիս: Լաւ գիղացի, վննթի, դիփ սուտ է էս

աշխրբումը՝ սէրն էլ, բարեկամութիւնն էլ, ասկակա-
նութիւնն էլ, մէ բանն է զուրթ...

ՄԻՔԱՅԷԼ, դառնութեամբ:

Փոփոք:

ՍԱՐԳԻՍ

Հնա, ապրիս. դիփ փնւղը, փնւղն ու փնւղը. ա-
ռանց փուղ դիփ մէ գրօշ: Փուղ ունիս՝ աշխարքը
քունն է. թէգուղ քաշալ ըլիս, թէգուղ յիմար ըլիս,
թէգուղ հուտած ըլիս, դիփունի համա սառը-շաքա-
րը դուն իս, օչով քիմէն շի բէզրի: Դարդակ խճար-
տանքն ու գիղութիւնը վունշիչ:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Բաւական է, հայր, այդքան խրատները: Միթէ
ես ինքս չեմ հասկանում, որ աշխարհիս մեծ մասն
այդպէս է. բայց այդ չէ նշանակում թէ այն վար-
մունքը, որ ուրիշների կողմից անգամ ինձ զգուանք
է պատճառում, ես ինձ թոյլ տայի անձամբ կատա-
րելու... Ես նպատակ չունիմ ուրիշների պէս հարստա-
նալ և հաստատ կանոն եմ դրել որ ես միայն իմ
սեպհական աշխատանքիս լինիմ պարտական:

ՍԱՐԳԻՍ

Ո՞վ է խլում, ախպեր, քու աշխատանքը քու ձեռ-
նէմէն. աշխատէ, աշխատէ, շատ լաւ էլ իս անում,
Աստձու դուրեկանն էլ էտ է. ամա հաղիր հաղրա-
բաշի աշխատանքը վուր քիզ թայգուլի պէս թաւա-
ղա ին անում, ինչի իս էրեսդ շուռ տալի:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Այսինքն պարոն Բրիլիանտովի հարստութեան մէկ
մասը, որ նա տալիս է իր աղջկան իբրև բաժինք:

ՍԱՐԳԻՍ

Հնա. ինչ փիս բան է, ախար:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Այն՝ որ ես նրա աղջկան չեմ հաւանում և երբէք
էլ չեմ կարող հաւանել: (Լուռութեամբ) Ես արդէն ընտ-
րել եմ մի այնպիսին, որ կատարելապէս համապա-
տասխանում է իմ գաղափարներին... Եւ եթէ այդ
ևս չլինէր՝ ես մեծ անպատուութիւն կը համարէի
փողի համար պսակուել:

ՍԱՐԳԻՍ

Տօ՛, մենակ դուն խօս քախուումը. ախար մէ
ծաղկով զարունք դու քայ, մենակ դուն դուս էկանր
գիղունն աշխրբումը. չէ վուր քու ննգըրտիքն էլ քի
պէս ուտում առած էին... Աքա վնւրն արաւ՝ ինչոր
դուն իս ուզում անի. ո՞վ ուզից մուքթ ախշիկ, վուր
դուն իս ուզում. ո՞վ ածկի էրիտ բահր ու բաժնքին,
վուր դուն իս ածկի տալի... Քանիսի անումը գ'ու-
ղիս տամ... (Լուռութեամբ) Էկան, փրփուտացին, քու
հանգի բանիր շատ ասին. էս մարթութիւն, ասում
է. էս սէր ու միաբանութիւն, ասում է. էս խղճի
պահպանութիւն, ասում է. ամա վիրշը վուրդի էրկու
հազար ու 'երեք հազար թումնի ձէն իմացան,
տրտինգ տալով ձեռն էնդի կպցրին: Տիս վուր միր
քաղաքը նրանք լաւ ճանչցան ու էնէնց էլ վարուե-
ցան. հիմի դուն իս ուզում օրինակ դառնա դիփու-
նանց համա:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ես ոչ ոքի համար օրինակ չեմ կամենում դառ-
նալ, հայր. ինչ որ խելքս կտրում է ու խղճմանքս

տալիս է, այնպէս եմ վարվում: Իմ ընկերներէն մէկ քանիսին օրինակ ես բերում, նրանք ինչ լաւ օրինակ կարող են լինել. ամբողջ իրանց կեանքում աշխատում էին արդարութեան սանդուղքը բարձրանալ, բայց վերջին աստիճանին չհասած՝ ճանապարհից յանկարծ վայր գցեցին իրանց: Ես տեսնում եմ որ շատերի համար նրանք պարծանք են, շատերը երանի են տալիս նրանց, որ ոչինչ չունէին ու այժմ երեք յարկանի տներ են ձգել, կառք ու կարեւորներ սարքել. բայց այն մարդու համար, որ ունի այստեղ (Ձեռքը կրծքին է խփում:) սիրտ ու ազնուութիւն, նրանք կորցրին իրանց մարդկային արժանիքը... 2է, չէ, հայր, չէ, իմ համոզմունքները խորը արմատներ են ձգել սրտումս և միայն այն ժամանակ կարելի է հանել նրանց, երբ խելքս կը կորչի և սիրաս կը մեռնի: (Լուռօթիւն:) Ստեփան Դանէլիչի աղջիկն ինձ բոլորովին յարմար չէ. նրա համար շատերը կան, որոնք նրա փողով և բաժինքով իրանց շատ և շատ բախտաւոր կը համարեն:

ՍԱՐԳԻՍ

Քառ քու միտկն ինչ է, հէնց ապրիս, դրձւտան ասա:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Իմ միտքն արդէն քեզ յայտնի է, հայր. իմ ընտրածն Անանին է, բացի նրանից ես ոչ ոքի հետ չեմ կարող կեանքս կապել: (Առաջ դալով բռնում է հօր ձեռքը:) Աղաչում եմ քեզ, հայր իմ, արգելք մի լինիր երջանկութեանս. դու լաւ գիտես, հայր, որ մինչև ծանր ու բարակ չէի մտածել, ես այսպէս

հաստատ չէի խօսիլ: Իմ սէրը մի նմանեցնիր այն սիրոյն, որ մարդ մի գեղեցիկ աղջիկ է տեսնում և նրա գեղեցկութեամբ իսկոյն յափշտակվում: Անանու խելքը, խղճմտանքը, վարքը, ինչպէս մէկ բան կը շռուես, այնպէս կը շռուել եմ և հաստատ համոզուած եմ որ նա այնպիսի կին կը լինի ինձ համար, որպիսին ես վաղուց ցանկանում էի և երազում:

ՍԱՐԳԻՍ, ուսերը բարձրացնելով:

Լաւ իս ասում, վուրթի, ամա վուր փնւղ չունէ. դուն «հա ու չէ» չիս իմանում... Ախար դուն ու նա դիփ մենակ խօմ չիք մնայ աշխրբումը. չէ վուր էքուց, էյօր վուրթիք կուլին, էն վուրթիքերանցը ջեր ծծմէր է հարկաւոր, իժում պահնուրթնիր, իժում ուսում. ինչո՞վ իս տալի, ինչո՞վ: Իմ կայինքը խօ դիդիս, զարթնի քիզ 'երիք վուրթի էլ ուրիշ ունիմ. ինչ կու ննգնի ձիզ մարթագլուխ, յիշիլն էլ ամուրթ է, ու քու տօնլուղով խօմ ապրիլ շի ըլի քախկումը: Քիզ վուր էտղաղա ուսում տուի, քու խճպտանքը դարուլ կ'օնէ վուր քու վուրթիքը քիզ վրայ պակաս ուսում ունենան:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Իմ որդւոց ուսումը, հայր, ինձ այնքան թանգ չի նստիլ, որքան քեզ: Երեխայոց սկզբնական կըրթութեան և դաստիարակութեան համար ոչ այնքան ուսուցիչներ են հարկաւոր, սրբան բարի և կըրթուած մայրեր, և այդ մայրը Անանին է: Ոչինչ չեմ կամենում քեզանից, հայր, ինչ ծախսել ես ինձ վրայ, չափից աւելի եմ համարում, մնացած կարողութիւնդ թող միւս որդւոցդ լինի. ես միայն քո օրհնութիւնն

եմ խնդրում, հայր, օրհնիր ինձ այս ճանապարհի վրայ, էլ ուրիշ հարստութիւն հարկաւոր չէ ինձ: (Լուռօրէն. յետոյ առնելով ձեռքը:) Ոչինչ չես ասում, հայր, համաձայնովում ես: (Գրկում է:) Խնդրում եմ, հայր, մէկ «այո», մէկ «այո», և քո Միքայէլը ամբողջ իր կեանքումը բախտաւոր կը լինի:

ՍԱՐԳԻՍ, վեր կենալով գրկում է եւ արտասուաւի ծայրով: Բարեւոյց ասա, վուրթի, վուր դանակը վիկալինիմ ու իմ ձեռով բողբոջ դուս կտրիմ, էլի: Զէ, Միխէիլ ջան, չէ, վուրթի, էտ չըլելու բան է. խիլքդ մձդ արա ու դուն ինքդ կու իմանաս վուր եանդլիլ իս:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Մինչև այսօր քեզ խոնարհ եմ եղել, հայր, խնդրում եմ քեզ իմ խոնարհութեան կապը մի քանդիր, մի հասցնիր ինձ այն տեղը, որ մէկ քանիսի նման իմ հայրական առեւը թողնեմ և գնամ իմ ուղածը կատարեմ:

ՍԱՐԳԻՍ

Հաթաթէք էլ իս տալի. էտէնց իս վջարում իմ ամազը:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Քո ամազը—եբախտիքը որ հասկանալիս չլինէի, հայր, այսքան էլ չէի աղաչիլ:

ՍԱՐԳԻՍ, տարանալով:

Իմ աղանչաքը խիստ իս լսում, վուր քու աղանչաքը 'ես լսիմ: 'Ես իմացիլ իմ՝ պատիկը մինձին անգամ գնէ, չէ թէ մինձը պատրկին:

ՄԻՔԱՅԷԼ, վիրաւորում:

Համաձայն եմ, հայր, բայց ճշմարիտ խօսքն էլ պէտք է յարգիլ:

ՍԱՐԳԻՍ, չարանալով:

Մէ ճշմարիտ էլ դուն կու'լիս ինձ մօդ, քու գլխի պատուելիլը գիղենայ. չէ էլ ամանչում, ինչ հանգն է հիդս խօսում: (Լուռօրէն:) 'Ես քիզ վիրչի անգամն իմ ասում, տուտուց բանիլը գլխէմէտ հանէ ու Ստեփան Գանէլիչի ախչկան ուղէ, թէ չէ, Աստուձ գիղենայ, էլ ինձմէն շիս պրծնի. տանէմէն դուս կ'օնիմ էս սահաթիս, էլ քիզ շիմ մնա:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ինչ կամենում ես այն արա, հայր. իմ ընտրածը Անանին է:

ՍԱՐԳԻՍ

Վուր քու ընտրածն է, դէ գնա ուղէ ու էլ վուրթի մի յիշուի իմը, տեսնիմ վննց իս ուղում. ամա 'եփոր դուն Անանուն ուղիս, էնչախը պարծեցի: (Լուռօրէն. կանգնում է Միքայէլի առաջ եւ ձեռքն իր կրծքին խփում:) Ը՛մ, Միխէիլ, 'ես թէ քու օխտէմէն չէկայ, (Ձեռքը տանելով դէպի ընչացքը:) բաս էս բիխս էստի չի ըլի:

Գլխարկը վերցնելով, դուրս է գնում ձախ դռնից:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Իսկ ես չուտով կը վերջացնեմ գործը, թէև յաւիտեան երեսիս չնայես:

Դուրս է գնում աջ դռնից: Վարագոյրը իջնում է:

... րոն էմի սի' ուր մար յի արցանէ՞ յՄ
մրտա՞ չի՞ մասնանա յի յ: լամերոյր զլիտոտար
... րոն էմի սի' ուր մար յի արցանէ՞ յՄ
մրտա՞ չի՞ մասնանա յի յ: լամերոյր զլիտոտար

ԱՐԱՐՈՒԱԾ ԵՐԿՐՈՐՔ

Բեմը ներկայացնում է Սուրբ Թեոփիլոսի և Սուրբ Կրիստոֆորոսի կողմից գրված «Արարած Երկրորդ» գրքի մասին հարցազրույցի մեկնությունները։

Տ Ե Ս Ի Լ Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, ուսանողներով ու սպիտակ խաչը կրողներին դիմանի վրայ նստած, լրագիր է կարդում, ՍԱԼՕՄԷ, դեմ առ դեմ, բազկաձողի վրայ նստած, սուրճ է պատրաստում, ԱՆԱՆԻ, ծախ կողմի աթոռի վրայ նստած, բոլորակ սեղանի մօտ դիրք է կարդում։

ՍԱԼՕՄԷ

Էրնէկ գիղենամ քանի կարթաք... (Անանուն:) Էս ինչ գիր է, վուր էրէգուան դէսը, ձեռնէտ չիս վէր զցում։

ԱՆԱՆԻ

Օհ, շատ հետաքրքիր գիրք է, մայր իմ, ես դեռ այսպիսի պատմութիւն չեմ կարդացած։

ՍԱԼՕՄԷ

Մէ տուտուց բան կու'լի, էլի։

ԱՆԱՆԻ

2է, մայր իմ, դու սխալվում ես։

ՍԱԼՕՄԷ

Բաս չէ ու խիստ խելօք իմքնիր կու'լի գրած։ (Տարով մի բաժակ սուրճ Ետգոր Սիմօնիսին:) Կաթ էլ ամիմ։

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Վունցոր գ'ուզիս։

ՍԱԼՕՄԷ

Իհ, ուցնալուր իս, քան. 'ես խօմ չիմ պիտի խմի։

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Լու, լաւ, աման։

ՍԱԼՕՄԷ

Ահրա... (Անանուն:) Էս գրիւն է գժուեցնում գիլի ձիգ։ 'Ես պիտի Միխէիլին առիմ վուր էլ գրիւր շտայ քիգ։

ԱՆԱՆԻ

Հաւատան, մայր իմ, որ եթէ լաւ գիրք չիլնէր՝ Միքայէլը չէր տալ ինձ։

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, լրագիրը բանալով եւ բաժակը խառնելով։

Անանին դուրթ է ասում, Սալօմէ, Միխէիլի տուած գիրը լաւը կու'լի։ Էս ինչ է, բօման է, Անանի։

ԱՆԱՆԻ

Ո՛չ, սա բոման չէ, հայր իմ, սա մի խեղճ աղջըկայ պատմութիւն է, որ սարսափելի տանջանքներ է կրում ծնողների ձեռքից:

ՍԱԼՕՄԷ

Հարաթ գժութին է էլի անում ու էնդուր էլ տանջում ին էլի:

ԱՆԱՆԻ

Ընդհակառակը, մայր իմ, նա շատ խելօք և պարկեշտ աղջիկ է դուրս բերած այստեղ. խեղճը լուռ ու մունջ տանում է այդ նեղութիւնը չորս պատի մէջ:

ՍԱԼՕՄԷ

Ա՛յ, բարաբալա ախշիկ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Իժում վննց է վիրշանում էտ պատմութիւնը:

ԱՆԱՆԻ

Դեռ չգիտեմ, հայր, ես շուտով կը վերջացնեմ և կը պատմեմ քեզ:

ՍԱԼՕՄԷ

Լաւ է, լաւ, արի՛ քու փնջանը վիկայ:

ԱՆԱՆԻ

Այո՛, մայր իմ, ես կը վերցնեմ, թո՛ղ դեռ մնայ այդտեղ:

ՍԱԼՕՄԷ

Օղօնց կի ձեռիտ գիրը ըլի ու էն էլ Միխէիլի տուած գիր, քիզ համա դավա է ու դավա, էլ դավա ինչ կ'օնիս:

ԱՆԱՆԻ

Օ՛, ես Միքայէլին շատ եմ պարտական, մայր

իմ. եթէ նա չլինէր, ես շատ բաների մասին այսքան հասկացողութիւն չէի ունենալ:

ՍԱԼՕՄԷ, յօնքերը կիտած:

Լաւ, լաւ... Ամա նա էլ ինչի՛ ուշացաւ, թէ վուր էն օրը խոստացաւ վուր դավի վրայ էսօր միզ մօզ կու'լի:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Ո՛ւր է, 'ես էլ նրան իմ մնում, մէ էս թուխան իրան էի տուի. էն խիղճ կնգան չիմ գիզի ինչ ասիմ:

ԱՆԱՆԻ

Հանգիստ կաց, հայր իմ, երբ Միքայէլը մի բան խոստացաւ, անպատճառ կը կատարէ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, ցածր ձայնով, Սալօմէին:

Դուք նրան իբ հաւնում, նա էլ ձիզ. էլ ինչ է ջանջլացնում հէր օխնածը:

ՍԱԼՕՄԷ, Եագօր Սիմօնիին, նոյնպէս ցածր ձայնով:

Ի՛նչ է ասո՛ւմ, մինք հաւնում ինք ու դուն չիս հաւնում. ամա նրա ուժամուր հօրն ինչ անէ մարթ. նրա քօփակ գլուխն էլ: 'ես Մէխէիլի միտկը լաւ գիզիմ, էրէզ նրա մօր հիզ էլ խօսեցայ. ջեր ուզում է հօր կամքն ըլի միթամ, թէ չէ մէ խօսի վուր ասիմ՝ էսօր էւէտ հազիր է, քու արիւր:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, պատրաստելով ծխաքարշը:

Ղուրթ, ի՛նչ ջահիլ է... Ա՛նանի, մէ օտկէ: (Անանին վեր է կենում, ծխաքարշը վառում եւ յետոյ կրկին իր տեղը նստում, ձեռագործով պարսպում:) Նրա վրայ էլ... (Մխերով:) լաւ տղայ կու'լի քախկումը:

ՍԱԼՕՄԷ, երկար յուզոց հանելով:

Թէ փուզ կ'ունենանք, Եագօր ջան, 'ես գիզիմ

լաւը վուրն է. ամա ինչ անիս, միր կարողութենի
գօրա Միխէիլն էլ շատ է, օղօնդ նրա հէրը կամք տայ:
ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Քաս սնմն իս ուզում քու մտկումը, վուր նա էլ
շատ է:

ՍԱԼՕՄԷ

Դուն մէ էրկու հազար թուման տու, 'ես գիրիմ
ուսմոր կուտամ ախչկաս:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Ասինք ունիմ ու տուի էլ... (Դատարկ ձեռքը ձգե-
լով:) Ըահան, քիզ փէշքաշ:

ՍԱԼՕՄԷ

Ջեր էս վուր ինչ գ'ուզէ ուսում առած ըլի ու
լաւ տղայ, քախկցու վուրթուն ախչիկ չիմ տա:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Պօլիօվնիցա իս ախար, վսնց կու'լի: (Ծիծաղում
է:) Հան, հան, հան... Քաս էսօր-էքուց վուր 'ես քիզ
գէնէրալշա շինիմ մէ բաշ, Սալօմէ, աւտաս Միխէի-
լին իսկի տուն էլ չթողնիս, ըմ:

ՍԱԼՕՄԷ

Հիմի խօ խիստ ուրախ իմ ու մնացիլ է էնշախը:
ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Վան, գէնէրալշա Սալօմէ... (Վեր կենարով:) Վանչէ
պըէվասխաղիտէլստիօ... Ըհը, սվ գիմնայ քիզ: (Ծի-
ծաղում է:) Հան, հան, հան...

ՍԱԼՕՄԷ

Հան, ծիծաղի, ծիծաղի, ինչսվ իմ ուրիշներէմէն
պակաս, չի սազ գայ թէ ինչ է: Ո՛վ գէնէրալշէք
ին, ինձ վրայ լաւն ի'ն:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, ծիծաղում է:
Հան, հան, հան... Վրայ էրկուսը:
ՍԱԼՕՄԷ, նեղանարով:
Վրայ էրկուսը վուր խղճութիւնը շատ բան կ'օնիլ
տայ մարթու:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Վրայ 'երիքը':

ՍԱԼՕՄԷ, բարկանարով:

Վրայ 'երիքը վուր քու գլուխ շունիմ:
ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, ծիծաղելով:

Հան, հան, հան... Դուն ինչ կ'օսիս, Անանի:
ԱՆԱՆԻ

Ես այն կ'ասեմ, հայր իմ, որ Միքայէլը շատ բա-
րի և ազնիւ երիտասարդ է:

ՍԱԼՕՄԷ, բարկանարով Անանու վրայ:

Էրնէկ գիղենամ քիզ սվ է խօսեցնում:
ԱՆԱՆԻ, համեստօրէն:

Մայր, ես պատասխանում եմ իմ հօրը:
ՍԱԼՕՄԷ

Է՛լի:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Նո՛ւ, 'եփոր դուն չարացար, Սալօմէ, դիփ մէտի
փշացաւ:

ՍԱԼՕՄԷ, շարունակելով:

Քանի ջէք իմ քիզ ասի վուր նրան իմ հակառակ
մի խօսեցնի. ինչ կարք է:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Լաւ, լաւ, դուն գիրիս, Սալօմէ. կնգդերանց բա-
նումը 'ես չիմ խառնվում... Փան, փան, 'ես փան:

ՍԱԼՕՄԷ

Էտէնց, 'ես քիղ ասում իմ վուր քու բան չէ:
ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, զինուորական կանոնին համաձայն ծիղ
կանգնում է եւ աջ ձեռքը հակատին տանում:

Սլուշարիւս:

ՍԱԼՕՄԷ, ոտքը յատակին դարկելով:

Ննւ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, ձեռքը ճակատին շուռ դարով:

Նա լէվա կրուզում, մարշ:

Գնում է դէպի բեմի խորքը:

Տ Ե Ս Ի Լ Բ

ՆՐԱՆՔ, ՄԻՔԱՅԷԼ

ՄԻՔԱՅԷԼ, մտնում է միջի դռնից:

Բարի օր ձեզ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Ա՛, Միխէիլ, սրի, է՛, քիղ ինք մնում:

ՄԻՔԱՅԷԼ, Եագօր Սիմօնի ձեռքն առնելով:

Ի՞նչպէս էք:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Չատ լաւ, վունցօր տեսնում իս:

ՄԻՔԱՅԷԼ, Սալօմէի ձեռքն առնելով:

Բարև ձեզ, տիկին... (Անանուն): Բարև օրիորդ:

Գնում է դէպի Անանին:

ԱնԱնի, դէմ գնարով:

Բարև ձեզ, Միքայէլ. (Միմեանց ձեռք են տալիս):
Ինչի՞ այդքան ուշացար, անցեալ օրը դուք շասացի՞ք

որ այսօր ազատ էք եւ ամբողջ օրը մեզ մօտ կ'անց-
կացնէք:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Այո՛, օրիորդ. միայն ներողութիւն, գործ պա-
տահեց:

ԱնԱնի

Օ՛, գործ, միշտ գործ...

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ի՞նչ արած, օրիորդ, քանի որ մարդ ստիպուած է:

Գնում է դէպի Սալօմէն. Անանին նստում է իր

տեղը:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Համեցէք, նստի:

ՍԱԼՕՄԷ

Նստի, Միխէիլ ջան:

ՄԻՔԱՅԷԼ, ածող մօտ բաշելով:

Ներեցէք, մի վոքք ուշացայ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, հրաւիրելով դիվանի վրայ նստել, ուր

ինքն էլ է նստում:

Է՛ստի, էստի, դիվանի վրայ, ինձ մօդ, Միխէիլ
ջան:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Դուք առանձին սէր էք ցոյց տալիս դէպի ինձ,
Եագօր Սիմօնիչ:

Նստում է դիվանի վրայ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Գիդէ Աստուձ, վուր քիղ (Անանու վրայ ցոյց տա-
լով): Նրամէն շիմ ջողում:

Քիզ վուր շտիրինք, Միխէիլ ջան, բաս սեմը սիրինք. քիզ սիլ շի սիրի: Աբա դավէն վունց իս կամենում՝ կաթնով, թէ անկաթ:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Եթէ կը ներէք ինձ, ես բոլորովին չեմ կամենում:

ՍԱԼՈՄԷ

Ի՞նչ է էլի ձիզ էսօր. վունց դուն իս ուզում, վունց Անանին:

ԵՆԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ

Մէկ-մէկու մօզ գրազ կուլին էկի, Սալօմէ:

ՍԱԼՈՄԷ

Այ, Անանու փնջանն էլ էստի է սառում:

ԱՆԱՆԻ, վեր կենալով տեղից:

Ես կը խմեմ, մայրիկ:

ՄԻՔԱՅԷԼ, նոյնպէս վեր կենալով:

Մի նեղանաք, օրհորդ, ես կը բերեմ:

Տանում է Անանու բաժակը:

ԱՆԱՆԻ, առնելով բաժակը:

Չնորհակալ եմ, Միքայէլ. իսկ գնէք:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ճշմարիտ, ցանկութիւն չունիմ:

ՍԱԼՈՄԷ, Անանուն:

Արի, արի, Անանի, մէ քու ձեռով պանրատէ, տիս ինչ լաւ է խմում. քու շինածն ուփրօ է դուր գալի դրան:

ՄԻՔԱՅԷԼ, ժպտալով:

Դուք շատ բարի էք, տիկին:

ՍԱԼՈՄԷ

Բարի հրիշտակը պահէ քիզ, վուրթի:

Միքայէլը ողջունում է:

ԱՆԱՆԻ

Դուք տխուր էք, Միքայէլ, ի՞նչ է հանդիպել:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Առանձին ոչինչ:

ԱՆԱՆԻ

Օ՛, ես կ'իմանամ, առանց պատճառի չէ: (Գնում է սուրճ պատրաստելու:) Դու նկատում ես, մայրիկ, ի՞նչպէս տխուր է:

ՍԱԼՈՄԷ

Ո՛վ գիդէ, ի՞նչ դարդ ունէ:

ԵՆԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ

Առանց դարդ ծիան էլ չի ըլի, ասում ին: (Միքայէլին:) Քէփիտ շիս էրեւում, Միխէիլ:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Այն, մի փօքր լաւ չեմ գգում ինձ: (Թերթում է Անանու դիրքը, լետոյ ձգելով սեղանի վրայ, առանձին):

Պէտք է իսկոյն վերջացրած:

ԵՆԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ, Սալօմէին ցածր:

Ջգրած է էրեւում:

ՍԱԼՈՄԷ, նոյնպէս:

Խիստ:

ԱՆԱՆԻ, բաժակը տալով Միքայէլին:

Ահա և ձեր բաժակը... (Միքայէլը ողջունում է:) Բայց ի՞նչ է պատահել ձեզ, Միքայէլ, ասացէք խընդրեմ, ես ձեզ երբէք այդպէս չեմ տեսել. ձեր դէմքը փոխուել է բոլորովին...

ՄԻՔԱՅԷԼ, բաժակը դնելով սեղանի վրայ:
Ուշադրութիւն մի դարձնէք, խնդրեմ, փոքր ինչ
զլուխս ցաւում է: (Ցածր:) Օրիորդ, ձեզ հետ առան-
ձին խօսելիք ունիմ:

ԱՆԱՆԻ

Առանձին:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Այո... (Բարձր:) Արդէն բաւականին կարդացել էք
այդ գիրքը, ինչպէս է, հաւանում էք...

ԱՆԱՆԻ, նստելով իր տեղը:

Օ՛, շատ հետաքրքիր է, շատ շնորհակալ եմ.
բայց ափսոս որ տկար էք, ես այսօր կամենում էի
լսել ձեր կարծիքն այս գրքի մասին:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ղերջացրէք, վերջացրէք, օրիորդ, մենք այդ գրքի
մասին շատ կը խօսենք:

ՍԱԼՕՄԷ

Հէնց ապրիս, Միխէիլ ջան, էլ էտ հանգի գիր
մի տա դրան. իրիգուն ինչքու կէս-գիշերը կարթում
էր ու էսօր սաղ օր ձեռնէն չէ վէր գցի ջեր. քանի
կարելու ու գործելու բան ունէ իժում:

ԱՆԱՆԻ, վերցնելով ձեռագործը:

Ես իմ գործը շինում եմ, մայրիկ:

ՍԱԼՕՄԷ

Սնւ, լաւ է, ձէնդ. էրնէկ գիղենամ, ինչ է դուս
գալի էտ կարթալէմէն. հաց չէ տալի ու ջուր:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ի դուր էք այդպէս դատում, աիկին:

ՍԱԼՕՄԷ

Բաս ինչ է: ԵՆԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ, Սալօմէին:

Թողէք էտունք... (Միքայէին:) Մէ արի, նստի
էստի հալա... Այ, էն խիղճ կնգայ թուխտը, վուր
ասում էի: (Տալով Թուղթը:) Տիս, թէ կանաս, օտկէ,
հէնց ապրիս:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Մեծաւ ուրախութեամբ:

Նստում է աջ կողմը եւ լուս կարդում:

ՍԱԼՕՄԷ, ծանր քայլերով մօտենում է Անանուն, ցածր:

Արա մէ տեսնիմ վննց է դուս գալի: (Ձեռագործը
վերցնելով:) Էս սիւ թիին ուր իս խառնի, քն:

ԱՆԱՆԻ

Միթէ չէ սագում, մայր, կարծեմ դա աւելի է գե-
ղեցկացնում:

ՍԱԼՕՄԷ, նստելով Անանու մօտ:

Իսկի էլ չէ. կարմիրն ուփրօ լաւ կուլի:

ԱՆԱՆԻ

Ինչպէս կը հրամայես, մայր իմ:

Խօսում են ձեռագործի մասին:

ՄԻՔԱՅԷԼ, Նագօր Սիմօնիին:

Աս մի դժուար գործ չէ:

ԵՆԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ

Մէ չնրա արա, արիւրդ սիրիս. էն կնգայ օխնանքը
քիզ հէրիք է:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Միւմիտ կացէք, ես հէնց այսօր կ'աշխատեմ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Ա՛յ, ապրիս, վարցի գ'ուզիս, էտ է: Ախար կանգ-
նիլ ին փուղ ին ուղում. ինքն ինչ ունէ էն խիզճ
կնիկարմաւը, վուր ուրիշին ինչ տայ, Է: Գ յոգ

ՄԻՔԱՅԷԼ, վեր կենալով տեղից: այա՛ճ յոսճ
Փո՛ղ, փո՛ղ ու միշտ էլ փո՛ղ... յոյոճ) յի՛՛ նասա

ՍԱԼՕՄԷ

Ի՛նչ անիս, վուրթի. էս ժամանակին ինչոր վուր
է, խօսկը փուղն է: յոնամ յիտայգոն աճճՍ

ՄԻՔԱՅԷԼ

է՛հ, աիկին, դուք էլ հօրս պէս էք դատում: ԵՅՍ

ՍԱԼՕՄԷ

Թէ կի առանց փուղ մարթը մարթ չէ: յոյմոցճի

ԱՆԱՆԻ

Ի՛նչ ես ասում, մայր իմ, միթէ ուր փող չունի,
նա մարդ չէ: յնտոճբարճր

ՍԱԼՕՄԷ

Բաս չէ ու... յոյոճիտ մըրեզայ յի՛ յի՛տ

Անանին զարմացած նայում է մօրը:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Մի զարմանաք, օրիորդ, մայրդ կրկնում է այն,
ինչ որ շատերն են ասում... Ո՛րքան էլ մարդ գի-
տութիւն ունենայ, ո՛րքան էլ ազնիւ զգացմունքի,
հանճարի տէր լինի՝ եթէ փող չունի, նրան մարդա-
տեղ չեն դնիլ... Ամենաերեւելի մարդը նա է այստեղ,
ով շատ փող ունի, թէն յիմարներէց ու ագէտներէց
մէկը լինի... Ցաւալի՛ բան... չուտով կը սկսեն փողը
Աստուծոյ տեղ պաշտել...

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Չատ դրուստ իս ասում, Միխէիլ ջան: յի՛՛ Ս

ՍԱԼՕՄԷ, անցնելով բեմի աջ կողմը: յասճի

էրանի կուլէր, վուրթի, էտէնց չէր էլի. նամա

աշխարհը դուն խօ չիս կանա դրստի: յնա՛ճ սոյճր

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ես ի՛նչ կարող եմ, ես մի հասարակ մահկանացու
եմ. բայց զղուելի է, երբ մարդիկ փողի համար իրանց
մոռանում են և ամեն աններելի միջոցներ գործ
դնում՝ ուրիշի աշխատանքին տիրանալու:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Ա՛խ, Միխէիլ ջան, պիտի քիպէս մէ քանիսն էլ
լիին, վուր ինձպէս մարթու բանն էլ լաւ գայ:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Մեծ պատիւ էք անում ինձ, Եագօր Սիմօնիչ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, վեր կենալով:

էրեսպաշտութին շիմ անում, գիզէ Աստու՛ճ: (Մի-
բայէլը ողջունում է: ձաշին խօ միզ մօզ իս:

ՍԱԼՕՄԷ, Եագօր Սիմօնիչին:

Բնս, քա. թէ վուր առուտեան էւէտ ասի:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Չատ շնորհակալ եմ. ես ինքս խնդրեցի օրիորդին:

ԱՆԱՆԻ

Այն, հայրիկ, պարոն Միքայէլը այնքան բարի է,
որ խոստացաւ ամբողջ օրը մեզ նուիրել:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Օ՛, օրիորդ, ինձ համար առանձին ուրախութիւն
է այդ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ

Միդ համա աւելի ուրախութիւն է, Միխէիլ ջան. իխստ լաւ իս փիքը արի... 'Ես մէ հարկաւուր բան ունիմ, շուտով յիդ դու քամ... Սալօմէ, մէ արի, մուս- դիրս հանէ: (Աջ դռնից դուրս գնալով՝ կանչում է:) Է՛յ...

ՍԱԼՕՄԷ

Էս սահաթիս, Միխէիլ ջան: Հետեւում է Նազօր Սիմօնիցին:

Տ Ե Ս Ի Լ Գ

ԱՆԱՆԻ, ՄԻՔԱՅԷԼ

ԱՆԱՆԻ

Միքայէլ, դուք վշտացած էք:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Այո, շատ...

Անանի, մօտենալով Միքայէիին:

Ո՛ւմ վրայ և ինչի՞ համար:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Մէկ օր կ'իմանար:

ԱՆԱՆԻ

Չէ, չէ, իսկոյն. աղաչում եմ ձեզ, Միքայէլ, սաս- ցէք, ինչ է ձեր նեղութեան պատճառը... Միթէ ինձ այլևս ձեր բարեկամը չէք համարում. միթէ չէք կամենում ինձ ձեր նեղութեանը մասնակից անել... Ասացէք ձեր բարեկամուհուն, եթէ իրաւի ձեր բա- րեկամն եմ:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Միթէ դուք կասկածում էք. ուրեմն ս՛վ է իմ բարեկամը, եթէ դուք չէք... Լաւ իմացէք, Անանի, որ ձեզանից առաւել թանկագին բարեկամ ես ոչ ոք չունիմ այս աշխարհում:

ԱՆԱՆԻ

Հապա ի՞նչ է պատճառը. սասցէք, խնդրեմ, Մի- քայէլ, յայտնեցէք ձեր նեղութիւնը: Հաւատացէք՝ չեմ կարող հանգստանալ, մինչև չպատմէք ինձ բոլորը:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Յօրս հետ սաստիկ կուռել եմ:

ԱՆԱՆԻ

Օ՛, Միքայէլ, այդ ի՞նչ էք ասում. միթէ ծնող- ների հետ կարելի է այդպէս վարուել:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ամեն բանի մէջ չափ ու սահման կայ, Անանի... Մենք, ի հարկէ, պարտաւոր ենք երախտագէտ լինել դէպի մեր ծնողները՝ յարգել նրանց, սիրել, պա- տուել, օգնել, մինչև անգամ շինայել մեր կեանքը, եթէ այդ հարկաւոր է նրանց կեանքն աղատելու. բայց կատարել նրանց անտեղի պահանջները, նրանց ստրուկը դառնալ, զոհել մեզ միմիայն նրանց կամա- կորութեանը բաւականութիւն տալու համար՝ մենք ամենևին պարտական չենք... Քանիցս անգամ մենք արդէն խօսել ենք այս հարցի վերաբերմամբ. կար- ծում եմ, որ ինձ հետ համաձայն էք, այնպէս չէ:

ԱՆԱՆԻ

Այո, այո, Միքայէլ, ես լիովին համաձայն եմ ձեզ հետ... Ի հարկէ այդպէս է... Բայց կուռել ծնողի

հետ... (Առուժիւն:) Հետաքրքիր էր իմանալ թէ՛ այն-
պէս ինչ պահանջ կարող էր սննդանալ հայրդ՝ ձեզա-
նից, որ դուք այդ աստիճան վշտանայիր:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ներեցէք, խնդրեմ, այդ մասին միւս անգամ...
ես կը պատմեմ ձեզ, հաւատացէք կը պատմեմ: Այժմ
ուրիշ խնդիր ունիմ ձեզ հաղորդելու:

ԱՆԱՆԻ

Այո, դուք ասանձին խօսելիք ունէիք... (Հրաւի-
րելով նստելու:) Խնդրեմ:

Խնդրեմ էլ նստում է իր տեղը:

ՄԻՔԱՅԷԼ, նստում է նրա դիմացը. կարծ լռութիւն:

Անանի... շատ ժամանակ է մենք միմեանց ճա-
նաչում ենք՝ միմեանց սիրան ու միտքը հասկանում...
(Անանին շփոթվում է:) Խնդրեմ, վախենալու ոչինչ
չկայ... Գեանքի վրայ մենք շատ անգամ խօսել ենք.
մեր համոզմունքները գրեթէ մէկ են... Ասացէք
այժմ, Անանի, դուք համաձայն կը լինիք ձեր կեանքը
յաւիտեան կապել իմ կեանքի հետ... (Անանին ամօծ-
խածուծեամբ գլուխը խոնարհեցնում է. լռութիւն:) Ինչի
ոչինչ չէք խօսում, Անանի... (Առնելով ձեռքը:) Դուք
բոլորովին գրաւել էք իմ սիրտը, իմ ուշքը, իմ միտ-
քը... Ասացէք, Անանի, դուք կը կամենայիք իմ
լինել:

ԱՆԱՆԻ, ամօծխած:

Ծնողներդ հետ խօսել էք, Միքայէլ:

ՄԻՔԱՅԷԼ, ձեռքը բաց թողնելով:

Ձեր ծնողների կողմից ոչինչ արգելք չի լինի:
Անանի, ես այդ մասին բոլորովին վստահ եմ:

ԱՆԱՆԻ

Իրաւ է, նրանք շատ են սիրում և յարգում ձեզ...
բայց և այնպէս՝ խօսեցէք նրանց հետ:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Այո, այո, կը խօսեմ... Ինձ նախ հարկաւոր էր
ձեր համաձայնութիւնը...

ԱՆԱՆԻ

Ես... ես... համաձայն եմ, եթէ, քի հարկէ, ծնող-
ներս էլ կը կամենան... Իսկ ձեր հայրը, Միքայէլ,
միթէ նա համաձայն է. ձեզ յայտնի է որ բացի իմ
սեպհական թոյլ ոյժերից ես ուրիշ ոչինչ չունիմ:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ինձ միայն ձեր սիրտն է հարկաւոր, Անանի:

ԱՆԱՆԻ, առնելով ձեռքը:

Ա՛խ, ազնիւ Միքայէլ...

ՄԻՔԱՅԷԼ, համբուրելով նրա ձեռքը:

Այժմ ես բոլորովին երջանիկ եմ... Ես ևս, Անա-
նի, բացի աշխատանքիցս ոչինչ չեմ կամենում ունե-
նալ... Մենք կը վարձենք մեզ համար ասանձին տուն,
կը միացնենք մեր ոյժերն ու ձեռք ձեռքի տուած
կ'աշխատենք. կ'ապացուցանենք աշխարհին, որ ա-
ռանց ուրիշի օգնութեան կարող ենք ապրել...

ԱՆԱՆԻ

Օ՛, այն ժամանակ, Միքայէլ, ես քո հաւատարիմ
ընկերուհին կը լինիմ, ես կ'օգնեմ քեզ, կ'աշխատեմ
բաժանել քո լծի բոլոր ծանրութիւնը, ինչքան հնար
է ինձ... Ես կ'իրագործեմ իմ երազած կեանքը...

ՄԻՔԱՅԷԼ, նորից համբուրելով Անանու ձեռքը:

Իմ ազնիւ, իմ քննող Անանի... Ո՛րպիսի երջան-

կուժիւն, որ ամբողջ կեանքս քեզ հետ պիտի անց-
կացնեմ... Այն, ես երջանիկ եմ, այն աստիճան եր-
ջանիկ, որ կարծում եմ թէ այս բոլորէիս աշխարհիս
երեսին չկայ ինձ նման մէկ ուրիշը: (Կրկին ու կրկ-
կին համբուրում է նրա ձեռքը:) Ահ, թուղթը... (Վեր
կենարով:) Չտապեմ, այս յանձնարարութիւնը կատա-
րեմ... (Վերցնում է թուղթը. Անանին եւս վեր է կե-
նում:) Ես չուտով կը վերադառնամ և կը խօսեմ
ծնողներիդ հետ... (Գարծեալ համբուրելով Անանու ձեռ-
քերը:) Ցտեսութիւն, իմ թանկագին, իմ աննման
Անանի... ես այս բոլորէիս...

Դուրս է վազում միջի դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Ե

ԱՆԱՆԻ, յետոյ ՍԱԼՕՄԷ

Անանի, մենակ. երկար լուռութենից յետոյ:
Ազնիւ, ազնիւ Միքայէլ. ինչքան սիրելիս է եղել
ինձ... Օ՛, սրբան երջանիկ եմ ես այս բոլորէիս...
ՍԱԼՕՄԷ, դուրս գալով ծախ դռնից:
Միխէիլին ինչ էլաւ:
Անանի, ընկնելով մօր գիրկը:
Ա՛խ, մայրիկ...
ՍԱԼՕՄԷ, փոքր լուռութենից յետոյ:
Ի՞նչ է. ինչ է պատահի:
Անանի, աչքերը սրբելով:
Միքայէլը... Միքայէլը խնդրում է իմ ձեռքը:

ՍԱԼՕՄԷ

Ի՞նչ. Միխէիլին ուզում է քիզ:
Անանի

Այն, այն... նա խոհոյն կը վերադառնայ և կը խնդրէ
ձեր համաձայնութիւնը:

ՍԱԼՕՄԷ

Մուլափ, մուլափ, Անանի ջան, իժում ի՞նչ ասաւ...
հէրը կամք է տուի՛ր... ասաւ:

ԱՆԱՆԻ

Չգիտեմ, մայր իմ, նա այդ մասին ոչինչ չա-
սաց ինձ:

ՍԱԼՕՄԷ

Ի՞նչ է ասում, քա՛, բայտ առանց իր հօրը՞. էա
խօսմ առանց քիզ էլ գիդէի: (Գողցրութեամբ:) Ուզում
իմ քննադատը՝ անէ միզ էն մարթը՛:

ԱՆԱՆԻ

Ոչինչ չգիտեմ, մայրիկ...
ՍԱԼՕՄԷ

Լաւ գիդենաս վուր ինչու՞ հէրը կամք չտայ, 'ես
վունչիչ բանով զարուլ չիմ անի... Իմացար... Տէր
Աստուծ, ինչ պիտի ըլի էս ջէհէլներու բանը... (Նըս-
տում է բեմի ծախ կողմը:) Նրան սիվ էր ասում քիզ
հիզ խօսի, չէր կանայ ջեր մէ ինձ հիզ մասլահաթ
անի՛:

ԱՆԱՆԻ

Նա խոհոյն կը գայ:
ՍԱԼՕՄԷ

Իժում դուն ինչ ասիր. խօսի տուի՛ր:

ԱՆԱՆԻ

Այն, մայր իմ, ասացի որ ես իմ կողմից համաձայն եմ:

ՍԱԼՕՄԷ

Վճույ ընդհանրամ 'ես. առանց ինձ... էտ է ընդ ախարկութ ինը':

ԱՆԱՆԻ

Ես նրան ասացի որ ես համաձայն եմ, եթէ իմ ծնողները ես համաձայն կը լինին. կարծեմ թէ ձեզ ընդդէմ չեմ վարուել:

ՍԱԼՕՄԷ

Լաւ է, լաւ, դուն մէ էտունք վիբադէ, օմքին գայ ինչ կ'օսէ, տեսնինք իժում Աստուծ ինչ է տալի: (Անանին շուարուած հաւարում է սրճի բոլոր պարագաները սկուտեղի վրայ. իսկ Սալօմէն, նստելով բեմի ծախ կողմը եւ շարունակելով Անանու ձեռագործը, առանձին: Նիւքս չէ կարում վուր էն քօփակը դարուլ ըլի արի... ամա ախափազլախ նրա դլիսին, փուղ չունիմ ու բաժինք, բաս ուրիշ սիլ գ'ուղէ դար ու դարդակ ախշկաս:

ՏԵՍԻԼ Ե

ՆՐԱՆՔ, ՍԱՐԳԻՍ

ՍԱՐԳԻՍ, մտնելով միջի դռնից, ստոնօրէն ողջունում է: Բարի լուս ձիգ:

ՍԱԼՕՄԷ, հպարտաբար վեր է կենում եւ ողջունում:

Աստձու բարին, համեցէք: (Առանձին, մինչդեռ Սարգիսը եւ Անանին ողջունում են միմեանց: Քայլին

կուռելու է գալի հիդս. քու բէղասլ գլուխն էլ... (Սարգիսն, ստոնօրէն:) Համեցէք, նստեցէք: (Անանուն, նստելով:) Ի՞նչ էլաւ քիզ, մօղ արա ու տար, էլի:

ՍԱՐԳԻՍ, նստելով:

Էս սուր է Եադօր Սիմօնիչը. տանը չէ:

ՍԱԼՕՄԷ

Հիմի դուս գնաց:

ՍԱՐԳԻՍ

Ուփրօ լաւ. քի մօղ կու խօսիմ:

ԱՆԱՆԻ, առանձին:

Մ'իս, Աստուած իմ, ինչ է լինելու արդեօք:

Դողալով տանում է սրճի բաժակները:

ՍԱԼՕՄԷ

Հրամայէ, պարուն: (Այս միջոցին Անանին ծախ կողմի դռան մօտ վայր է գցում մէկ բաժակ, որ կոտրվում է:) Ա՛նչուք, էտու կոտրիլն էլ ինչ էր:

Անանին դուրս է գնում:

ՏԵՍԻԼ Զ

ՍԱԼՕՄԷ, ՍԱՐԳԻՍ

ՍԱՐԳԻՍ

Հաջաթ չէ. կու'լի շառն էտու վրայ անց կենայ... Դուն ինձ ասա, իմ քուր, էս ինչ օրէնք է. 'ես մեռիլ իմ թէ ջեր էլի գեղնի էրեսին ման իմ գալի... Ախար առանց ինձ էա հանգի բան բանիլ կու'լի... էլ հէր ու վուրթութինը գանա վիր ննգաւ աշխըրքէմէն:

... ի մոլորաց յտարեց ՍԱՂՕՄԷ՛ զի յար ի արմատոսք
ինչի՛ վրայ իս ասում, նեա չիմ հասկանում:

ՍԱՐԳԻՍ

Խիստ լաւ հասկանում իս էլ նու գիղիս էլ: Ախար
էս իմ տղին սըր իք գժուեցրի. նեա բաց աչկալ կու
թճղնիմ վուր նա մուքթ ախշիկ ուզէ:

ՍԱՂՕՄԷ

Միդ անմիղ իս միդ դնում, պարուն. ամեն մարթ
իր բանը գիղէ. թէ կի քու տղէն միղ է հանում
ու մինք էլ նրան, էտումը ինչո՞վ ինք միղաւուր:

ՍԱՐԳԻՍ

Բաս նեա էլ վունշիշ, էլի:

ՍԱՂՕՄԷ

Ո՞վ է ասում, ո՞վ է ասում, պարուն. լաւ գիղացի՛
էլի քու խաթը ու պատին է, վուր ինչու էսօր
մնացիլ է բանը, թէ չէ վից ամիս վաղ կու փտակէի...

ՍԱՐԳԻՍ

Ջատ շնորակալ իմ էտ դադա պատուի համա,
չա՞տ... Ամա մէ ինձ ասա՛, Սալոմէ, դուն խելօք կնիկ
իս, իմ ասածը չուստ կու հասկանաս... Փուղ ու
բաժինք դուք չիք տալի, ախպէր, ու չունիք էլ...
բէղամաղ մի ըլի, գէթադ՛վա, ու նեա խօսմ՝ թէ Մի-
խէիլի ու Անանու բանը գլուխ իք բերի՛ էն ներ-
գնային Թաքաւորի գօրութիւնը գիղենայ, վուր մէ
գրօշն ինչ է, չէ թէ մէ գրօշ չիմ տա Միխէիլին՝
ամա էլ յաւիտենական մօղ չիմ թողնի վունց մէ-
կին... Տիմի միխկն ու վարցկը քու շինքին:

ՍԱՂՕՄԷ

Ի՞նչ իս դնամիշ անում, պարուն, թէ փուղ չու-

նինք... շատ մարթ կայ փուղ ունէ, շատն էլ աղը-
ւութիւն:

ՍԱՐԳԻՍ

Գիղիմ, գիղիմ վուր աղնիվուրթ իք իք, նեա մէ
բէղասլ քախկցի իմ, ինչ անինք:

ՍԱՂՕՄԷ

Տա՛, լաւ գիղացի, պարուն, վուր փուղ էլ ունի-
նանք, էլ Անանու քու Միխէիլին չէի տա. նրա վը-
րայ լաւիւն էլ շատ կան:

ՍԱՐԳԻՍ

Ա՛յ, օղորմի քու հօրը. նեա վուր ասում իմ խելօք
իս, էտ իմ ասում, է... Բաս էս սահաթ իս նեա վուր
ձիդ համա իմ Միխէիլի վրայ լաւը ճարիլ ըլիմ,
վուր աղանչարով, պաղանտարով ուզում ըլին ձիր
Անանուն, ինչ կ'օտիք:

ՍԱՂՕՄԷ

Նեա Միխէիլին էլ դարուլ իմ, քու արիւը, օղօնդ
քու կամբն էլ ըլի:

ՍԱՐԳԻՍ

Է՛հ, Միխէիլը վնւրն է. Միխէիլի վրայ սիրուն,
Միխէիլի վրայ տիտուկ, Միխէիլի վրայ ջահիլ ու հա-
րուստ, հարուստ, վուր քախկումը մէկն էլ չկայ:

ՍԱՂՕՄԷ

Էտ ո՞վ է:

ՍԱՐԳԻՍ

Ինքնաբաւական:

ՍԱՂՕՄԷ

Տտեփան Գանէլիշ Բրիլիանտօվի տղէն:

ՍԱՂՕՄԷ

Էն վուր էրէգ ձիր տանը տեսայ. նրա տղէն:

ՍԱՐԳԻՍ

Հնա, հէնց նա:

ՍԱԼՕՄԷ, ուրախ:

Հանաք իս անձում, պարուն, թէ մասխարա իս գցում:

ՍԱՐԳԻՍ

Հանաք-մասխարութիւնը վնւրն է. օխնած հոքի:
(Սուտ:) Էրէգ հէնց էա բանի վրայ էի խօսում հիզը,
վուր դուն շնուրհ բերիր:

ՍԱԼՕՄԷ

Հալա թէ քու Աստուծ կու սիրիս:

ՍԱՐԳԻՍ

Աստուծն էլ ու 'երգինքն էլ. շիս աւանում... Ինձ
թափաքալի մարթ մի գիղեհա, Սալօմէ:

ՍԱԼՕՄԷ

Իժում ինչի՞ Բարբարէն վունչիչ շասաւ ինձ:

ՍԱՐԳԻՍ

Ջեր վնւրդի էր Բարբարէն... նա վուր չէր տուն
էկի՝ էրէգ էւէտ կու վիրշացնէի:

ՍԱԼՕՄԷ

Քու արիւր, պարուն, կիսի կէսին էլ արժանի
չինք, թէ էա բանը կու'լի:

ՍԱՐԳԻՍ

Էտումը 'ես թափգէր, քիզ ինչ դաւի: Թէ վրայ
էկաւ բանը խօ լաւ, թէ չէ ու ձիր հաւնած Միխէի-
լը խօս էնդի է ու էնդի:

ՍԱԼՕՄԷ

Իժում ումիկ էրիտ Ստեփան Գանէլիչը՞:

ՍԱՐԳԻՍ

Կիկնեքումը խիստ նստեցաւ, քու արիւր... Իմ

աղի համա լաւ բան կու'լի, կօսէ... մէ հիզը խօսիմ,
կ'օսէ:

ՍԱԼՕՄԷ

Հիմի իմ իմանում էն խօսկիրը, վուր ասաւ թէ՛
'ես իմ ասելու ասի, ասում է, հիմի դուք խօսե-
ցէք, կ'օսէ:

ՍԱՐԳԻՍ, կեղծաւորութեամբ:

Ախար վուր ասում իմ...

ՍԱԼՕՄԷ

Աբա ինչ փիքը կ'օնէի... Էնդուր էլ էնէնց հա-
րապատիկ արաւ:

ՍԱՐԳԻՍ

Բաս 'ես էլ ինչ իմ ասում ախար:

ՍԱԼՕՄԷ

Տղէն խօ, քու արիւր, էն օրը Սարբանի թալումը
գլինեբուս փարվնի պէս պառտ էր գալի. ինչ սի-
րուն ախչիկ ունիս, կ'օսէ. խոստացան էլ վուր վի-
ղիտով գան միզ մօզ, ամա ջեր շին էկի:

ՍԱՐԳԻՍ

Մէ Աստուծ տայ վիրշանայ էս բանը, վիղիտով
էլ գու քան յօրէսի դէնն ու առանց վիղիտի էլ:

ՍԱԼՕՄԷ

Ինչ ասիմ, պարուն, էա էն հանգի լաւութիւն
կ'օնիս միզ, վուր ինչրու մահը պարտական կու'լինք:

ՍԱՐԳԻՍ

Չէ, Սալօմէ, 'ես սուտ սիլի-բիլիք չիմ գիղի. դուրթ
է, լաւութիւն իմ անում ձիզ, մինձ լաւութիւն, ամա
ուփքօ մինձ լաւութիւն 'ես իմ գլխին իմ անում՝ իմ
Միխէիլին. մէ էս փորցանքէմէն ազատիմ 'ես նրան:

...սոսով դրո՞ք ին... **ՍԱԼՕՄԷ**
 Աստուծ նրան էլ էնէնց բախտաւուրէ, վունցոր
 քու սիրտը գ'ուզէ:

ՍԱՐԳԻՍ
 Ախար կանգնիլ է վրէս թէ՛ կնիկ ուղող մարթը,
 ասում է, պիտի կինաց ննգիր պտուէ իր համա, չէ
 թէ փուղ ու բաժինք, կ'օսէ: Արա էս օրէնք է, քիղ
 իմ հարցնում: Առանց փուղ ննգրութիւն կու'լի աշ-
 խրքումը... Օրինակ ասինք՝ 'ես վունչիչ շունիմ ու
 հրամանքդ էլ վունչիչ, ինչո՞ւմը կու դառնանք նրն-
 գիր... հը՛մ... Բէսար նամաղուլ արի, էլի, վուր 'ես
 նրան Ռուսէթ զրգեցի ու էն ուսումը տալ տուի-
 ամա էլ ինչ փայղա:

ՍԱԼՕՄԷ
 Ամեն իմ լաւ ուղողի վուրթին դուս գայ էնէնց:

ՍԱՐԳԻՍ
 Է՛հ, ծրէմէն դուսն է, ասում իմ, է՛. մէկ վուր
 ասում է «չէ», հէնց մկրատի պէս կանգնած է. մէ
 պօլկ հրիշտակ ու սատանայ վուր մօղ ըլին գլխին,
 նրա ասածը չին կանա փոխիլ տա: Հիմի թէ քու
 Անանին էլ էս հանգն է, 'ես դաւի շունիմ:

ՍԱԼՕՄԷ
 Տղի բանն ուրիչ է, պարուն, ախշկայ բանն ու-
 րիչ. վո՞ւնց կանայ Անանին իմ խօսկը չլսէ: Դուն
 ջնփա քաշէ, էլ մի ուշացնի, Անանու համա խաթը-
 ջամ կաց:

ՍԱՐԳԻՍ
 Ո՛վ գիզէ, Սալօմէ, ուսում առած ախշիկ է...
 իրանց ասածնիր ին: Ախար ախշկայ էս դաղամի

ուսումն էլ ս՛լ է իմացի... Չխայտառակուիմ էն մար-
 թու մօղ, ամութ է:

ՍԱԼՕՄԷ
 Չէ, չէ, պարուն, ինչ իս ասում, դուն էնդի գը-
 լուխ բի բանը, Անանու ջուղաբը 'ես իմ տալի քիղ:

ՍԱՐԳԻՍ
 Դ՛օջաղ կնիկ իս, 'ես ու իմ Աստուծը... (Վեր կե-
 նարով:) Բաս 'ես կու տեսնիմ Ստեփան Դանէլիչին:

ՍԱԼՕՄԷ, նոյնպէս վեր կենարով:
 Հն, գէթաղվա. էլ ինչ աղանչաք անիմ:

ՍԱՐԳԻՍ
 Էն 'ես գիրիմ:

ՍԱԼՕՄԷ
 Ջուղարն էգէրա շուստ իմաց անիս, թէ չէ էլ
 չիմ դնջանա:

ՍԱՐԳԻՍ
 Վն, բնս, էսօր էւէտ. ես՝ շնտ, շատ ուշացնիմ,
 էքուց ինչըու էսչախը... (Գնում է, յետոյ յետ դառ-
 նարով:) Ամա ինչ միտս էկաւ, Սալօմէ. թէ քու վուրթ-
 կերանց արիւր կու սիրիս, Միխէիլի անգաճը չզցիք,
 ինչըու բանը քութահ ըլի, թէ չէ նրամէն էլ սաղ-
 սալամաթ չիմ պրծնի:

ՍԱԼՕՄԷ
 Արա ինչ իս ասում, պարուն, քիմէն չիմ արմը-
 նո՞ւմ... էրեխայ իմ:

ՍԱՐԳԻՍ
 Բէզամաղ մի ըլի, Աստուծ կու սիրիս, էնէնց մու-
 դայթացնում իմ. ս՛վ գիզէ մէ բաշ իմքին շասէ Անա-
 նուն ու զիփ տակն ու վրայ չըլի միւր դարսողութիւնը:

ՍԱԼՕՄԷ

Արխան կաց, արխան:

ՍԱՐԳԻՍ

Ղօջաղ կնիկ իս, 'ես ու իմ հոքին... (Գնում է, Սալոմէն փոքր ինչ հետևում է:) Մարթ չիմ էլի, թէ վրայ չիմ բերի... (Առանձին, քթի տակ:) չըմ, Միխէիլ... Գուրս է գնում միջի դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Է

ՍԱԼՕՄԷ, մենակ, երկար լուռութեանց յետոյ:

Միխէիլին շատիս, կ'օսէ. գժուիլ իմ թէ խիլքէս էլիլ իմ. հէնց գիդէ բանի զօրութիւնը 'ես չիմ իմանում... Ո՛վ Փեթխայինի Աստուծաձին, Գուն բարեխօս ըլիս... Ո՛վ կու փիքը անէր, ես սւմ մակումը գու քէր... Մեռնիմ Քու հրաշագուրձութենին, Գուն տաս միակ Ստեփան Գանէլիչին, վուր էս բանը գըլուիս գայ... էլի վուր Քու զօրութիւնն է փիքը անիլ տուի Սարքսին, թէ չէ ինչ գ'ուղէ ասէ՛ իր Միխէիլի համա էլ լաւ կու'լէր... Մէ գլուիս գայ էս բանը, էլ Միխէիլը վիս էկադրերա... Ա'խ, Աստուծաձին, օղօնդ կատարիս էս իմ սրտի խոխուրթը, գլուիս շարի փուիս կ'օնիմ Քիզ. բան ու գուրձս Քու սանդըխանիքը կու շինիմ, իմ մատներով Քիզ համա փիանդագ կու կարիմ, աչկիրս Քու փիշի թողով կու լքցնիմ, իմ մատի մինձ մատնիքը մօշլա կ'օնիմ՝ խաչ կու շինիլ տամ ու իմ ձեռով ձախդ կու քաշ անիմ... (Անհրում է:) Ա'հանի, Ա'հանի:

Տ Ե Ս Ի Լ Է

ՍԱԼՕՄԷ, ԱՆԱՆԻ

Անանի, դուրս գալով ձախ դռնից:

Ի՞նչ ես կամենում, մայր՝ իմ:

ՍԱԼՕՄԷ

Արա, Անանի ջան, դուն գիդիս վունցոր խելօք կու ժաժ գաս էսօր: (Անանին շուարվում է:) Չայիչ արի վուր խօսկ շաանուլ տաս Միխէիլի մօղ:

ԱՆԱՆԻ

Այսինքն ի՞նչ ես կամենում ասել, մայրիկ:

ՍԱԼՕՄԷ

Էն՝ վուր աւելի ումիկնիր շտաս նրան... Ի՞նչ ասիլ իս խօսկիտ վրայ ղայիմ կանգնի... Գուն բանն ինձ վրայ գցէ:

ԱՆԱՆԻ

Միթէ նրա հայրը...

ՍԱԼՕՄԷ, նստելով:

Հն, հէքը... ղարուլ չէ... կրակ էք վէք ածում էս սահաթիս... էրկուսին մէտի տանէմէն դուս կ'օնիմ, կ'օսէ:

ԱՆԱՆԻ

Ա'խ, Աստուած:

ՍԱԼՕՄԷ

Ամա իրան Միխէիլին վունչիչ շատիս, թէ չէ էլ ինձմէն չիս պրծնի:

Լուռութեան:

ԱՆԱՆԻ

Ինչի՞, ինչի՞ շատել, մայր. ինչի՞ չպարզելի գործը:

ՍԱԼՕՄԷ

Ինձ համա պարզած էլ է ու պրծած էլ:

ԱՆԱՆԻ, սիրտը կտորած:

Բայց ինձ համար, մայր իմ:

ՍԱԼՕՄԷ

Էլի... ինձ չիս աւանդ, քու վաղն իմ ուղում...
Պիտի էնէնց բռնիք բանը, Անանի ջան, վուր էլի
հէրը գայ էստի, էստի, վուտիս տակն աղանչաք
անէ... Մնւափ տայ հայա... փուղ շունիք, կ'օսէ...

ԱՆԱՆԻ, աղիողորմ:

Բայց մեր անփողոթ ինչը Միքայէլին չէ՞ արգե-
լում ինձ ուղել... նա ինքն ասաց...

ՍԱԼՕՄԷ

Ի՞նչ է ասում, քան... Միխէիլը վուր ուղում է,
իժում 'ես կու թողնիմ վուր նրա հօր ընդէմ ըլի...
Ուղում իս էրկուտիտ մէտի դար ու գարգաղ թողնէ
ու աշխրքի մասխարա դառնաք... էլ գլուխս սաղ ի՞նչ
կ'օնիմ... Ախտուլթենի իմ մի՛նձացրի քիզ գանա...
Չէ, վուրթի, 'ես քիզ էտէնց շուտ չիմ դիմիշ անի:

ԱՆԱՆԻ

Օ՛հ, ես շատ լաւ դգում էի, սր ինձ համար բախ-
տաւորութիւն չկայ:

Աչքերը սրբում է:

ՍԱԼՕՄԷ, վեր կենալով:

Արա էա ինչ արարմունք է. էրեխայ իս թէ ինչ
է. քու տարս աղշիկը կու լաց ըլի, չիս ամանչում...
Միխէիլը չըլի, ուրիշն ըլի, ինչ կայ... քիշ կամ:

ԱՆԱՆԻ, լացով:

Մայր իմ, մայր իմ, այդ ի՞նչ ես ասում...

ՍԱԼՕՄԷ

Ի՞նչ ասում իմ, լաւ լսէ. 'ես փիս բան չիմ բըռ-
նի... դուն անմիզ աճկերդ մի խարաբ անի... (Ոտքի
ծայն է լավում): Ովոր գալիս է. նա չըլի, ի՞նչ կ'օսէ:

ԱՆԱՆԻ

Ա՛հ, սրբան տարաբախտ եմ ես:

Աչքերը սրբելով դուրս է գնում ծախ դոնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Թ

ՍԱԼՕՄԷ, ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, հանդիսի նշանադրեստով:

ՍԱԼՕՄԷ, բարձրաձայն:

Ո՛վ քաղցր Աստուձաձին, Դնւն բարեխօս ըլիս
իմ Անանու համա:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, մտնում է միջի դոնից:

Ո՛ւմ հիզ իս մենակ խօսում:

ՍԱԼՕՄԷ

Ա՛խ, Եանգօր ջան, չիս գիղի թէ ինչ բան է պատ-
րաստում Աստուձ միզ համա:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Ինչի՞ վրայ իս էտէնց ուրախ:

ՍԱԼՕՄԷ

Անհատնելի դովաթ է բաց անում միզ համա Ա-
տուձ, Եանգօր ջան. Անանու համա հէտախ տղայ է
լուս գցի, վուր էլ ի՞նչ ասիմ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻ2

Միխէիլի վրայ լաւը:

ՍԱԼՕՄԷ

Միխէիլը վնւրն է, քան Միխէիլի հատն ու կտուրն է... Բրիլիանտովի տղէն, Բրիլիանտովի տղէն, Եանգոր ջան:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻ2

Վնւր Բրիլիանտովը:

ՍԱԼՕՄԷ

Աշխրտումը քանի Բրիլիանտով կայ գանա. Ստեփան Դանէլիչի տղէն, Եանգոր ջան, միլիոններու տէրերը:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻ2

Էն գեշիւրը վուր Սարբանիումը դօստացանը:

ՍԱԼՕՄԷ

Հան, հէնց նրանք:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻ2, գարմացած:

Ղուրթ իս ասում, Սալօմէ:

ՍԱԼՕՄԷ

Քու արիւր գիղենայ, Եանգոր ջան:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻ2

Իժում էտ ո՞վ ասաւ:

ՍԱԼՕՄԷ

Միխէիլի հէրը. էս սահաթիս էստի էր, գնաց վուր բանը էս օրերումը վիրշացնէ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻ2, գարմացած:

Միխէիլի հէրը... (Յիսարարը կոպենտի): Տօ, թէ լաւ մարթ է, Ստեփան Դանէլիչի վուրթու համա ինչի է շալիչ գալի. իր Միխէիլն էնդի չէ հազիր

հաղրաբաշի: Նրա ղունգը չիմ փոխի սող Ստեփան Դանէլիչի վուրթու հիդ. (Նստում է:) Ընչ անիմ վուր հարուստ է:

ՍԱԼՕՄԷ

Արա վիս էկաղրէքա. վնւնց կանայ Միխէիլը նրա մօդ գայ. զարթնի իր խիւքն ու ուսումը ընչ ունէ... Նրա բէգասլ հօրն ասիմ թէ Ստեփան Դանէլիչի ասկն ու տակը. մումով էլ վուր պտուի էինք, էս հանգի բախտի չէինք կանա ուստ բերի Անանուն:

Նստում է:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻ2, ծխերով:

'Ես կարծում իմ, Սալօմէ, վուր Անանին Միխէիլի հիդ ուփրօ բախտաւուր կու'լի, կանց Ստեփան Դանէլիչի կալասկումը:

ՍԱԼՕՄԷ

Քիղի-քիղ ձևում իս ու կարում. օրինակ ասինք՝ Միխէիլի մօդ շատ էլ բախտաւուր կու'լի Անանին, ամա վուր հէրը չէ ուղում, վուանիրքը իս չինք կանա ննգնի:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻ2

Ինչ գիղիս թէ չէ ուղում:

ՍԱԼՕՄԷ

Հազիր իր բերնով ասաւ էս սահաթիս ու էլ էստուրն ընչ գիղենայ է հարկաւուր. իր Միխէիլի համա վուր ուղում ըլի, նրանց համա ուր է խօսում:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻ2

Ո՞վ գիղէ, սատանայ մարթ է Սէրգէյ Տարասիչը. կու'լի ղասիղի է մէշ բերում Ստեփան Դանէլիչին, վուր միր միտկը զրուսան իմանայ. ուղում է միթամ

առչի գամը միդ ասեցնիլ տայ, վուր էգէրա աւելի իմքին դուս գջլէ:

ՍԱԼՕՄԷ, վեր կենալով:

'Ես քիդ ասում իմ վուր ամալ-աչքարա իր բերնով ասաւ էն մարթը, վուր Միխէիլի համա վունչիչ բանով չի ուզի Անանուն, փուղ ու բաժինք շունիք, կ'օսէ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԻԶ

է'հ:

ՍԱԼՕՄԷ

Ասու՛ճ գիղենայ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԻԶ, վեր է կենում եւ ման է գալիս:

Նն՛, թնղ բաս գլուխը քարը տայ, հէնց գիղէ նրա փուղի վրայ շատ իմ արմնում. դիփ մաշէնիկութենով կու'լի մօդ արած... Եմա Միխէիլը լաւ տղայ է. անփսուս վուր նրա վուրթին է:

ՍԱԼՕՄԷ, հետը ման գալով:

Քու արիւր, Ստեփան Դանէլիչի վուրթուն 'ես օչովի վրայ չիմ փոխի. ինչ անինք թէ մինձ ունում չունէ. մենակ նրա ասկը քսան Միխէիլին աժէ ու ինչ գ'ուզէ պակասութին էլ ունենայ, դօվլթի տակը չի էրևա:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԻԶ, նստելով:

Քիղ համա օղօնդ դօվլաթ ըլի ու արկով ազնիւ:

ՍԱԼՕՄԷ

Բաս չէ ու՛ թորոզի վուրթի Սարքսի բէդասլ գլուխն է հարկաւուր... (Նստելով) նրա անկն էլ կարիմ... Մէ Ասու՛ճ տայ էս բանը գլուխ գայ, իժում

դուն թանաչա արա թէ քանի ախշկայ տիրուչը էլ դա է դիրչում:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԻԶ

Փառասիրութենով լիքն իս, Սալօմէ:

ՍԱԼՕՄԷ

Փառասիրութենով կի չէ, խիլքով լիքն ասա:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԻԶ

Հն՛, խիլքով. քն մաղերուն էլ հարցրու:

ՍԱԼՕՄԷ

Ի'հ, լաւ է. բան իք շինի ձիդ համա... Ինչո՞վ չէլաւ էս աշխարքը շիմացար. զարթնի Անանուն էրկու ախշիկ էլ ուրիչ է մինձանում մարթու տալու, հիղնուհիղը տղերքն ուփրօ գին ին բռնում, տեսիմ թէ վունց իս մարթու տալի: Չեռնէմէս դուս կու թողնիմ էս բանը. յաւիտենական տէր կու դառնայ Ստեփան Դանէլիչը միրը:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԻԶ, ծիւղով:

Հը՛մ...

ՍԱԼՕՄԷ

Հը՛մ կի չէ, դուրթ իմ ասում:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԻԶ, վեր կենալով:

Մնւլափ, Սալօմէ, մնւլափ, 'ես ջեր մէ խօսիմ Սէրգէյ Տարասիչի հիդ, մէ նրա միտին իմանամ, տեսիմ Միխէիլի համա ինչ է ասում, իժում կու փիքը անինք Ստեփան Դանէլիչի վրայ:

ՍԱԼՕՄԷ, տեղից վեր թռչելով:

Չէ, չէ, չէ չէ... հայրէցվուրթի վունչիչ շասիս, վունց Սէրգէյ Տարասիչին, վունց նրա Միխէիլին. փիքը էլ իմ արի ու պրծիլ էլ իմ: Մտկումս դրի

վուր Ստեփան Դանէլիչի տղին պիտի տանք ու էնէնց էլ պիտի ըլի, էլ էստումը խօսկ շունիս գուն:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Հը՛մ...

ՍԱԼՕՄԷ

Հա, հը՛մ... Իմանում իս... վունչը չէ՛մէն վունչիչ չգլի- դենաս վունց մէկի մօղ, թէ չէ էլ ինձմէն չիս պըծնի:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Վուր ասում իս, չիմ ասի, վա՛: իմ գլխի դուշման իս չիմ:

ՍԱԼՕՄԷ, փաթաթուելով:

Թէ ինձ կու սիրիս, Եագօր ջան, ջեր վունչիչ չասիս. միթամ իսկի վունչիչ չիս էլ գիղի:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Չիմ ասի, քու արիվն իմ ասում, վա՛... Բաս ջեր Անանուն էլ վունչիչ չիս ըլի ասի:

ՍԱԼՕՄԷ

Հայհարայ ուր էի ասում. ջեր մէ էնդանց դըուստ խօսկ իմանամ, է՛:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Ո՛ւր էր վազում հէր օխնածը, մէ քիչ չէր կանայ մուլափ տա՛. փափէն իս չէր սառի, 'ես էլ իմացիլ էի, է՛:

ՍԱԼՕՄԷ

Ա՛յ, իմանում իս, էլի. լաւ բան վուր չէր էլի, իսմ առանց քու հարցնիլ չէի բռնի:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Դիփ լաւ, Սալօմէ, ամա Անանին վուր շուգէ նրան, էնչախն ինչ կ'օսիս:

ՍԱԼՕՄԷ

Վունց կանայ վուր իմ խօսկը չկատարէ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Դուն գիղիս, Սալօմէ, կնդդերանց բանումը 'ես չիմ խառնվում:

ՍԱԼՕՄԷ

Հա՛, Եագօր ջան, էտէնց. ինչ քու բան է ախար. դուն ինձ թմղ, իմ բանը 'ես գիղիմ:

'Իուրս է գնում ձախ դոնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, մենակ, նորից ծխաքարը կացնելով:

Էս դիփ տակն ու վրայ էլաւ... Ա՛փսուս, ա՛փսուս Միխէիլ. ամա կնդդերանց օխտէմէն ս՛վ գու քայ... (Ձախ բան մէջ նայելով եւ երեւակայելով. Թղթախարը:) Քուխը փոխուեցաւ. էլ Սարքիս ու Միխէիլ չկայ... նրանց մագիար Ստեփան Դանէլիչ, Իվան Ստեփանիչ... (Աջ ձեռքի ցուցամատը ծակատին դնելով:) Իվան Ստեփանիչ... Իվան Ստեփանիչ...

Գնում է դէպի աջ կողմի դուռը:

Տ Ե Ս Ի Լ ԺԱ

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, ՄԻՔԱՑԷԼ

ՄԻՔԱՑԷԼ, մտնելով միջի դոնից:
Դարող եմ ձեզ ուրախացնել, Եագօր Սիմօնիչ. ես

զնացի ուղղակի մեծաւորի մօտ, (Թուղթը ցոյց տալով:) և ահա աւսէք նրա ձեռքը: (Թուղթը տալիս է Եազօր Սիմօնիչին:) Նա եօթն օր ժամանակ նշանակեց այս գործը վերջացնելու:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ, նայում է թղթին, յետոյ առնելով Միքայէլի ձեռքը, մօտ է քաշում իրան եւ ձակատից համբուրում:

Չնտ ապրիս, Միխէիլ ջան, շնտ շնորակալ իմ: Հրաւիրելով Միքայէլին նստելու, ինքն էլ նստում է:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Չարժէ շնորհակալութեան. (Նստելով:) ճշմարիտ, ես ինքս ուրախ եմ որ կարողացայ այդ խեղճ կնոջն օգնել. այդպիսի ծառայութիւններն ինձ առանձին բաւականութիւն են պատճառում:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ

Ջօրանաս, Միխէիլ ջան, զօրանաս. շատ ուրախացրիր ինձ... Մինձ վարցկ բան արելը, դիզեմաս. Աստուծ մուրազիտ հասցնէ... (Միքայէլը ողջունում է:)

Է՛հ, ուրիշ նուր ինչ խաբար:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Իսկոյն կ'իմանաք, Եազօր Սիմօնիչ... Ես կարծում եմ մենք միմեանց բաւական հասկանում ենք, ուրեմն էլ երկար խօսքեր հարկաւոր չեն լինիլ յայտնելու ձեզ իմ միտքը...

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ, ընդմիջելով:

Քու միտկն էլ գիղիմ, Միխէիլ ջան, քու խղճմբտանքն էլ. աւատան ինձ, վուր քիզ իմ վուրթկերանցմէն պակաս չիմ սիրում:

ՄԻՔԱՅԷԼ, ողջունելով: Հաստատ գիտեմ, Եազօր Սիմօնիչ, և այդ յոյսով համարձակվում եմ...

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ

Ջարմացնում իս ինձ, Միխէիլ ջան... ՄԻՔԱՅԷԼ, վեր կենալով: Ես խնդրում եմ ձեզանից Անանու ձեռքը:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ

Վն՛հ, իժում քու հէրը:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Չօրս հետ ես վերջացրի գործը:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ, զարմացած, վեր կենալով:

Տէր օղորմած Աստուծ... (Առուժիւն:) Ախար քու հէրը... չիմ հասկանում, Աստուծ գիղեմայ... Ախար քու հէրը... դարուլ է:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Եազօր Սիմօնիչ, իմ հօր համաձայնութեան վրայ յետոյ կը խօսենք, բայց դուք ինչ էք ասում:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ

Ինչ իմ ասում... (Առանձին:) Ա՛խ, Սալօմէ... (Միքայէլին:) Արա մէ սնվրեցրու թէ ինչ ջուղար տամ: ՄԻՔԱՅԷԼ, տարակուսած:

Ճշմարիտ, ես ձեզ չեմ հասկանում:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ

Տօ տը բրատ...

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ուրեմն դուք փոխել էք ձեր միտքը: ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ, գրկելով եւ համբուրելով Միքայէլին: Էտ մի ասի, Միխէիլ, էտ մի ասի... Աստուծ է

վկայ, վուր քիզ վրայ լու տղայ ինձ չէ ուստ էկի,
 ու քիզ էնէնց իմ սիրում, վունցոր յատուկ իմ վուր-
 թի. ամա էս բանը կնգդերանց բան է, 'ես մէշը
 չիմ խառնիւմ, վունցոր Սալօմէն գ'ուղէ, 'ես նրան
 խօսկ իմ տուր... Տղայ վուր ըլի իմ խօսկն է հար-
 կաուր, ամա ախչկայ բանը կնիկարմատը գիղէ:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Դուք իզուր միք մեղադրիլ Անանու մօրը, ես
 հաստատ գիտեմ որ նրա կողմից ոչինչ արգելք չի
 լինիլ, եթէ միայն դուք համաձայն կը լինիք:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Մի, Միխէիլ, էլի բանն ինձ վրայ իմ գցում...
 Աստուձ է վկայ, իմ 'երիք վուրթին ապրին, վուր
 քիզ վրայ լու տղայ 'ես չիմ ուղի Անանու համա...
 Լաւ գիղիմ քու սիրան էլ, քու ազնուութիւնն էլ, գի-
 ղիմ ինչքան էլ բախտաւուր կու'լի Անանին քի մօղ.
 ամա ինչ անիմ վուր մենակ 'ես չիմ տէրը... Թաք
 Սալօմէն ուղէ էս բանը, ազնիւ խօսկ իմ տալի, Մի-
 խէիլ ջան, 'եթէ ինձ ազնիւ մարթ իս ճանչնում,
 (Բաղուկները տարածելով:) վուր էրկու ձեռս բաց արած
 գ'ուղիմ քիզ:

ՄԻՔԱՅԷԼ, շուարուած, առանձին:

Այլևս կասկած չկայ... անշուշտ այստեղ մէկ բան
 է պատահել, որի պատճառը ես չեմ կարողանում
 հասկանալ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Ինձմէն մի նիղանա, Միխէիլ ջան, Սալօմի հիզ
 դուն ինքզ խօսի, նրան թէ կտարեցիր՝ դէմուղէմն
 արի ինձ մօղ, էն սահաթին կու օխնիմ քիզ. հաս-

տատ գիղիմ վուր Անանին աւելի կու ուրախանայ,
 կանց կու հակառակուի. քիզ նման ազիզ է Ան-
 նիս, էրանի նրան, ում կնիկն էլ նա կու դառնայ...
 է'տէնց, էտէնց, Միխէիլ ջան... (Գրպանում Թաշկի-
 նակը որոնելով:) Ի՞նչ էլաւ:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Բ

ՆՐԱՆՔ, ՍԱԼՕՄԷ

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, նկատելով Սալօմին, որ մտնում է ձախ
 դռնից:

Ա՛յ, Սալօմէն:

ՍԱԼՕՄԷ

Ա՛ն, էկար, Միխէիլ ջան, համեցէք նստի, յօրէս
 ճաշը հաղիր կու'լի... Թագա ինչ կայ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Թագէն էն է, Սալօմէ, վուր էկիլ է միը Անանուն
 ուղում է:

ՍԱԼՕՄԷ, յօնքերը կիտելով:

էրնէկ գիղենամ քն դրօս հանաք է:

Բարկացած նայում է Նագօր Սիմօնիին:

ՄԻՔԱՅԷԼ, ժպտալով:

Եագօր Սիմօնիչը հանաք չէ անում, տիկին, մենք
 այս ըսպէիս հէնց այդ բանի վրայ էինք խօսում:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, գրպանում որոնելով:

էս աղլուխս ինչ էլաւ...

'Դուրս է գնում աջ դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Գ

ՄԻՔԱՅԷԼ, ՍԱԼՕՄԷ

ՍԱԼՕՄԷ, մոլորուած ձեւանալով:

Արա ինչ ասիմ, վուրթի, չիմ գիգի, Աստուծ գի-
գենայ... (Նստում է:) Մէ էրկու օր մուլափ տու,
Միխէիլ ջան, դրուտ ջուղարը կու իմաց անիմ. մէ
Անանու էլ հարցնիմ... խօ գիգիս առանց նրան
չի ըլի:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ես այսօր Անանու հետ խօսեցի, միայն մնում է
ձեր համաձայնութիւնը:

ՍԱԼՕՄԷ

Արա էտ օրէնք է, Միխէիլ ջան. առանց ինձ նրա
հիգ ո՛ւր էիր խօսում էտ բանը... քիմէն էտուրը չէի
մնում, քու արիւր:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ի՛նչ վատ եմ արել, եթէ խօսել եմ. դուք ինք-
նեզդ, տիկին, բաւական հասկացրել էք ինձ, որ ես
իրաւունք ունէի այդ քայլն անելու:

ՍԱԼՕՄԷ

Ասիլ իմ ու էլի կ'օսիմ, Միխէիլ ջան, վուր քիզ
վրայ լաւ փեսայ չիմ ուզի. քու արիւր, ամա ինչ
անիմ վուր քու հէրը կրակ էր վէր ածում էսօր
էստի...

ՄԻՔԱՅԷԼ, շուարուած:

Հայրս այստեղ էր միթէ...

ՍԱԼՕՄԷ, վեր է կենում եւ ձեռքը Միքայէի ուսին դնում:

Վ՛ո՛ւյ, գէթաղվա, Միխէիլ ջան, վունչիչ շասիս...
Թ՛ո՛ղ մէ քանի օր անց կենայ, մէ էլի հիզը խօսիմ,
էգէբա կոտրուի... Ի՛նչ անիս, վուրթի, չիմ ուզում
նրա ընդդէմ դուս գայ բանը... Թրթում հաւատ էր
անում, վուր բաց աճկով չիմ թողնի վուր Միխէիլը
մուքթ ախչիկ ուզէ, կ'օսէ. էլ յաւիտենական վունց
մէկին չիմ մօզ թողնի, կ'օսէ... Անմիզ անիծելու
ինչի՞ դառնանք... Թէ կու՛լի նրամոլ, վուրթի, խօ
լաւ, թէ չէ խօսմ էստի ինք ու էստի, ո՛ւր ինք փախ-
չում... վունցոր քէփզ տայ, էնէնց ժած արի... (Ցոյց
տալով աջ կողմի դուռը): Համեցէք կարիւնէտը:

Գուրս է գնում ձախ դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Գ

ՄԱՔԱՅԷԼ, մենակ, հրկար լուծիւնից յետոյ:

Այժմ ես բոլորը հասկացայ... Ուրեմն այս էր իմ
հօր սպառնալիքը. ուրեմն այսպիսի ճանապարհներով
է ուզում նա խանդարել իմ երջանկութիւնը... Հայրս
ինձ թշնամացել է... Գործիւր, գործիւր, հայր, բաց
պատերազմ է յայտնուած մեր մէջ, անշուշտ մէկը
մեզանից յաղթող պէտք է հանդիսանայ. միայն լաւ
իմացած կենաս, հայր, որ քո բոլոր ոյժը կը փշրուի
կամքիս առաջ եւ Անանին իմս կը լինի, թէև հարկա-
ւոր լինէր նոյնիսկ խլել նրան իր մօր գրկից:

Գնում է գէպի աջ կողմի դուռը. վարագոյրն իջնում է:

... անհատի համար... անհատի համար... անհատի համար...

ԱՐԱՐՈՒՆԾ ԵՐՐՈՐԴ

Ստեփան Գանգիլի տանը Վանսի առանձնասենեակը՝ ամենա-
չքեղ կերպով գտնված թանկագին կահ-կարասիքով,
զբաղված էր պատկերներով և ընտիր ծաղիկներով: Չափ
կողմում մեծ հայելի, աջ կողմում գրասեղան, սրբ վրայ դար-
սած են դարձնալ պատկերներ, արժաներ և սեղանի գանա-
զան պարագաներ: Խորքում դիտան: Ուր հարկն է աթոռներ
և բազմաթոռներ: Անկիւններում մեծ կանգնաբլուրներ: Վա-
ռարանի վրայ ժամացոյց: Մէջտեղում և կողմերում դռներ:

ՏԵՍԻԼ ԱՌԱՋԻՆ

ՎԱՆՑ, ֆրակով կանգնած է հայելու առաջ և կիսածայն
երգում է որեւէ օպերայից մի կտոր, ՕՍԷՓ, խոզա-
նակով սրբում է նրա ճաղի ֆրակը:

ՎԱՆՑ, շուռ գալով:

Լաւ, հիմի էսթէնը: (Նրզը շարունակում է, յետոյ
ձեռքով Օսէփի մազերը շօշափում ու ձեռքն իր քթին
մօտեցնում:) Էլի իս գողցի իմ պօմաղէմէն:

Մատները սրբում է թաշկինակով:

ՕՍԷՓ

Չէ, աղա, էս էն պօմաղէն է, վուր դուք ինձ
տուիր:

ՎԱՆՑ, կամաց խփելով նրա գլխին:

Ջեր էս վուր քանի ջէր իմ քիզ ասի՝ ինձ աղա
մի ասի. շտօ դա աղա:

ՕՍԷՓ

Ա՛խ, վինալատ, պարուն ջան:

ՎԱՆՑ

Հա՛, էտէնց ասա, յիմար: Աղէն փողոցի մարթկե-
րանցն ին ասում, վուր փուրը փրած ման ին գալի
ու տուն գալիս մաւի աղլիտով մէ էրկու շաու կա-
նանչի ին տուն բերում: Ինձ աղա կու սաղ գա՛յ.
վնւրդանցի աղա իմ 'ես:

ՕՍԷՓ

Էս մէկը մտէս ննգաւ, աղա ջան, յօրէնի դէնը
դիփ պարուն կ'օսիմ, աղա ջան:

ՎԱՆՑ, դարձեալ գլխին խփելով:

Էլի խառնեցիր. քիզ իմ օրումը խիլք շիմ կանա
տովրեցնի:

ՕՍԷՓ

Ախար ի՛նչ անիմ, ա՛... պարուն ջան, 'ես ինչ
միդ ունիմ, վուր միը լիզումը մէ խօսկի մաղիար
էրկու կայ. լիզուս խառնվում է: Մ՛յ, տէրը բարի
տայ ոսներուն... նրանք մէ գլուխ դիփ բարին ին
ասում... Մէկ էլ էն ծախ լիզուն վուր խօսում ին՝
մուսա, մուսա. էստու վրայ հիշա ի՛նչ կայ:

ՎԱՆՑ, ծիծաղում է:

Հա՛, հա՛, հա՛... Ասա՛ մօսիէօ:

ՕՍԷՓ

Մուսիէ: ՕՍԷՓ

ՎԱՆՕ

Մօսիէօ: ՕՍԷՓ

ՕՍԷՓ

Մօսիէ:

ՎԱՆՕ

Մօսիէօ, բալվան: ՕՍԷՓ

ՕՍԷՓ

Մօսիէօ, բալվան: ՎԱՆՕ

ՎԱՆՕ

Տի սամ բալվան, դուրանկ. 'ես քիզ իմ ասում, չէ թէ դուն ինձ ասիս... նն, ասս՝ մօսիէօ:

ՕՍԷՓ

Մօսիէօ:

ՎԱՆՕ, ձեռքը կամաց Օսէփի թշին խփելով:

Նն, մալադէց, էլ չմտէզ գցիս:

ՕՍԷՓ

Չէ, ադա, էլ չիմ մտէս գցի:

ՎԱՆՕ, ոտը յատակին խփելով:

Էլի՛, յիմանր...

ՕՍԷՓ, խօսքը բերանից խփելով:

Վանյ, վանյ, վանյ... պանուն, պարուն ջան:

ՎԱՆՕ

Էտէնց: Գլուխդ դարդակ դթում է. արա ինչի՛ 'ես մտէս չիմ գցում. մէկ ասիլ իմ քիզ՝ ժօղէֆ, դիփ ժօղէֆ իս:

ՕՍԷՓ

ժօղէֆ իմ, պարուն ջան, ժօղէֆ: Արա՛ տեսէք, միամ վուր վրէդ էլ վունչիչ չկայ:

ՎԱՆՕ, հայելու մէջ զննուելով՝ մի որեւէ երգի եղանակ է սուլում, յետոյ ցոյց է տալիս մէջքի կողմը:

Էս ի՛նչ է, յիմանր:

ՕՍԷՓ

Էտ անիծած բմբուլը հիմի նստեցաւ: (Սրբելով): Սրան էլ կու թռցնիմ:

ՎԱՆՕ, զննուելով:

Լաւ, լաւ... Ը՛մ, ժօղէֆ...

ՕՍԷՓ

Համմէ:

ՎԱՆՕ

Մէ ջուխտ թաղա պէրչատկա բի:

ՕՍԷՓ, մօտենալով պահարանին:

Ի՛նչ ուանգը, պարուն:

ՎԱՆՕ

Չիս գիղի՛ ինչ ուանգը. ֆրակի մօդ՝ ինչ ուանգը պիտի. քանի ջէր իմ սովրեցրի:

ՕՍԷՓ, մօտ բերելով մի զոյգ այցի դունաւոր ձեռնոց:

Ա՛յ, էստո՛ւց:

ՎԱՆՕ

Չէ, պալէվի տո՛ւ:

ՕՍԷՓ

Բան էն օրը ֆրակով վուր զնացիր էնդի, էս փերչատկներէմէն հաքար:

ՎԱՆՑ

Ը՛, յիմար, էն ուրիշ է, էս ուրիշ. էս օր առաջի անգամն իմ վիզիտ գնում, օրէնքը պալէվին է:

ՕՍԷՓ, տալով յարգագոյն ձեռնոցներ:

Բաս նրան թողնում իս:

ՎԱՆՑ

Չէ, ո՞վ ասաւ քիզ թէ թողնում իմ:

ՕՍԷՓ

Բաս ո՞ւր իք գնում:

ՎԱՆՑ

Ինչքու ամեն բանը շիմանաս, չի ըլի, քու գլխի արիւր:

ՕՍԷՓ

Ի՛նչ 'ես գիդիմ, քու խոստովնահէրն էլ չի գիդի էնքանն ո՞ւ: Ո՞ւր իս գնում, պարուն, գէթաղվա:

ՎԱՆՑ

Չաս մի խօսի, յիմար, մէ աղլուխ էլ արն:

ՕՍԷՓ, պահարանից թաշկինակը հանելով:

Դուխի, պարուն:

ՎԱՆՑ

Դուխի էլ, դուխի էլ:

Օսէփն անուշահոտում է թաշկինակը եւ ծածկաբար էլ իր գլուխը. իսկ Վանօն աջ կողմի սեղանից վեր է առնում ժամացոյցը, երգելով լարում ու գրպանը դնում, յետոյ մատանին մատն է դնում եւ կոկվում:

ՕՍԷՓ

Համեցէք աղլուխը:

ՎԱՆՑ, առնում է թաշկինակը եւ հոտ կալնում:

Հէնց էս է: (Միջի դռան կողմից թոյլ հազի ծայն է լսվում. Օսէփը մօտենում է դռանը:) Ո՞վ է:

ՕՍԷՓ

Կուչէրն է, բուկէար ճարիլ է: (Առաջ բերելով մի հիանալի ծաղկափունջ:) Վուալա, մօսիէ, տիս՝ ինչ լաւն է:

ՎԱՆՑ, առնելով ծաղկափունջը:

Ա՛խ, չօրտ վաղմի, իստակ մտէս ննգաւ: (Ժամացոյցին նայելով:) Ջեր չէ ուշացի... էս սահաթիս, ժօղէֆ, տա՛ր էս էնդի. գիդիս վուրդի իմ ասում:

Ծաղկափունջը յետ է տալիս:

ՕՍԷՓ

Վանց չիմ գիդի. իմ բօղաղի ճանփէն էլ չիմ գիդի էնէնց, վունցոր էն գիդիմ. մաղամ Կարօլինա:

ՎԱՆՑ

Մաղմուաղէլ, յիմար, չէ թէ մաղամ:

ՕՍԷՓ

Մաղամ-դուլօ Կարօլինա:

ՎԱՆՑ

Մաղմուաղէլ, տօ:

ՕՍԷՓ

Մէ խօսկով, պարուն ջան, Կարօլինի տունը գիդիմ:

ՎԱՆՑ

Նո՛ւ, հէնց էնդի. գնա՛ էս սահաթիս: (Չախ կուլիսից լսվում է Նասօի ծայնը՝ «Ես հազիր իմ, Վանօ»:)

Դալիս իմ, գալիս, 'ես էլ հազիր իմ: (Օսէփին:) Դէ՛, գնա՛ էս սահաթիս. էտ իմ մագիար իրան կու տաս ու կ'օսիս վուր էս գիշիր սահաթի ութին ինձ մնայ:

ՕՍԷՓ

Վուր հարցնէ թէ հրամանքդ ինչ իս շինում, ինչ ասիմ:

ՎԱՆՑ

Ասա՛ վուր իմ քվիր հիդ վիզլտ գնացի:

ՕՍԷՓ

Իժում էն կու հարցնէ թէ ո՛ւր գնաց, ինչ ջուղար տամ. ասիմ թէ շիմ գիդի, շի աւտայ: Ախար ինձմէն ինչ իս թաքցնում, պարուն ջան:

ՎԱՆՑ

Նո՛ւ, ասա՛ վուր Սուրաթինց տուն գնացինք վիզիտ. ինչ կայ էստի թաքցնելու:

ՕՍԷՓ, ձախ ոտը դէպի յետ վեր քաշելով ու աջ ձեռքով ալանջի վերեւը քորելով:

Սուրաթինց տո՛ւն... էն սիրուն ախշիկ վուր ունին. քօման վու պարաէ, մաղամզէլ, հըւ: Ա՛յ, սիրուն:

ՎԱՆՑ, մատներու ծայրը համբուրելով:

Պծամ... տօ տը, ա՛յ, սիրուն. քու Կարօլինէն նրա վուտի պճիզն էլ չաժէ:

ՕՍԷՓ, ծաղրելով:

Քու Կարօլինէն... Քո՛ւ Կարօլինէն, պարուն, քո՛ւնը: Ամա Սուրաթինց ախշիկը քիզ ինչ ձեռք կու տայ. էն վարթն օշոյլ շի թողնի քիզ վուր կտրիս:

ՎԱՆՑ

Վուրդի վուր վարթ տեսնին, դիփ կտրին, ո՛ւր կ'էհայ, յիմար. խանդէխան մենակ հուտ կալնիլն էլ վնաս չէ: (Օսէփը ծաղկափնջից հոտ է առնում. կուխից դարձեալ լավում է Նատոի ծայրը՝ «2իս գալի՛, Վանձօ»:) Դալիս իմ, գալիս: (Օսէփին:) Դէ, գնա՛, չուտտ արա:

ՕՍԷՓ

էս սահաթիս, պարուն ջան: (Գնում է եւ յետ դառնում: Աղերսելով:) Մըսիէ ժան...

ՎԱՆՑ

Հըւ, էլի իմքին իս ուզո՞ւմ:

ՕՍԷՓ

Ախար, էրէզ Կարօլինէն ասա՛ վուր՝ ինչի՛ բատինկէքդ (Աջ ոտը կրնկի վրայ խաղացնելով եւ վրան նայելով:) լաւ չէ պլպլում, կ'օսէ. քի պէս աղի, (Մըտաբերելով որ սխալուեց, թրում է:) թփո՛ւ, պարնի պէս լաքիէն էտէնց շի պիտի ման գայ, կ'օսէ:

ՎԱՆՑ, մինչդեռ Օսէփը խօսում էր, մի երգի եղանակ է սուրում:

Ֆի՛ւ, ֆի՛ւ, ֆի՛ւ... Իժո՛ւմ:

ՕՍԷՓ

Ախար, էլի էսէնց գնա՛մ:

ՎԱՆՑ

Նո՛ւ, թա՛ղէն առ:

ՕՍԷՓ, գլուխը քորելով:

Փո՛ւղը:

ՎԱՆՑ, ծիծաղելով:

Փուղն էլ ճարէ, էլի՛:

ՕՍԷՓ

Վո՛ւրդի ճարիմ, էլ մէ գըօշ չունիմ:

ՎԱՆՑ

Վո՛ւրդիտը գ'ուզիս:

ՕՍԷՓ, ոտը ոտի մօտ դնելով, փոքր առ փոքր առաջ է գալիս դէպի սեղանը, որի վրայ դրած է փողի քսակը: Ա՛յ, ճարած է հազիբ, պարուն ջան:

ՎԱՆՑ, ծիծաղում է:

Հա՛հա՛, հա՛... նո՛ւ, ժողէֆ, էժան չիս նստում ինձ:

ՕՍԷՓ

Կարօլինէն վուր չըլի, պարուն ջան, ինչ կ'օնիմ.
էս բատինկէքն էլ լաւն է:

ՎԱՆՑ

Լա՛ւ է, լաւ, գլուխս մի տանի: (Մօտենալով սե-
ղանին՝ փող է հանում քսակիցը:) Հըս՛, բռնէ՛. էս օխ-
տը մանէթը հէրիք է... Դուն ինձ կու քանդիս
զըուսա:

ՕՍԷՓ

Է՛հ, մինձ աղէն սաղ ըլի, պարուն ջան:

ՎԱՆՑ, փողը տալիս է, Օսէփը համբուրում է ձեռքը:

Նո՛ւ, պաշօ՛լ:

ՕՍԷՓ

Սէի չա՛ս:

Թոչկոտելով դուրս է գնում միջի դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Բ

ՎԱՆՑ, յետոյ ՆԱՏՕ

ՎԱՆՑ, մենակ:

էս ժողէֆին վուր շունենամ, իմ բանը դժար է:
(Քսակի մէջ փող է ածում եւ դնում ծոցը, յետոյ սուլե-
լով զննվում է հայելու մէջ:) Ձիկ...

ՆԱՏՕ, դուրս գալով ձախ դռնից, ձեռքին թատրոնի ծա-
լած հայերէն յայտարարութիւն:

Ի՛նչ էլաւ քիզ, Վանօ. քանի զուքուխս, մօն շէր:

ՎԱՆՑ

Զուքածը դուն իս, նատօ. էտ ի՛նչ դէրիա է,
ջեր չիմ տեսի:

ՆԱՏՕ

էս օր էրի կարողը: (Վանօի առաջ շուռումուռ գա-
լով եւ հայելու մէջ զննուելով:) Աբա՛, լաւն է. լաւ է
կանգնած, ն'էս պա:

ՎԱՆՑ

Ձիկ, շիկ, վրէ շիկ:

ՆԱՏՕ

Ձիկը թէ գ'ուզիս, Վանօ, էքուց տիս. ուրիշ հէս-
տիկը կարվում է ինձ համա վուր է, քախկումն օշով
չի ունենա: (Զեռքերով ցոյց տալով:) Էստի կարած
կու'լի գիւպիւրնիր, էսթէնը կու'լի բանտ, էսթէնն
իրմէն բուկէտ, էսթէնը պատի ջիւր, բոլորը մանդր,
մանդր, մանդր ծիւծիւրէք, ու էդնէն ծալիւր, ծալիւր,
ծալիւր, ծալիւր, Վանօ ջան, ծալիւր, վուր ինչ
ասիմ, պրօստօ պրէլէստ. սը սրա շարման. այ շիկ...

ՎԱՆՑ

Ա լա դէրնիէր մօզ:

ՆԱՏՕ

Սէրթէնըման...

ՎԱՆՑ

էտ ի՛նչ է, աֆիշկա է:

ՆԱՏՕ

Հա՛, հիմի բերին. տիս, թագա բան է:

ՎԱՆՑ, առնելով Նատօի ձեռքից յայտարարութիւնը:

Նո՛ւ... Հայոց թատրօն, շատ հարկաւուր է. 'ես

դէն ածելու փուղիը շունիմ: (Չգերով սեղանի վրայ):
Միթամ բան ին մօգօնի. գլնւպրստ կակայա:

ՆԱՏՕ

Աբւ, գնանք, էլի. ինչ մօգօնից պապաշէն:

ՎԱՆՑ

'Ես շատ ուրախ իմ, նատօ, Անանուն կու տես-
նինք. էն բալէմէն դէսը մտկէմէս չէ դուս գնում:
էրանի թողնէ մէ պաշ անիմ, ինչ գ'ուդէ կու տամ:

ՆԱՏՕ

Ֆի դօն... նա էտ հանգի ախշիկ չէ:

ՎԱՆՑ

Ինչ հանգի էլ գ'ուդէ ըլի, ուզենամ թէ չէ էրկու
օրումը խիլքէմէն կ'օնիմ. ժը լիւի [lui] թուրնըրէ
լա թէթ, աղնիմ սլօվօմ...

ՆԱՏՕ

Թէ էտ հանգի բանիը կ'օսիս, էլ հիդդ շիմ դա,
Վանօ. թիւ է դէօն [tu es un] մօվէ սիւժէ:

ՎԱՆՑ

Լաւ է, լաւ, մի ջգրուի, նատօ. արի գնանք:

ՆԱՏՕ

Քանի վուխտ է 'ես էլ էտ իմ ատում, ամա վուր
ծանդը իս ժաժ գալի, ինձ էլ ուշացնում իս. իժում
քանի բան ունիմ էս օր, վուր գիդենաս:

ՎԱՆՑ

Իմ տօլ բան դուն վոնրդի կ'ունենաս:

ՆԱՏՕ

Դիւնի, դիւնի, արա ինչ բան ունիս:

ՎԱՆՑ

Աբւ ջեր դուն ասա:

ՆԱՏՕ

Ձէ, ջեր դուն ասա:

ՎԱՆՑ

Ձէ, դուն ասա:

ՆԱՏՕ

Ձէ, դուն ասա ջեր:

ՎԱՆՑ

Ձէ, դուն ասա:

ՆԱՏՕ

Ձէ, դուն ասա:

ՎԱՆՑ

Ե՛յ, քանի բան ունիմ. էս վիդիարը...

ՆԱՏՕ

էտ խօս 'ես էլ իմ գալի:

ՎԱՆՑ

Աթանդէ: (Աջու մատով ծախու մատները համրելով):
էս վիդիարը. իժում պիտի գամ տուն, շուրիըս փո-
խիմ...

ՆԱՏՕ, ընդմիջելով:

'ես էլ...

ՎԱՆՑ

Աթանդէ, աթանդէ: (Վրայ տարով): Չուրս պիտի
փոխիմ, պիտի հաքնիմ վիդիակա, պիտի գնամ պարտ-
նօուս տեսնիմ, իժում պիտի գամ նօտիր առնիմ, մէ
ախշկայ խոստացիլ իմ՝ իւն [une] ժօլի դըմուզէլ,
իժում էն նօտիրը պիտի տանիմ իրան տամ, իժում
պիտի գամ տուն ու նուր մէկանց մէկէլ վիդիակէս
հաքնիմ, գնամ կլուրը՝ տեսնիմ իմ ննգըտիքն ինչ ին
չինում, իժում պիտի տուն գամ իմ հօր առշիւր

Ժանդը ու բարակ ձրուիւմ վուր հաց ուտինք, իժում պիտի ձի նստիմ, գնամ Մուշթէիդ, կուլի ճանփին ինչ պատահի, շորա պարերի, իժում պիտի տուն գամ շայ խմիմ, իժում պիտի շարչրուիմ վուր ութ սահաթը դառնայ ու ութ սահաթին՝ (Մի ոտը բարձրացնելով, միւսի վրայ պտոյտ է գալիս եւ մատներու ծայրը համբուրում:) պժամ... էլ շիմ ասի: Արա դուն ինչ բան ունիս:

ՆԱՏՕ, ծիծաղում է:

Հա՛, հա՛, հա՛... շատ բան ունիմ, շատ բան. հա՛, հա՛, հա՛... էս դադա բան խօսմ 'ես էլ ունիմ. (Նոյնպէս վրայ տալով:) 'ես էլ պիտի տուն գամ, շուրս փոխիմ, ուրիշ շուրիք հաքնիմ, ճաշ էլ ուտիմ, շայ էլ խմիմ, իրիգնահաց էլ ուտիմ, պարկիմ, քնիմ, էքուց վիկենամ, էրեսս լուանամ, հա՛, հա՛, հա՛... էս դադա, քանի գ'ուզիս բան ունիմ, հա՛, հա՛, հա՛... Քը թիւ [tu] է դբօլ, մօն շէր, հա՛, հա՛, հա՛...

ՎԱՆՑ, ծաղրելով:

Հա՛, հա՛, հա՛... Ինչո՞վ է քու բանն աւելի իմ բանի վրայ. ինչ բան ունիս, ինչ, արա՛ ասա:

ՆԱՏՕ, նոյնպէս ծաղրելով:

Ինչ բան ունիս, ինչ... Միթամ շիս դիդի ինչ բան ունիմ. մէ սահաթուան էղնէն մօսիէօ Գուժօն պիտի գայ ու էրկու սահաթ ֆօրտօպեանի վրայ գլուխս ցաւ տայ, իժում պիտի մէ էրկու սահաթ էլ մադամի մօդ՝ քօման վու փօրտէ վու, մէրսի մադամ, մէրսի մօսիէօ, իլ ֆէ բօ թան, իլ ֆէ մօվէ թան...

ՎԱՆՑ, ընդմիջելով:

Մ'է շարման, վու գէթ շարմանթ, վուլէ վու դան-

սէ, վուլէ վու վալսէ. էտունք խօ 'ես շատ վուխտ է գիդիմ, հիմի թո՞ղ քու գլուխն էլ ցաւ տան, մա՛ շէր, իմ գլուխը կատլէս շինեցին:

ՆԱՏՕ

Ղնրթ վուր կատլէտ. խանդէխան գլուխս էնէնց ցաւում է էն անիծած մադամիմէն վուր էլ շիմ գիդի վուրթէնը ննգնիմ. սա մ'ամբէթ, Վանօ... Ամա փառք Աստձու, շուստ կու աղատուիմ էստունցմէն. ինչ սովրեցայ էն էլ հէրիք է: Պապաշէն ասաւ վուր էս օրերումն ուղում է ինձ նշնի, ու մէկէլ տեսար, շէր Վանօ, քու մադմուաղէլ նատօն դառաւ՝ (Սորը ըէ-վերսնս անելով:) մադամ... Ինձ համա իմ սալօնը կ'ունենամ, իմ բուդուարը. ինձ մօդ գու քան, կ'էհան, բալիք, վեշերնիր կու սարքիմ. օ, սը սրա էօն [un] վրէ գէլիս:

ՎԱՆՑ

Իժում սւամն է տալի քիգ պապաշէն:

ՆԱՏՕ

Չիմ գիդի, ջեր շէ ասում... Գիդիս ինչ, շէր Վանօ, (Թեւն առնելով:) դուն վուր ուղենաս, մինձ լաւութիւն կ'օնիս ինձ... (Նստում են:) սվ գիդէ պապէն ումը ջոգէ ինձ համա, ու խօ գիդիս՝ նրա կամքին հակառակուիլ շի ըլի. դուն մէ էնէնց իմաց արա նրան վուր 'ես մէկին հաւնում իմ:

ՎԱՆՑ

Գիդիմ, գիդիմ,—մօսիէօ Ալմասեան:

ՆԱՏՕ

Վօտ եչչօ... Ալմասեան... դուն էլ օքմին գթար... Ինչ կ'օնիմ 'ես նրան. մադամն ասում է վուր հայքը

կօպիտ ին ու կնգայ գինը չին գիդի... Փի, մօվէ ժանը... So լի դէլօ՝ Սէլիֆօնա Իվանիչ...

ՎԱՆՑ

Ա՛, մօսիէօ Բումեանսկի...

ՆԱՏՕ

Հիւի [լւի] մէմ, լ'էդ դը քան պրէնս Բումեանսկի:

ՎԱՆՑ

Օ՛հ, հօ՛, մտիկ թէ վուրդի իս ձքվում... Մադամ լա պրէնսէս դը Բումեանսկայետա. ո՛վ դիմնայ քիզ էն շախը... Իժում նա գ'ուզէ քիզ:

ՆԱՏՕ

Պապաշէն կամք տայ, թէ չէ նա ինձ համա գժուած է. տէատրումը վուր նստած է, լօռնէտը գցում է աչկերուն ու դիփ ինձ է մտիկ տալի. 'ես էլ նրան խիստ իմ հաւնում, մօն շէր Վանօ. սիրուն, կօկած, տրօսած, օլըրած բիխերով, դիդին էպօլէտ-նիրն ուսին, էքսիլբանանիրը քաշ արած, շպօրնիրը կրնգներուն, պրէլէստ պրօստօ... Գանի կուռս կռանը գցած բուլվարի վրայ անցուղարց կ'օնինք, թուրը գեզնին՝ (Գնարով մի կողմից միւսը:) թխկ, թխկ, թխկ... ու իմ շէյֆն էլ հիդը՝ (Յետ դառնալով:) շխկ շխկ, շխկ... վուալա էօն [առ] վրէ շիկ, ն'էս պա, մօն շէր Փան, ու կալասկով վուր գնում կու'լինք, 'ես (Նստում է եւ ձգվում, հովհարելով:) էսէնց... Տիս, տիս, մօն շէր Սէլիֆօնա Իվանիչ, վունց ին դիփուն-քը միդ մտիկ անում... (Վեր թռչելով:) Օ՛, 'ես կու գժուիմ...

ՎԱՆՑ, նոյնպէս վեր թռչելով:

Օ՛, 'ես էլ կու գժուիմ... 'ես քիզ կու օտկիմ,

շէր Նատօ. դուն ինձ ասն, շատ ախշկերանց հիդ կու ճանչցնիս ի՛նձ:

ՆԱՏՕ

Ում հիդ գ'ուզիս, շէր Վանօ:

ՎԱՆՑ

Ա՛, չօրտ վազմի, կուտիտ տըկ կուտիտ... Արա էնշախը տանցաւատ կ'օնիմ, ա՛յ... (Վուրը գցելով Նատօի մէջքին:) Ղուրթ, արի մէ թուր դը պօլկա [polka]: (Պար է ածում պօլկա, բերանով նոյնը եղանակելով:) Թրա լա լա, թրա լա լա, թրա լա լա լա, թրա լա լա...

ՆԱՏՕ, պարելով:

Ուշացանք, ուշացանք, Վանօ:

ՎԱՆՑ, շարունակելով:

Թրա լա լա, թրա լա լա...

Տ Ե Ս Ի Լ Գ

ՆՐԱՆՔ, ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԶ

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԶ, մտնում է աջ դռնից:

Է՛ստի մտիկ... (Վանօն ու Նատօն թողնում են մի-մեանց:) Զեր էստի իք:

ՎԱՆՑ

Ա՛յ, գնում ինք, պապա:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԶ

Դէ, գնացէք. մէ սահաթ աւելի է կալասկէն լը-ծած է, դուք կի էստի տրախնդ իք տալի, միխկ ին ձիանիրը:

ՆԱՏՕ

Քանի վուխտ է պատրաստ իմ, պապա, սա է վուր նորահարսի պէս զուրուիլ գիդէ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻ2

Վունց մէկդ պակաս չիք... Դէ, գնացէք. ամա ինչ իմ ասում, Վանօ, ծրարպարտի շխօսիս էնդի, ամութ է:

ՎԱՆՕ

Մի վախենա, պապաչա, հէտաի խօսիմ վուր է՝ իստակ բօն տօն:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻ2

Հը՛ւ, մնղաթ կաց. Եագօր Սիմօնիչիմէն իմ կուղմանէ նիրողութիւն գ՛ուղիս, վուր ՚ես չկանացի գա:

ՏԵՍԻԼ Դ

ՆՐԱՆՔ, ՍԱՐԳԻՍ

ՍԱՐԳԻՍ, միջի դոնից գուխը հանելով:

Կու՛լի վուր տուն գամ, Ստեփան Դանէլիչ. ծառէն ասաւ վուր ընթունում իք:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻ2

Համեցէք, համեցէք, աղա ջան:

ՍԱՐԳԻՍ

Համարցակութիւնս բախշեցէք: (Ողջունում է Վանօին եւ Նատօին, նրանք էլ պատասխանում են. յետոյ ձեռք է տալիս Ստեփան Դանէլիչին եւ Վանօին:) Քէփու՛մդ վննց իս, Իվան Ստեփանիչ:

Նորից ողջունում է Նատօին:

ՎԱՆՕ

Լէ՛աւ... (Աջ ձեռքով խփելով Սարգսի փորին:) Դուն վննց իս, վննց, Սարքիս աղա:

ՍԱՐԳԻՍ

Վա՛...

ՎԱՆՕ, Ձերուելով դէպի Սարգիսը եւ իբր թէ ականջում:

Միպտայ օքմիւրը վննց ին:

ՍԱՐԳԻՍ

Ի՛, Իվան Ստեփանիչ...

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻ2, բարկանալով:

Վանօ՛:

ՎԱՆՕ

Վա՛, բաս սա վուր ասում է:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻ2

Սնս, ասում իմ... (Սարգսին:) Բէգամաղ մի ըլի, գէթաղվա, քու էրեխէրքն ին:

ՍԱՐԳԻՍ

Աստու՛ձ քիզ բախշէ. դօրանաք, վուրթիք: Խօ՛մ դաշլա շիմ անում ձիդ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻ2

Չէ, չէ, Սէրգէյ Տարասիչ, համեցէք նստեցէք. սրանցը Սուրաթինց տուն իմ զրպում վիզիտ:

ՍԱՐԳԻՍ, ուրախ:

Վա՛, դուրթ իս ասում. էտ լաւ է:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻ2

Ի՞նչ արմցար, էրէզ ձիր տանն էինք խօսում:

ՍԱՐԳԻՍ

Ղճւրթ խօ՛մ. միտս է, միտս, Ստեփան Դանէլիչ:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻԶ

Մնում էի վուր ջեր նրանք գան, ամա էս փիլի-
սոփէքն ասին վուր ինչրու մինք չէհանք, նրանք
չին գա, կ'օսէ: Դէ, գնացէք, վուրթիք, էլ մի ուշա-
նաք: (Վանօն եւ Նատօն Սարգսին ողջունում են եւ
գնում:) Ինչ իմ ասում, Վանօ...

Վամաց խրատում է:

ՍԱՐԳԻՍ, այս միջոցին, առանձին:

Աստուծ է շինում իմ բանը... (Նայելով Նատօին):
Մտիկ, է, շահադղի լայիղ է... տրա Անանու հատն է:

ՆԱՏՕ, միջի դռնից:

է բիէն, ժան, վիէն դօն:

ՎԱՆՕ

Վուի, վուի, [օւի, օւի] գալիս իմ...

Քչիչում են ու քրջքջալով դուրս գնում թեւակցած:

Քրքիջը շարունակում են եւ բեմից դուրս:

Տ Ե Ս Ի Լ Ե

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻԶ, ՍԱՐԳԻՍ

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻԶ, գլուխը շարժելով:

Մանխաս... (Առաջ գալով:) Վան, համեցէք նստի,
է... (Ինքը նստում է:) Աբա, ինչ լաւ խաբար իս բերի:

ՍԱՐԳԻՍ, նստելով:

Մէ խաբար իմ բերի, Ստեփան Դանէլիչ, մէ խա-
բար, վուր էս սահաթիս ինձ մէ լաւ թամբած ձի
փէշքաշ անիս, արժանի իմ, հախ Աստուծ:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻԶ

Յը', խօսեցա՞ր, Միխէիլի հիդ:
ՍԱՐԳԻՍ

Է՛հ, Ստեփան Դանէլիչ, Միխէիլը վնւրն է. մէ
բանի իմ էկի, մէ բանի իմ էկի, վուր Միխէիլն էլ
մտէս ննգաւ, նրա հէրն էլ... էս սահաթիս հարցնում
էիր, թէ ինչի վրայ արմցայ, վուր էրեխանցդ Սու-
րաթինց տուն էիր զրգում. այ, կ'օսիմ ու հիմի դուն
արմըցի... Դուն ինձ ասա, Ստեփան Դանէլիչ, Եպ-
փօր Սիմօնիչի ախշիկը... լաւ ախշիկ է գանա:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻԶ

Լաւ:

ՍԱՐԳԻՍ

Սիրո՞ւն:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻԶ

Սիրո՞ւն:

ՍԱՐԳԻՍ

Խելօ՞ք:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻԶ

Խելօ՞ք:

ՍԱՐԳԻՍ

Գիդո՞ւն:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻԶ

Գիդո՞ւն:

ՍԱՐԳԻՍ

է՛, էլ ինչի՞ն իս մնում:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻԶ

Վո՞նց թէ ինչի՞ն իմ մնում:

ՍՍՐԳԻՍ

Էլ էստու վրայ լաւը վճարդի կու ճարիս քու տղի համա:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ, ծայնը երկարացնելով:

Վա՛: ՍՍՐԳԻՍ, նոյնպէս:

Ջա՛ն: ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ, վեր կենալով:

Փիէ՛: ՍՍՐԳԻՍ, նոյնպէս:

Գ՛ուզիս տասը փիէ ասա, 'ես վուրնոր դրուստն է ու տպածն է, էն իմ ասում, Ստեփան Դանէլիչ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ, նորից նստելով:

Տօ՛, ախար 'ես քիզ ինչ ասի, քիմէն ինչ ջուղարի էի մնում՝ դուն ինչ իս ասում հիմի:

ՍՍՐԳԻՍ, նոյնպէս:

Հալալ քու խօսկի ջուղարն է. դուն ուզում իս իմ տղի բանը շինի, ես 'էլ քու տղի բանն իմ շինում. ասած է՝ «Ի՛նչ կու ցանիս, էն կու հնձիս»: Դուն ինձ ասա, մէ քու մտկումն էլ էկիլ է էս բանը՝, թէ չէ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Մարթու միտկը ծով է, ախպէր, ինչ գ՛ուզիս կու անց կենայ. ամա հէնց դուն էլ վճարդի փիքը արիք էս բանը:

ՍՍՐԳԻՍ

Վճնց է, վճնց թորոզի վուրթի Սարքիսը. դօշաղ իմ, թէ չէ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Չարում մարթ իս, ախպէր. ամա մէ դրճուստն ասա ինձ՝ էս դճն փիքը արիք, թէ Եագօր Սիմօնիչն է դրդի քիզ մօցիքուլ:

ՍՍՐԳԻՍ

Ա՛յ, Ստեփան Դանէլիչ, 'ես քիզ դրուստն ասիմ բանը վճնց էր, 'ես սուտ չիմ սիրի, սուտը սատանին է: էս բանը վուց 'ես մօգօնեցի, վուց Եագօր Սիմօնիչը. դրուստ Աստճու բան է, քու արիւր գիղենայ, թէ չէ հնդու էկած դավրիչն էլ չէր կանա մօգօնի: Մէ մտիկ թէ վճնց էկաւ... Մէկէլ օրը հրամանքը վուր միր տանն էիր, Եագօր Սիմօնիչի կնգան խօ քու աճկով տեսար էնդի...

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Հա՛, դուրթ է, աղա ջան:

ՍՍՐԳԻՍ

Չատ պատուական կնիկ է, է... Գնացիր թէ չէ, տեսնիմ ինքը Եագօր Սիմօնիչը տուն էկաւ. խիստ հարկաւուր բան ունիմ, կ'օսէ:—Ի՛նչ խարար է, Եագօր Սիմօնիչ:—Սա թէ՛ Մեիք-Չանգակինք տաք-տաք կպիլ ին, ախչկաս ուզում ին, կ'օսէ, ու ինձ սօվէտ էր հարցնում:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ, ծայնը երկարացնելով:

է՛:

ՍՍՐԳԻՍ

Բա՛ս... էլ չիմ գիդի վուց էլաւ, քու արիւր. ինչրու Եագօր Սիմօնիչի խօսկի ջուղարը կու տէի, հէնց գիդիմ շինքումս մէքաշ բոկեցիր... էն քու խօսկիրը, էն քու ախչկայ գովիլը մէ նմուտումը, էս

հալա էրգար իմ յիդ ասում, կէծակի պէս անց կացաւ մտկումս... Էլ վունց տարայ, վունց բերի, գէմուդէմն էն ասի, վուր Մելիք-Չանգակինց տղի վրայ 'ես ձիդ համա ուփրո լաւ տղայ ճարիմ, ասի... Դուն ինձ ասս, թէ Աստճու բան չէր, էն սահաթին ախար նա հարցնում է, ես ջուղար իմ տալի, ու իմ ջուղարն ինչ նրա խօսկի ջուղարն էր, վուր մէ բաշ քու տղէն միտս էկաւ:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻԶ

Տճ, ախար մէ քիչ վաղ կ'օսէիր, է. էլ էրեխէրանցս էնդի վիզիտ չէի գրգի, է. ինչ կ'օսին հիմի:

ՄԱՐԳԻՍ

Ի՞նչ պիտին ասի, սրտեներուն ուփրո ումիկ կու տվուայ:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻԶ, գուխը շարժելով:

Օյին գ'ուզիք, սյ, էս է:

ՄԱՐԳԻՍ

Դուն ինձ ասս, Ստեփան Դանէլիչ, փիս խօսմ չիմ ժաժ էկի:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻԶ

Չէ, չէ, շատ շնորակալ իմ. ամա մէ քիչ փիքը անիլ գ'ուզէ էտ բանը:

ՄԱՐԳԻՍ

Էլ փիքը անելու էստի վունչիչ չկայ, Ստեփան Դանէլիչ: Էրէգ շատ ման էկայ քարվասումը, քիզ չգթայ, ու հէնց էս է էս սահաթիս Եագօր Միմօնիչին ռաստ էկայ, ուզում ին էսօր էքուց վիրչացնի: Չունքի քիմէն խօսկ չունէի, Ստեփան Դանէլիչ, աղանչաք արի վուր ինչրու իրիգնապահն ինձ մուլափ

տան... Հիմի դուն գիղիս, Ստեփան Դանէլիչ, 'ես իմ բանը պրծայ:

Չեոքիրը միմեանց է խփում Թափ տալով:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻԶ

Ախար մէ իրան էլ հարցնիմ — տղիս, է:

ՄԱՐԳԻՍ

Ի՞նչ ունիս հարցնելու. նրա պէս ախչկան սվ չի հաւնի. սաղ աշխարքը վուր ման գաս, էլ նրա վրայ լաւն ու ձեռնտու չիս կանա գթնի քու տղի համա:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻԶ

Ախար 'ես ասում էի, Սէրգէյ Տարասիչ, ջեր մէ իմ ախչկայ ու քու տղի բանը քութահ էինք արի, իժուա էտուրն էինք ձեռը տուի:

ՄԱՐԳԻՍ

Էրկուար մէկ է գալի, Ստեփան Դանէլիչ. առչի գամը թէգուզ տղիտ նշնիս, թէգուզ ախչկատ, դիփ էրկու 'երիք օր թափահութին չի անի:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻԶ

Աւտաս Միխէիլի հիդ ջեր էլի վունչիչ չիս խօսի:

ՄԱՐԳԻՍ

Վնւրդի կու խօսէի. էս բանը վուր դրի մտկումս, Միխէիլն էլ մտէս ննգաւ ու իմ գլուխն էլ:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻԶ

Ազնիւ բարեկամ իս էլի, տղա ջան. բաս մէ ինչրու իրիգնապահը մնւլափ տու, Սէրգէյ Տարասիչ, մէկ էլի լաւ փիքը անիմ ու դրուտա ջուղարը քիզ իմաց կ'օնիմ:

ՄԱՐԳԻՍ

Դուն գիղիս, Ստեփան Դանէլիչ, 'ես իմ պարտքը պրծայ:

Տ Ե Ս Ի Լ Չ

ՆՐԱՆՔ, ՕՍԷՓ

ՕՍԷՓ, երգելով ու թռչկոտելով մտնում է միջի դռնից, ձեռքին նամակ:

Վայ մէ...

Նամակը թաղցնելով մնում է շուարուած:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻ2

էտ ինչ գիր էր, աճ:

ՕՍԷՓ

Վունչիչ, աղա ջան, անմիղ թուխտ է:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻ2

էստի շանց տու:

ՕՍԷՓ

Պստի աղինն է, աղա ջան, վննց կու՛լի, կու ջգրուի:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻ2

Իս տու էստի, թէ չէ քիղ էլ, քու պստի աղին էլ...

ՕՍԷՓ

Աղա ջան, միխկ իմ ախար, տանէմէն դուս կ'օնէ ինձ:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻ2, վեր կենալով:

Ի'ս տու, թէ չէ էս սահաթիս 'ես դուս կ'օնիմ քիղ:

ՕՍԷՓ, տալով նամակը:

Գէթաղվա, աղա ջան, շասիս էլա թէ 'ես իմ տուի:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻ2

Չէ, չէ. կ'օսիմ էստի ստօլի վրայ գթայ: (Ձնե-
լով նամակը:) Էս ինչ հանգն է ծալած, մուհր չկայ
վրէն: (Բաց անելով:) Ա՛յ, սատանի ծալ դուզիս, էս է.
ուսեվար է գրած: (Վարդալով հետզհետէ շփոթվում է,
յտոյ մօտենալով Սարգսին, բարկացած:) Մտիկ, է, մտիկ,
է. (Սարգսը վեր է կենում:) մտիկ թէ փուղիրս ինչի՛
վրայ է փշացնում:

ՄԱՐԳԻՍ

Ի՛նչ խաբար է, Ստեփան Դանէլիչ. էտէնց ինչ
նիղացար:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻ2

Ա՛յ, իմացի: (Նամակը կարդալով:) «Իմ սիրեկան
Ժան», ասում է, անումն էլ վուր իրանց հանգն ին
կնքի անիծածնիրը՝, «քու զրգած բուկէտը», ասում
է, «ստացայ, շնորակալ իմ. ամա քու տուած փու-
ղիրն», ասում է, «հատաւ: էս գիշիր վուր գալիս
ըլիս, մէ տաս-տասնուհինգ թուման հիղդ բի. սա-
հաթի ութին, վունցոր սսիլ էիր», կ'օսէ, «մնում
իմ քիղ: Ինչրու մահը քու Կարօլինէն»: Իմացար էս
լրփութ ինը՛:

ՄԱՐԳԻՍ, առանձին:

Թային սատանէն էլ է օտկում ինձ: (Ստեփան
Դանէլիչին:) Հանաք թէ կու՛լի, Ստեփան Դանէլիչ.
մի նիղանա, թէ Աստուծ կու սիրիս:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻ2

է՛հ, հանաքը վնրն է, Մէրգէյ Տարասիչ: (Օտե-

փին:) Տօ, քիզ էնդուր իմ պահում էստի վուր է տա-
նող-բերողութին անին:

Նամակը ծեռքից վայր է ընկնում: Սարգիսը վեր-
ցնում է եւ ծալերը զննում:

ՕՍԷՓ

'Ես ինչ անիմ, աղա ջան. ուրոր զրգում է՝ վննց
կանամ վուր չգնամ: 'Ես ինչ գիտիմ՝ սւնօդ ինչ հէ-
սար ունէ: Թէ կ'օսիս, աղա ջան, յօրէսի գէնն ուրոր
կու զրկէ, ջեր գու քամ քիզ կու իմաց անիմ:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԶ

Գնա ջեր աճկէմէս հիւացի, իժում կու խօսինք:

Օսէքը դուրս է գնում ծոճրակը բորելով:

ՏԵՍԻԼ Է

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԶ, ՍԱՐԳԻՍ

ՍԱՐԳԻՍ, նամակից հոտ առնելով:

Վա, էս էլ չէի իմացի... Մէ մտիկ՝ ինչ հուտ ունէ:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԶ, առնելով եւ հոտ քաշելով:

Ա՛յ, ձիր անումը կտրէ Աստուծ, հա՛. արա՛, ասում
էիր հանար է, կ'օսէ. (Նորից հոտ քաշելով:) էս հա-
նար է:

ՍԱՐԳԻՍ

Է՛, խիտ իս նիղանում, Ստեփան Դանէլիչ, քու
արիւր. չէհէլ է, կու կոտրուի:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԶ, ման գալով:

Չէ, 'ես նրա գլխին պէտկ է օյին գամ, թէ չէ
խտակ կու փշուրի:

ՍԱՐԳԻՍ

Իմ ասին էա է, Ստեփան Դանէլիչ, է՛, վուր
վուտնիրը շուտ բուխով էիր պցի. ամա էլի դուն
ծանդը ու թեթիւ իս անում:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԶ, նամակը ծոցը դնելով:

Ղուրթ իս ասում, դուրթ, աղա ջան. (Նստում է բեմի
աջ կողմը:) տեսնում իմ վուր դուն ինձ վրայ խելօք իս:

ՍԱՐԳԻՍ, նստելով:

Է՛, պարուն, էա ինչ խօսկ է վուր դուն իս ա-
սում. ամա իմ խիլքով, Անանու պէս ախշիկը մէ
էրկու ամսումը խիլքի կու բերէ քու տղին: Կու՛րի
էն ախշկայ վրայ լաւիրն էլ ուփքօ շատ ըլին, ամա
վննց ջոգէ մարթ. Անանին կի վուր կայ, փորցած
ակն է, աչքարա գիզինը ինչոր վուր է. նրան ձեռ-
նէմէն դուս թողնիրը միխկ է, 'ես ու իմ հոքին:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԶ

Դէ, գնա՛, կամք իմ տուի քիզ. Եագօր Սիմօնիչի
հիզ վունցոր պ'ուզիս, էնէնց խօսի իմ մագիար:

ՍԱՐԳԻՍ

Ջուխտ աչկիս: (Վեր կենալով, առանձին:) էսօր էւէտ
մէ օխշար պիտի մատաղ անիմ:

ՏԵՍԻԼ Ը

ՆՐԱՆՔ, ՎԱՆՑ

ՎԱՆՑ, մտնելով միջի դռնից, կանչում է:

Ժօղէ ֆ:

Մնում է ստամ, յետոյ առաջ է գալիս:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ
էտ քանի տարուան բան իս ասում:
ՎԱՆՅՈ

Մէ հազար տարի կու'լի:
ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Իժում դուն վնւրդի տեսար:
ՎԱՆՅՈ

Չիմ տեսի, ամա իմացիլ իմ:
ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ, զուխը շարժելով:

Դուն ինձ ասան, վնւնց իս տեսնում, խելօք է էն
ախշիկը, թէ չէ:

ՎԱՆՅՈ
Հան, խելօք է, խելօք:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ
Նրա խիլքը քու խիլքի հիդ վնւնց գու քայ:

ՎԱՆՅՈ
Վնւնց կու'լի վուր նա իմ տօլ խիլք ունենայ. նա
ախշիկ է, 'ես տղայ իմ:

Սարգիսը ծածուկ ծիծաղում է:
ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ, զուխը շարժելով:

Թէ ամեն բանը էտէնց իս իմանում, է բանի է ինձ:
ՎԱՆՅՈ

Վան, սւմը գ'ուզիս հարցրու, պապա, թէ սուտ
իմ ասում:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ
Լան է, լաւ, ցանցար-ցանցար մի դուս տա...

Դուն ինձ ասան, էս գիշիր ութ սահաթին վնւրդի իս:
Սարգիսը ծախ ձեռքով երեսը ծածկում է նրանցից
և դէմքը ծամածռում:

ՎԱՆՅՈ, փոքր ինչ շփոթուած:

Օչով:
ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Բաս օքմնու խօսկ շիտ տուի:
ՎԱՆՅՈ

Չէ:
ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Բաս էս գիշիր ութ սահաթին հանդիր կաց, 'ես
ու դուն մէտի մէ տիդ պիտի գնանք: (Վանօն շփոթ-
վում է): Իմացանը, թէ չէ:

ՎԱՆՅՈ, ձեռքը տանելով դէպի զուխը:

Ա'իս, պապա, մտէս ննգաւ. էս գիշիր ութ սա-
հաթին հարկաւուր բան ունիմ:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Ի'նչ հարկաւուր բան ունիս:
ՎԱՆՅՈ, կակազելով:

Իմ... ննգրուչը... խոստացայ, վուր Մուշաթիդի
տէատր գնանք:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Բէհէսար իս անում:
ՎԱՆՅՈ

Աւատան, պապաշա, էրէգ մէկսմէկու խօսկ տուինք:
ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Նամաղուլ իս անում:
ՎԱՆՅՈ

Բիլէթնիրն էլ առած ունինք:
ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Բէհէսար նամաղուլ իս անում ու սնւտ իս խօ-
սում:

ՎԱՆՑ

Աստուծ գիրենայ:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ, տեղից վեր թոշելով, բարկացած:

Ա՛յ, Աստուծ խռով կենայ քիզ, փնւշ, փշանալու: (Ծոցից նամակը հանելով ու երեսին զցելով:) Ա՛յ, ութ սահաթին վուրդի իս: (Վանօն տեղից վեր է կենում եւ շուարվում:) Վիկալ, վիկալ կարթա... Ի՞նչ սառեցար. սատանի ծալի վրայ ճանչցար, հա՛մ. սատանի լիզուն սատանէն գիրէ ախար, է... Վիկալ, վիկալ, 'ես քիզ ասում իմ, կարթա՛ ու դօշիզ կպցրու:

ՎԱՆՑ, վեր առնելով նամակն ու ծանուցելով, առանձին: Ա՛խ, Աստուծ, Կարօլինի գրածը... (Սաստիկ շուարվում է:) էս վոլըրդանց...

Չեոքը աթոռի վրայ, մնում է արձանացած:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Լիրփ անսկամ... է՛տ էիր ասում թէ՛ դիփ մինձ մարթկերանց մօդ իմ նստում ու վիկենում, կ'օսէ՛. 'ես էլ վուր ատում էի ու մուխտարար-մուխտարը էնդադա փուղիըր տալիս էի... Ա՛յ, ջնւր էիր կարուռի քու մօր փուրումն ու աշխար շէիր էկի, վուր ինձ էսէնց բէղնամ շէիր արի, հը՛... Ուզում իս մէ քանիսի նման վուխշ կայինքս քամու տաս, իժում ախկատ դադօ դիփուհանց մասխարա դառնաւ. հաղիր իմ ձեռով ախկտացնիմ քի՛զ... Գաղելու շնուք շունիս, տօ՛, յիմար, դադածն էլա մի փըշացնի, է՛... էս սահաթիս դնւս իմ տանէմէն... Գնա՛, դառը քրանքով մէ թիքայ հանց ճարէ, վուր մէկէլներու դաղըն իմանաս. դնա՛, քու փային դիփ ախ-

կաներուն կու բախշիմ, մէ օղորմի էլա մայինց կ'օսին... Գնա՛... Գնա՛... դնա՛, ասում իմ...

ՄԱՐԳԻՍ, վեր կենալով տեղից եւ աղերսալի ծայնով:

էս մէկը, Ստեփան Գանէլիշ, բախշէ, ինձ պատիւ արա, ու յօրէսի դէնը 'ես թավղէր սրա համա, վուր էտ հանգի բան էլ չի անի:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Ա՛խ, Աստուծ, էն հանգի ի՞նչ գէթ ունէի Քի մօդ վուր էս թավուր վուրթի բահամ բերիր ինձ համա... Ախար ասած է՛ վուր հարուստի վուրթին լաւը չի դուս կանգնի, է՛... Չէ՛, հայրաթ իմ միխկի պատիժն է... Միղոյ Քիզ, Տէր Աստուծ, միղոյ...

ՄԱՐԳԻՍ

Լնւ է, լաւ, Ստեփան Գանէլիշ, սիրտդ յիզ բի, թէ Աստուծ կու սիրիս, քու մեռըլին պատիւ արա:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ, լալով ու աչքերը սրբելով:

Խիղճ իմ նանօ, էրանի է քիզ վուր էստուրը շվրահասար... Օղորմած հոքին սրա խաթիր շուրս տարի դիզց ու խնձուր չկերաւ... ինչ ուխտ ասիս սրա համա է կատարի... (Սարգիսը կեղծաւորութեամբ աչքերը սրբում է:) բորլիկ վուտով Սօնդալուխէմէն խտրտած Թելէթ է տարի... ամեն Ասծու էրկուշափթի պաս է պահի... էստու համա... Ա՛յ, հարամ բլի քիզ քու մօր ամազը...

ՄԱՐԳԻՍ, մօտենալով Ստեփան Գանէլիշին եւ սուտ լացով:

Թէ իմ խաթրն ու պատիւն ունիս, Ստեփան Գանէլիշ, էս մէկն ինձ պատիւ արա, ի՛նձ:

Աչքերը սրբում է:

ՄՏԵՓՈՍ ԴԱՆԷԼԻԻ

Մէկն էս է, հազարն էլ ուրիշ կու'լի:

ՍԱՐԳԻՍ

2Է, չԷ, 'ես ումիկ ունիմ Աստձէմէն, վուր ինձ չի ամանչեցնի քի մօղ:

ՄՏԵՓՈՍ ԴԱՆԷԼԻԻ

Իր գլուխն ու իմը վուր չինահից, քու գլուխը կու ինահէ:

ՍԱՐԳԻՍ

'ես թավդէր իմ, Ստեփան Դանէլիչ, օմքնու խօսկն էլ լսէ, հէր օխնած, է:

ՄՏԵՓՈՍ ԴԱՆԷԼԻԻ

Թավդէրն էն է վուր (Մատիցը մատանին հանելով): էս մատնիքը տար, Սէրգէյ Տարասիչ, Եագօր Սիմօնիչին տու իմ մագիար. կ'օսիս վուր նրա ախշկան ուզում իմ էս փուշ փշանալուի համա, թէ իրանք էլ լայիղ կու տեսնին:

ՍԱՐԳԻՍ, առնելով մատանին:

Ձեռիտ էլ պաշ կ'օնին:

ՎԱՆՕ, Թոթոզելով:

Պապան... ախար...

ՄՏԵՓՈՍ ԴԱՆԷԼԻԻ

Սու, սու, ձէնդ, թէ չէ էս սահաթիս տանէմէն դուս կ'օնիմ, Աստուձ գիղենայ:

ՎԱՆՕ, աչքերը սրբելով:

Ախար, պապա, ջեր ինչ վուխտի իմ կնիկն է. իմ ննզրտերանց էրեսին իժում վննց մտիկ անիմ:

ՄՏԵՓՈՍ ԴԱՆԷԼԻԻ

Փուշ արարմունքով խօ կանաս մտիկ անի. էրեւում է նրանք էլ լաւ պտուղնիր ին էլի:

ՎԱՆՕ, լարով:

Մէ քիչ... ժա...մա...նակ տու, պապաշա ջան, փիքը անիմ:

ՄՏԵՓՈՍ ԴԱՆԷԼԻԻ, զայրացած:

Խէրով բան կու փիքը անիս, քու գլխի պատուելը գիղենայ... էլ 'ես ժամանակ-մամանակ չիմ գիղի. էս սահաթիս կամ «հան», կամ թէ չէ էլ իմը վուրթի չիս. խօ գիղիս իմ խօսկը խօսկ է... էլ քի մօղ խօսելու գլուխ չունիմ... Սիրտս շուռ էկաւ. մէ դուս գնամ շունչ քաշիմ... էս սահաթիս գալիս իմ, Սէրգէյ Տարասիչ... Մէ էս անիրաւին հասկացու, վուր կիսին էլ արժանի չէ էն խիղճ ախշկանը... չայի՛փ, հայի՛փ ախշիկ, 'ես ու իմ հոքին...

'Կուրս է գնում աջ կողմից, Վանօն ընկնում է, գրասեղանի մօտ, ածողի վրայ:

ՏԵՍԻԼ Թ

ՍԱՐԳԻՍ, ՎԱՆՕ

ՍԱՐԳԻՍ, բեմի ձախ կողմում կանգնած, առանձին:

Միթամ իմ վուրթու քարոզիլը հերիք չէր ինձ... (Երկար լուծիւնից յետոյ քայլ առ քայլ մօտենում է Վանօին): Լաւ պրծար, 'ես ու իմ հոքին. պատժելու մագիար, քու հէրը քիզ նուր բախտի է ռաստ բերում:

ՎԱՆՑ, տեղից վեր թռչելով:

Էս սվ մօզօնից, սվ էդի նրա միտկը. դուք ասիք, մօցիքուլը դուք իք:

ՍԱՐԳԻՍ

Ձէ, չէ, վուրթի, ինչ իմ բան է. առուարի հէ- սար ունէի քու հօր հիդ...

ՎԱՆՑ

Բաս էտ մատնիքը քիզ սւր էրիտ:

ՍԱՐԳԻՍ

Եագօր Սիմօնիչի մօզիկ հարեան իմ, պարուն, էնդուր թէ էրիտ քու հէրը... Դուն հէնց գիդիս շատ շնորակալ իմ. ամա ինչ անիմ, քու հօր խաթըը չիմ կանա կոտրի. շարէս ինչ է, պիտի տանիմ:

ՎԱՆՑ

Բաս սվ ասաւ, սվ. իմ հէրն իրան-իրան վսւրդի փիքը արաւ էտ բանը:

ՍԱՐԳԻՍ

Ախպէր, իմ գալուն իս միդ դնում... Ջեր 'ես վուտս էլ չէի տուն դրի էստի, վուր դուք Եագօր Սիմօնիչի մօզ էիք դնում. արա մէ փիքը արա, հէնց ապրիս, է. 'ես ինչ միդ ունիմ:

ՎԱՆՑ

Ախ, էրանի գիդենամ թէ սվ էդի էս բանը իմ հօր մտկումը, էս ստհաթիս մաս-մաս կ'օնիմ, վից լուլանի բէվօլվէրը մէտի կու դարդըկիմ նրա սրտու- մը. նրա հէրն անիծած, նրա հէրը...

ՍԱՐԳԻՍ

Ինչ իս ուշունց տալի, վուրթի, էգէրա լաւ մարթ է:

ՎԱՆՑ

Լաւ ցաւի ռաստ գայ ու սիւ սատանի. քոռանայ, խլանայ...

ՍԱՐԳԻՍ

Վա՛...

ՎԱՆՑ

Լիդուն պապանձուի, չորնայ նրա բերանը...

ՍԱՐԳԻՍ

Վա՛, վա՛...

ՎԱՆՑ

Վուշ տեսնէ իր վուրթու բախտաւուրութինը, թէ վուրթի ունէ...

ՍԱՐԳԻՍ

Վա՛, վա՛, վա՛...

ՎԱՆՑ

Անիծուի, փշուի, փշանայ, վուր էս բանը չէր մօզօնի ինձ համա:

ՍԱՐԳԻՍ

Քու հօրմէն անբաւական իս, վուրթի, եադերէ- մէն ինչ իս ուղում:

ՎԱՆՑ

Ախար էս հանգի բան կու'լի:

ՍԱՐԳԻՍ

Ինչ փիս բան է, վուրթի. էն ախչիկն 'ես կու ճանչնամ, շաւ լաւ ախչիկ է, Աստուձ գիդենայ... իմ վուրթիկերանց արիւր վկայ:

ՎԱՆՑ

էտ 'ես էլ գիդիմ վուր լաւ ախչիկ է. ամա բա՛ դրօս իմ կնիկն է, բա՛ դրօս... Իմ ննգրտիքը վուրդի

վուր ուզենան քէփ անին, 'եփոր էլ ուզենան էն շախը տուն գնան. 'եօ կի իմ կնգայ կուզի պիտի դառնամ, շլէյֆի պէս պիտի թրևի ինձ, ուրոր գնայ պիտի հիզն ըլիմ... Իժում պիտի էրեխէրք ըլին, նրանց էգնէն ման գամ, նրանց ճղաւելուն անգամ դնիմ. (Նրեխաների ճղաւոցը ծաղրելով:) ա... ս... Լ... ու իմ ննգրտիքը կի քէփ անին առանց ինձ... (Մազերից քաշելով:) Մ'խ...

Բռունցքով խփում է գրասեղանին, մօտը նստում ու ձախ արմնկի վրայ յենուելով գլուխը բռնում:

ՍԱՐԳԻՍ

Ջեր ջհէլ իս, վուրթի, քու գլխի գինը չիս գիդի... Ափսուս չէ քու սիրուն էրեսարքը, վուր սատանի պռօշնիր ըլի գերչում վրէն:

ՎԱՆՕ

Սատանէն վնւրն է:

ՍԱՐԳԻՍ

Թէգուզ հէնց քու Կարօլինէն:

ՎԱՆՕ

Ի՞նչ իս ասում, էյ, պարուն. նա հրիշտքի նման ախչիկ է:

ՍԱՐԳԻՍ

Մէ բան պակաս կու'լի. քու աչքումը կու էրևայ հրիշտաք... Քու փուղերով իստակ հաքնվում կու'լի, բերանը դուխերով ու օդիկալօնով օդողում կու'լի, ձեռնիրը բարաթ-բարաթ սապներով լուսնում կու'լի, հա հրիշտաք է ու հրիշտաք: էտէնց վուր անիմ, 'եօ էլ հրիշտաք կու էրևամ... Ամա լաւ գիդացի, վուրթի, վուր հրիշտաք չէ, սատանայ է, սատանե-

ըով լիքն է: Խիլքէմէտ կու հանին, մի աւտա դուն նրանցը... Դուն հէնց գիդիս էն ձեռիտ ու վուտիտ վուր պաչ ին անում, շլնքիտ օցի հանգը փաթըթ-վում ին ու ասում ին՝ դուշինկա Վանօ ջան, դուրթ քիզ ին ասում:

ՎԱՆՕ

Քաս ումն ին ասում...

Հետզհետէ մտածմունքի մէջ է ընկնում եւ մնում անշարժ՝ գլուխը ձեռքերի մէջ, արմնկների վրայ յենած:

ՍԱՐԳԻՍ

Դիանիս, վնւնց չէ. քու ջիրի փուղերուն ին ասում: Աբա մէ էրկու շափաթ փուղ մի տա,—ասս վուր յօրէսի դէնը զարթնի սէրը վունչիչ հէսար չի պիտի ըլի միր մէշը, ասս. դուն ինձ՝ դուշինկա Վանօ ջան իս ասում, տաս, 'եօ էլ քիզ՝ դուշիչկա հրիշտաք ջան իմ ասում,—Աստուձ գիդենայ, դիփ կինծումը տալով դուս կ'օնէ տանէմէն: Բէգամազ շըլիս, գէթաղվա, մէբաշ լիզուլիս էկաւ. էնէնց իմ խօսում քի մօդ, միթամ իմ վուրթու մօդ... Աբա, վնւրթի, էսէնց է նրանց բանը. նրանք վուր կան՝ ջիրի ծուրբէլէք ին, չէ թէ աթմորթիք. քրիստանէն կու աւտայ նրանցը... Քի մօդ օրթում կու'լի ուտում, վուր զարթնի քիզ՝ նրա համա աշխրբումը վունց արեգագ կայ, վունց լուսնիակ. ամա քսանուհինգ լուսնիակ ու արեգագ էլ ուրիշ կ'ունենայ, աստղիրը հալա դէնը կենայ: Լաւ իմացի՛ էտ նրանց փէշակն է... (Լռութիւն:) Խիլքումը նստում է գանա... Քանի մարթ է խարաք էլի նրանցմէն. սփսուս չէ

քի պէս աղէն, էն էլ քի պէս խելօքը, վուր նրանց ճանգումն ըլի... Էքուց էլօք, Աստուծ մի արասցէ, ով գիղէ ինչ օյլին էին բերի գլուխդ. միխկը չէր քու աէրը... Գնա, վնւրթի, գնա, Աստուծն փնոր տու վուր էս միտկն էրիտ քու հօրը... Իժում ինչ ախչիկ է՝ թէ օսկով լիքը խաղինա իս ճարի, թէ նրան, գիլի մէկ է, 'ես ու իմ Աստուծը... Գնա, ձեռին պնչ արա, շնորակալութիւն արա, վուր աշխարքի փորցանքէմէն քիդ աղատում է... (Մօտ է գնում:) Արի, արի, վնւրթի, (Թեւից բռնում է:) արի մէտի գնանք:

ՎԱՆՑ, տեղից վեր ձռչելով:

Ի՛ս տու էտ մատնիքը:

ՍԱՐԳԻՍ

Վնւնց թէ քիդ տամ:

ՎԱՆՑ

Ի՛ս տու, իս տու, 'ես կնիկ-մնիկ չիմ գիղի:

ՍԱՐԳԻՍ, առանձին:

Արի ու գիլի գլխին Աւետրան կարթա:

ՎԱՆՑ

Ի՛նչ իս փիքը անում, իս տու էստի, ասում իմ:

ՍԱՐԳԻՍ

Ախար, վնւրթի, ինչ իս ասում. քու հօրը չիս ճանչնում:

ՎԱՆՑ

Ի՛նչ անիմ, չարացած էր, մէքաշ ասաւ. մէ էր-կու օրուան վրայ յիդ գու քայ:

ՍԱՐԳԻՍ

Ձէ, վուրթի, չէ, չիմ կանա տա. քու հօրն ինչ

ջուղար տամ. թէ դուն չիս վախենում նրամէն, 'ես վախենում իմ, ախպէր:

ՎԱՆՑ

Գէթաղվա, ինչ գ'ուղիս կու տամ:

Փաթաթվում է:

ՍԱՐԳԻՍ

Ձիմ կանա, քու արիւր:

ՎԱՆՑ, փաթաթուած:

Քու լաւութիւնը կու վշարիմ:

ՍԱՐԳԻՍ

Ձիմ կանա, Աստուծ գիղենայ... Իմ հօր գերեզմանը գիղենայ, չիմ կանա:

ՎԱՆՑ

Ա՛յ, թէ չիս կանա...

Կամենում է մատանին խել:

ՍԱՐԳԻՍ, մատանին բերանն է գցում:

Է՛, ձեռը վիկալ թէ քու Աստուծ կու սիրիս...

(Աղատվում է:) Փիէ...

Փախչում է միջի դռնից, Վանօն վազում է ետեւից: Վարագոյրն իջնում է:

ԱՐԱՐՈՒՆԾ ՉՈՐՐՈՐԴ

Յեմը ներկայացնում է Միքայելի գրասենեակը, որ զարդարուած է թէև համեստ, բայց նուրբ ճաշակի կահ-կարասիքով: Աջ կողմը գրասեղան և մեծ լուսամուտ, իսկ ձախ՝ դիվան, վառարան և դուռը: Ուր հարկն է աթոռներ և բազկաթոռներ: Մէջտեղը ևս դուռը, որից աջ՝ գրասեղանի գիմացը, զարդարան:

ՏԵՍԻԼ ԱՌԱՋԻՆ

ՄԻՔԱՅԷԼ, մենակ, գրասեղանի մօտ՝ ոտի վրայ, պայուսակի մէջ դասաւորում է գրքեր, ճաղուստներ եւ զանազան իրեղէններ:

Մնաս բարեաւ, դու՝ իմ հայրական տուն... (Նայում է իր շուրջը:): Մնաք բարեաւ, մանկութեանս քննարկ յիշատակներ... Այստեղ ծնունդի, այստեղ մեծացայ, բայց այժմ այս ահագին տանը մի անկիւն անգամ չէ մնում ինձ համար, ուր կարողանայի ազատ չունչ աւելել... «Գուրս կ'անեմ տանից, գուրս կ'անեմ», սպաւնում ես դու, հայր. ահա ես ինքս իրապօր-ծում եմ քո ցանկութիւնը... Թափառիր այժմ սե-

նեակից սենեակ, կանչիր, աղաղակիր սրբան էլ կամենաս, սակայն իմ հետքն անգամ չես կարող գտնել այստեղ... (Ընկղմվում է մտածմունքի մէջ. լռուութիւն:): Այո, գնալ, գնալ, կորչել այստեղից...

Նստում է գրասեղանի մօտ եւ շարունակում իր գործը:

ՏԵՍԻԼ Բ

ՄԻՔԱՅԷԼ, ԲԱՐՅԱՐԷ

ԲԱՐՅԱՐԷ, ներս գալով ձախ դռնից:

էտ ի՞նչ իս անում, Միքայելի ջան:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ահա, տեսնում ես, մայրիկ... Ես արդէն ասացի քեզ, թէ իմ այստեղ մնալն այլևս անկարելի է:

ԲԱՐՅԱՐԷ

է՛, ձեռք վիկալ, Միքայելի ջան, հէնց ապրիս. լսօ չի՞ս կանա սպանի ինձ... Ախար միևիկը չի՞մ, վնւրթի. քու գլուխը չիս խղճում, ինձ էլա խղճա՛, է՛... է՛տ է քու սէրը...

ՄԻՔԱՅԷԼ

Գու ինքդ էլ լաւ գիտես, մայրիկ, որ եթէ քո սէրը չլինէր, ես մինչև այսօր մի բոպէ անգամ չէի մնալ այստեղ:

ԲԱՐՅԱՐԷ, խլելով Միքայելի ձեռքից գիրքը, որ նա դնում էր պայուսակի մէջ, եւ պոկով սեղանի վրայ:

Արա՛ ես բաց աճկով կու թողնիմ վուր դուն էտ բանն անիս:

ՄԻՔԱՅԵՆԼ, վեր առնելով նոյն գիրքը եւ դնելով պայուսակը:

Ո՛չ, ո՛չ, մայր իմ, ես արդէն վճռել եմ որ էլ այստեղ չկենամ եւ կեանքովս եմ երդվում, որ ոչ մէկ բանով չեմ փոխիլ իմ վճիռը...

ԲԱՐՅԱՐԷ, նստելով մօտը:

Ջո՛ւրն էկիլ է ու ինձ տարի...

ՄԻՔԱՅԵՆԼ

Հայրս ինձ այս դրութեանը հասցրեց:

ԲԱՐՅԱՐԷ

Քու հէրը քու բախտաւորութիւնն է ուզում միթամ, վնւրթի:

ՄԻՔԱՅԵՆԼ

Նրա բախտաւորութիւնը փողն է...

ԲԱՐՅԱՐԷ

Է՛հ, վնւրթի, ծիր մարթ է, նրա ասածն ի՛նչ իս այնումդ պցում:

ՄԻՔԱՅԵՆԼ

Ի՛նչպէս թէ՛ ի՛նչ ես այնումդ պցում... Նա ուզում է որ ես ո՛չ կամք ունենամ, ո՛չ սիրտ, ո՛չ խելք, ամեն դէպքում իր խելքով շարժուեմ, իր կամքը կատարեմ... (Վեր կենալով:) Ես չեմ կարող դիմանալ, մայրիկ, ես էլ մարդ եմ... Աստուած իմ, այսպէս էլ բան. հայրը որդի մեծացնէ, ուսում տայ—սե ու սիպտակը հասկացնել տայ նրան եւ երբ երեխան մարդ դառնայ, ամեն օր այն կռիւն ու անբաւակա՜նութիւնն ունենայ թէ՛ ի՛նչի մարդը նորից երեխայ չէ դառնում... Կատարեալ պատիժ, ճշմարիտ: Ի՛նչ է՛ կուրօրէն չեմ հետևում նրա խորհուրդներին, նա սպառնում է ինձ տանից դուրս անել եւ բաւական

չէ որ այս երեսիս է ասում, այլ երէկ գնացել, Սալօմէի մօտ էլ է պարծեցել... Օ՛հ, նա իմ սիրտս բոլորովին թունաւորել է:

Բարկացած ման է զախս, յետոյ վառարանի

վրայ աջ արմնիով յենվում՝ զլուխը ձեռքի մէջ առած:

ԲԱՐՅԱՐԷ, երկար լուռօրէնից յետոյ:

Գո՛ւն էլ վուր նրանցն աւտում ի՛նչ, վնւրթի, արմընում իմ քիմէն, քու արիւր... Ասած է՛ «Օցը դըրսէմէն է ճրէլ, մարթը՝ նեքսէմէն»... Լաւ գիդենաս վուր նրանք չէ թէ քիզ ին ուզում, քու հօր կարողութենի վրայ ունին աճկը... Էլախտ էլ ասի, վնւրթի, վուր էն օրն իր վուտով էկաւ Սալօմէն ու իր բերնով ասաւ էս բանը, քիզ կի սուտ ումիկնիր է սուի. արա աւտալու է... Ո՛վ գիդէ նրանց մտկումն էլ ի՛նչ կայ ու քու հօրն ին սուտ մահանա բերում... (Կարծ լուռօրէն:) Քիզ ի՛նչ ասիմ, Միխէլի ջան, վուր քու գլխի դադըր շիս գիգի. էն հանգի ջուղար իմացար նրանցմէն ու էլի նրանց վրայ իս փիքը անում, վնւրթի:

ՄԻՔԱՅԵՆԼ

Է՛հ, մայրիկ, մէկն ասում ես, միւսը չէ...

ԲԱՐՅԱՐԷ, զնալով դէպի Միքայէլը:

Ախար գլուխդ խուզի հիզ հաւսըրեցիր. գնացիր դէմուդէմը խնդրեցիր ու ջուխտ ձեռով վուտիտ չըփաթըթուեցան ու էն սահաթին շտուին քիզ իրանց ախչիկը. էլ նրանց էրէսին կու մտիկ անիմ, ես բարիլուս կու տամ յօրէսի դէնը... Գլուխը քարը տան,

էրէսը սիւ պատովը. դուն էլ թքէ նրանցն ու մըտ-
կէմէտ հանէ:

Նստում է դիվանի վրայ:

ՄԻՔԱՅԵՆ, մօտենալով մօրը:

Մայրիկ, ես սիրում եմ Անանուն, հասկանո՞ւմ
ես, սիրում եմ...

ԲԱՐՅԱՐԷ

Ուցնալուր իս դուն էլ, Միխէիլ. ինչ անիմ վուր
սիրում իս, քախկումը ախշիկը կարուիլ է... Նրա
վրայ լաւը յօրէն քու հօր ասածն է, հաղիր աղանշա-
քով տալիս է քիզ նրա տէրը՝ Էնդաղա փուղ ու
բաժնքով. ամա վուր քու ասածի իս, ինչ վայ տամ
'ես իմ գլուխը:

ՄԻՔԱՅԵՆ, գրասեղանի մօտ:

Մայրիկ, ի սէր Աստուծոյ, այդ բանի մասին էլ
ոչ մի խօսք:

ԲԱՐՅԱՐԷ

Բաս ինչ ասիմ, վնւրթի. թէ կի հէրն ու մէրը
դուրթ դարուլ չին անի, տանէմէն խօ չիս կանա
փախցնի ախշկան:

ՄԻՔԱՅԵՆ

Թէ աղջիկն էլ համաձայն է, ինչի՞ չէ, լաւ...

Ման է գալիս:

ԲԱՐՅԱՐԷ

Վնւյ քողանամ 'ես, էտ է պակաս... էտ ինչ իս
ասում, Միխէիլ ջան. ուզում իս աշխրքի «ասա-կօ-
սէն» դուն դառնան:

ՄԻՔԱՅԵՆ

Այո, գիտացիր որ այդպէս էլ կ'անեմ, եթէ այդ
տեղը կը հասցնեն:

ԲԱՐՅԱՐԷ

Ու էտու համա էլ հիւանում իս ինձմէն, էլի,
վնւրթի... (Աչքերը սրբում է:) Քանի տարի գնացած
իս էլի ուսումիտ, Էնդաղա վուխտ աճկէս հիւու իս
էլի իստակ, հալվիլ ու մաշվիլ իմ քու վերու, ամա
սիրտս մէ օր էլ չէ ցաւի ու միկաացի Էնշախն
էսէնց, վուցոցը հիմի... էս ինչ բան իս բերում իմ
նաշար գլխին, վնւրթի...

Լաց է լինում:

ՄԻՔԱՅԵՆ, նստելով մօր կողքին:

Գու հանգիստ եղիր, մայրիկ, մի օր էլ չեմ
անց կացնիլ առանց քեզ տեսնելու. ես հօրիցս եմ
հեռանում և ոչ թէ քեզանից:

ԲԱՐՅԱՐԷ, լալով:

Սիւցիլ էր իմ ծնելու սահաթը... Վնւր մէկիտ
գիմնամ. դուն մէ կուռը, քու հէրը մէկէլը...

ՄԻՔԱՅԵՆ, գրկելով մօրը:

Թէ ինձ սիրում ես, մայրիկ, մի դառնացնիր
օրս... Անանուն խօսք եմ տուել, ես նրանից ձեռք
չեմ վերցնիլ՝ թէկուզ աշխարհը տակն ու վրայ լի-
նի. իսկ նրան այստեղ բերել անհնարին է, դու էլ
գիտես, որ անհնարին է՝ ոչ հայրս թոյլ կը տայ և
ոչ էլ ես կը կամենայի, որ այն խեղճ աղջիկը հօրս
նախատինքները լսէր ամեն օր... Միակ ճանապարհը՝
գնալ, հեռանալ այս տանից... Մի լար, մայր իմ,

աղաչում եմ, մի լար. հայրս ինձ անիծում է, նրա անէծքի հետ թող գոնէ քո օրհնութիւնը հետս տանեմ:

ԲԱՐԲԱՐԷ, փաթաթուելով Միքայելին եւ լարով:

Ա'խ, Միխէիլ Ղան, վնւրթի Ղան, քի շարի փուխ ըլի քու մէջը... Դանակով վուր կտրտիս սիրտս, էն լաւ կու'լի ինձ համա, կանց քու հիւանալը... (Ձեռքերը բարձրացնելով): Քանդուիլ էր էն սահաթը, ինչ սահաթի նրանք միր հարեան դառան... Վճւշ էիր տեսի դուն նրանցը...

ՄԻՔԱՅԷԼ, վեր կենալով:

Օհ, Աստուած, Աստուած... (Շփոթուած ման է գալիս, յանկարծ կանգ է առնում լուսամտի առաջ եւ դառը ծիծաղում): Հա՛, հա՛, հա՛... Ահա՛, տես, մայր իմ, տես, դու քո աչքովը տես, թէ ինչպէս հայրս ծիծաղելով դուրս է գալիս այնտեղից. հա՛, հա՛, հա՛... Այն մարդը, որ տարէնը մէկ անգամ չէր գնում նրանց տուն, այժմ ամենայն օր է այցելում նրանց. հա՛, հա՛, հա՛...

ԲԱՐԲԱՐԷ, մօտենալով լուսամտին, յետոյ առանձին:

Էս էլ ինչ է... համ էրէգ, համ էսօր...

ՄԻՔԱՅԷԼ

Իմ բախտաւորութեան համար աշխատողը... (Շարունակում է նոյն դառը ծիծաղը): Հա՛, հա՛, հա՛... Տես, տես՝ թէ ինչ սիրով բարեւում են միմեանց նա ու Սալօմէն... Օ՛, հայր իմ, դու ինձ համար հոր ես փորում...

ԲԱՐԲԱՐԷ

Հանգստացի՛, հանգստացի՛, գէնացվալէ, Միխէիլ Ղան:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Հանգստացի՛ր, հանգստացի՛ր... Սըտիս մէջ կրակ է վառվում, իսկ սա ասում է հանգստացի՛ր...

Բարկացած ման է գալիս, յանկարծ մօտենում է սեղանին եւ վերցնելով զանազան իրեղէններ՝ շտապով ածում է պայուսակի մէջ:

ԲԱՐԲԱՐԷ, երկու ձեռքով խփելով գլխին:

Վայ իմ օրին...

Գնում է նստում դիվանի վրայ եւ լաց լինում:

ՏԵՍԻԼ Գ

ՆՐԱՆՔ, ՍԱՐԳԻՍ

ԲԱՐԲԱՐԷ, Սարգսին, որ մտնում է միջի դռնից: Է՛ս էիր ուզում, էլի՛...

ՍԱՐԳԻՍ

Էս ինչ խաբար է:

ԲԱՐԲԱՐԷ

Վուրթուտ տանէն արիբ, էլ ինչ խաբար պիտի ըլի:

ՍԱՐԳԻՍ, նստելով:

Ո՛ւհ, դաթրեցայ... (Միքայելը շարունակում է իր դորձը, Բարբարէն լուռ լաց է լինում): Աստու՛ճ բարի ճանապար տայ... Էս ո՛ւր իս հաղրվում, սղազազա... (Հռուժիւն): Ձէն էլ վուր չէ տալի՛... Տճ, չիս իմանում, քիզ հիզ իմ... (Միքայելը դառնալով դէպի հայրը, խեթ նայում է նրան: Խորին լուռիւն): Ի՛նչ իս Լէզզու հանգը խիթում ինձ, չիս կանա մէ՛ ձէն հանի:

ԲԱՐՔԱՐԷ, Սարգսին:

Էրնէկ գիղեհամ, ինչ իս նահատակում խիղճ
էրեխիս:

ՍԱՐԳԻՍ

Բարբարէ, դուն ձէնդ...

ԲԱՐՔԱՐԷ

Քօծ խօ շիմ, 'ես էլ մէ օր պիտի ձէն հանիմ,
թէ չէ... Հաղիր համով խօսիս հիզը վուր աշխրբի
դէնօ ու մասխարա շղառնանք... Արա ինչ կ'օսէ
խալիսը, վուր էս հանգի վուրթին չէ կանացի քի
մօղ դիմնա:

ՍԱՐԳԻՍ, գոռալով:

Տօ, ձեռը շիս վիկախի ինձմէն:

ԲԱՐՔԱՐԷ

Մէ խիտ բղաւի վրէս, շատ այնուսն գալիս է.
հիմի գ'ուզիս գլուխս էլ ջարթէ, 'եփոք 'ես էս օրին
արժանի էլայ:

ՍԱՐԳԻՍ, վեր կենալով:

'Ես քիզ ասում իմ, Բարբարէ, դինջ կաց, թէ չէ
հանաքը շանաք կու դառնայ ու տեսնիմ թէ ո՛վ է
օտկում քիզ:

ՄԻՔԱՅԷԼ, մօտենալով մօրը:

Մայրիկ, տեսնում ես, որ սրա համար էլ ոչինչ
չկայ՝ ո՛չ որդի և ոչ կին. էլ մի խօսիր հետք, խնդրեմ:
ԲԱՐՔԱՐԷ, վեր է կենում եւ փաթաթվում Միքայէին:

Մի գնա, մի գնա, Միխէիլ ջան... (Սարգիսը այդ
միջոցին մօտենում է պայուսակին եւ ձեռքերն ու զու-
սը շարժելով՝ անբաւականութիւն արտայայտում:) Զարըդ
տանիմ, մի գնա...

ՄԻՔԱՅԷԼ

Աստուած սիրես, մայրիկ, դրա մասին էլ չխօ-
սենք:

ԲԱՐՔԱՐԷ, լալով:

Ա'իս, Միխէիլ ջան, քիմէն էս ումիկը շունէի.
գնա հիմի, վուրթի, ինչ գ'ուզիս արա. ամա լաւ
գիղացի, վուր կինքս հառամ էլա... (Գնալով:) Վայ
իմ ապրելուն յօրէսի դէնը...

Լալով դուրս է գնում ծախ դնից:

ՏԵՍԻԼ Գ

ՄԻՔԱՅԷԼ, ՍԱՐԳԻՍ

ՄԻՔԱՅԷԼ, շուարուած, առանձին:

Ա'իս, Աստուած, այս ինչ օր է...

ՍԱՐԳԻՍ, պայուսակի մօտ, առանձին:

Արի ու վուրթի մինձացու... (Միքայէին, մօտե-
նալով:) Տօ, հիմի էլ ջուղար շիս տա. ախար էս ո՛ւր
իս հաղըվում:

ՄԻՔԱՅԷԼ, գնում է դէպի գրասեղանը:

Ի՞նչ հարկաւոր է ձեզ իմանալ. բաւական է որ
ձեր ցանկութիւնը կատարում եմ և չեմ սպասում որ
ձեր ձեռքով դուրս ածէք այս իրեղէնները:

ՍԱՐԳԻՍ, նստելով դիւանի վրայ:

Վունցոր դարսիլ իս, յիդ իր ախը դարսէ ու բէ-
սար նամադուլ մի անի, թէ չէ դուն ինձ ջեր լաւ
շիս ճանչնում:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Արդէն ուշ է, հայր, այլևս ոչինչ չի օգնիլ... Այժմ գնացէք ամեն տեղ աւելի լաւ պարծեցէք, թէ ինձ տանիցը նրա համար դուրս արիք, որ ես Անանուն ուղեցի:

ՍԱՐԳԻՍ, հեզօրէն:

Ուղեցիր, սուղեցիր... Փռանդստնու հանգը ժած իս էկի՝ դէմուդէմը խօսիլ իս. վայ մօցիքլերու միխկը յօրէսի դէնը... Հալըաթտա վուր ուղեցիր... Էրեւում է էնդու համա իս հաղրվում վուր գնաս քու աներանց տանը կենաս... Աշխրքումը շատ տնփեսայ կայ, մէ տնփեսէն էլ դուն կու'լիս... (Ծիծաղում է:) Հա՛, հա՛, հա՛...

ՄԻՔԱՅԷԼ

Բաւական է, բաւական, հայր. իմ գլուխը ծաղրելու չէ, որ ծաղրում էք... Ամանի մէջ այնքան կ'ածեն, ինչքան կարող է տանել, աւելին ավնեցից կը թափուի. իսկ իմ սիրտը պռնկէ պռունկ լցրել էք դառնութեամբ... Ի՞նչ է ձեր միտքը, հայր, ի՞նչ. դուք չէ, երկնքից որ հրեշտակ վայր իջնի՝ դարձեալ չէ կարող ինձ Անանուց հեռացնել:

ՍԱՐԳԻՍ

Է՛տ էլ կու տեսնինք:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Կը տեսնենք, կը տեսնենք:

ՍԱՐԳԻՍ

Կամաց պարծենաս:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Կամաց պարծենալը ձեզ կը վայելէ, հայր. ես բարձր եմ խօսում և ոչ ոքից չեմ վախենում:

ՍԱՐԳԻՍ

Ինձմէն էլ չիս վախենում:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Դուք ինքներդ կտրեցիք ձեր ահը իմ սրտից:

Սօտնում է պայուսակին:

ՍԱՐԳԻՍ, վեր կենալով:

Փանք Քիզ, Աստուձ, վուր էս օրին էլ հասցրիր ինձ... Մարթ ամազ անէ, աշխատանք քաշէ, վուրթի մինձացնէ ու վիրշը էստունը լա՛... Տօ, սանրաղ, ինձ ի՞նչ իս միզ գնում, մէ ասա՛. աճկիրդ քոռացիլ է, միտկդ մթնիլ է ու քու լաւն ու վաղը չիս տեսնում, էստունը 'ես ի՞նչ միզ ունիմ... Դուն ուզում իս վուր աղանշար անիմ քիզ, թէ Ստեփան Դանէլիչի ախշկան թո՛ղ ու գնա Անանուն ուղէ՛. վուր չիմ կանա, թէգուզ վուտէմէս քա՛շ արա՛՝ չիմ կանա... Դուն քու հանգն իս ժած գալի, 'ես էլ իմ հանգը: Հիմի ուզում իս՝ 'ես էլ քու աճկով մտիկ անիմ ու քու խիլքով ման գամ. վուր չի ըլի, սուտ չէ:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ես ինքս հաստատ գիտեմ, որ ո՛չ դուք կարող էք իմ խելքով ման գալ և ոչ էլ ես ձեր խելքով, բայց դուք աշխատում էք քանդել իմ բախտաւորութիւնը:

ՍԱՐԳԻՍ

'Ե՛ս իմ քանդում քու բախտաւորութիւնը, 'ես:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Այն, դուք, դուք, հայր... Ինչե՛ր էիք ասում այժմ Սալօմէին, ինչե՛ր աւելացրիք ձեր երեկուան ասածներին:

ՍԱՐԳԻՍ, նորից նստում է:

Քիզ ի՞նչ, քիզ ի՞նչ դաւի. ինձ համա խօ մէդիատօր չին ջոգի քիզ. քիզ ի՞նչ, ինչօր ասում էի... Իմ հարցմունքին խիստ խօ ջուղար տալի, վուր քու հարցմունքին 'ես ջուղար տամ... Դուն բարգդ դարսում խօ, դարսէ, անպէք, էլ ինձմէն ի՞նչ խօ ուզում. էլ խօ 'ես քու հէք չիմ, էլ խօ դուն քու գլուխը վուրթի չիս համարում իմը, մինք միք հախ ու հէսարը պրծանք... Բէսար արի՛ մէ բան ասի... Գնա հիմի, ինչ քէփա ուղէ, էն արա, էլ հէք ու վուրթութիւնը մօղա չէ յօրէսի դէնը... Գնա քու ճանփէն, Աստուձ ձեռք տայ, տեսնիմ առանց ինձ վո՛ւնց խօ եօլա գնում. ախար վիրջը կու էրեայ, էլի՛... Գնա, անպէք, գնա, դուն քու ճանփէն գնա, 'ես իմ ճանփէն:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Բայց դուք ձեր ճանապարհով չէք բաւականանում, հայր, այլև իմ ճանապարհի վրայ էլ քար էք գցում...

ՍԱՐԳԻՍ, ծաղրալի դէմքով նայում է եւ երկու ձեռքը ձգելով դէպի Միքայէլը:

Վայ, քու տիրուչ միխկը, վուր աշխրքի ափայլը ջեր չիս իմանում... 'Ե՛ս իմ քար գցում քու ճանփի՛ն... (Լուռ շարժում է գլուխը:) Տօ, ինչո՞վ չիմացար վուր ամեն մարթ իր խէրն է պառում... Նրանք հէստի տղի ին տալի Անանուն վուր նրա վուրի

պճիղն էլ շափա... (Միքայէլը ապշած նայում է հօր երեսին:) Ինչկլի հիմի կու՛լի դուն էլ շատ լաւն էիք նրանց համա, ամա հիմի էլ վունչիչ... Չիս գիղի վուր լաւի վրայ լաւը ուփրօ լաւ է... Վո՛ւր գիժը կու՛լի վուր ձեռին ակն ունեւայ, աղը դէն գցէ ու նրա տիղ անմիղ կէնճի վիկալնէ... (Երկար լուծիւն:) Ի՛նչ իս մտիկ անում, գնա մտկէմէտ հանէ, էլ Անանի չկայ քիզ համա, Անանիտ ուրիշի վրայ է նշնած:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ուրիշի վրայ նշնած... Անանի՛ն... (Ծիծաղում է:) չա՛, հա՛, հա՛...

ՍԱՐԳԻՍ

Ծիծաղի, ծիծաղի, չիս աւտում միթամ. աճկով վուր տեսնիս, էնչախը խօ կու աւտաս:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Դուք ու Սալօմէն շատ բան կարող էք հնարել, միայն ես խորհուրդ կը տայի՝ հանգիստ մնայիք ձեզ համար:

ՍԱՐԳԻՍ

Էս խրատը վուր քու գլխի համա պահիս, ուփրօ լաւ կու՛լի, էնդուր վուր, 'ես քիզ ասում իմ՝ Անանին նշնած է, ու թէ գ՛ուղիս իմանա թէ քիզ վրայ լաւն ս՛վ լուս ննգաւ նրանց համա, էն հարցրու... Չատ հարկաւուր է նրանցը քու գլխն ու դալամը... Ինչո՞վ չիմացար, վուր հիմիկուան ժամանակը ինչօր վուր է՝ փուղն ու հարստութիւնն է... Քու մտկիւրը դուն գնա սրբիչ տիղ քարոզէ, նրանք իրանց ախշիկը իվան Ստեփանիչին տուին:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Իվան Ստեփանիչ...

ՍԱՐԳԻՍ

Հա՛, Իվան Ստեփանիչ... Ովոր քիզ արչիկ է տալի ու դուն չիս ուզում, հէնց նրա տղէն:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Այն թեթեամիտը... (Ծիծաղում է:) Հա՛, հա՛, հա՛... Անտ է, սնտ, երբէք չեմ կարող հաւատալ...

ՍԱՐԳԻՍ

Սուտը դուն իս վուր վունց անգճներուտ իս աւտում, վունց հօրդ. մնացածն էլ քու աճկով կու տեսնիս, էլի... Տանու բարեկամ իս ախար, քիզ էլ կու կանչին նշանաւորումը. առանց քիզ վունց կու'լի...

ՄԻՔԱՅԷԼ

Այժմ եմ հասկանում ձեր նրանց մօտ գնալ-գալու պատճառը, այժմ եմ հասկանում թէ ինչ խորհուրդներ կ'ունենայիք դուք ու Սալօմէն... Լաւ պաշտօն էք յանձն առել, հայր, շնորհաւորում եմ... Այս բուսիս որ ուրախ-ուրախ ճանապարհ դրեց ձեզ Սալօմէն, երեւի այդ ձեր նոր աշխատութեան վարձատրութիւնը կը լինէր... Օ՛, հայր, երջանիկ էք, որ ծնողի անուն էք կրում, ոչինչ չեմ կարող անել... որդիդ եմ... Որդի... Ի՞նչ որդի, փո՛ղ, փո՛ղ և միայն փող. ձեր Աստուածը նա է, նրան պէտք է պաշտէք ձեր բոլոր կեանքում... Բայց լաւ գիտացէք, հայր, որ ես ձեր ծախած ու գնած ապրանքը չեմ, որ ինչպէս կամենաք, այնպէս վարուէք հետս... Գնացէք, նստեցէք Սալօմէի հետ, դարսեցէք, շինեցէք,

քանէ պարիսպներ բարձրացրէք, միայն իմացած կացէք որ դուր է ձեր աշխատանքը. Անանին իմն է լինելու՝ թէկուզ տասը Սալօմէ դուրս գայ դժոխքի խորքից:

Գլխարկը ձեռքին դուրս է գնում միջի դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Ե

ՍԱՐԳԻՍ, մենակ, երկար լուռութեանց յետոյ, հեղձօրէն, ցածր ծիծաղում է:

Հա՛, հա՛, հա՛... Մնւլափ, մնւլափ, Միխէիլ... ձը-զան պէս դամբումը բռնուիլ իս ու ջեր խիտ իս փրփրաում, ամա վիրշը վուրդի վուր նիզ քունջն է, էնդի կուզ գու քաս... Չատ տրաինգներ կ'օնիս ջեր էլի, ամա վիրշը իմ քէփի մարդ կու դառնաս, մի վախենա... (Մօտենալով պայուսակին:) Էստունք էլ վուր աղավարի դարսիլ է. մէբաշ եաքա տուն չբռնիս քիզ համա... Իմ ամագն ու աշխատանքն էստու համա էր... (Պայուսակը շուռ է տալիս եւ միջի իրեղէնները վայր ածում:) Էսէնց վուրթի կու'լի վուր իմ սէրը չէ հասկանում... Տէր Աստուծ, էս ինչ ժամանակի ինք հանդիբի... (Ընկղմվում է մտածմունքի մէջ:) Փիս ժաժ էկայ միթամ... Ինչի... Ծառի շուաքը վուր դաշլա է անում իմքնին, ծառը տակէմէն հանում ին ու դէն ին գցում... Խօսկիրը ինչ գօրութիւն ունէ քիզ համա... վունչիչ... դարդակ քամի... այ, (Փշում է:) փփո՛ւ... փչեցիր, գնաց ու տիրը վունչիչ շմնաց... Քիզ գուրծք էր հարկաւոր, Միխէիլ,

գուրծք, էն հանգի գուրծք, վուր անգճով իմացիլ էիր
ու աճկով տեսի... էն գուրծքը 'ես մօգօնեցի, դար-
սեցի ու տիրը հասցրի... Հիմի ինչ ձեռնէմէտ գայ,
էն արա... էլ Անանի չկայ քիզ համա, գնաց, ջըն-
ջուեցաւ յաւիդեանական... Գնա դադուի, էրուի,
խորվուի, վուր խիլքդ հասնի ու աշխարքը ճանչնե-
նաս... Տեսնիմ իժում դուն իս քու գրեքով ուփրօ
խնլօքը, թէ 'ես իմ փողոցի խիլքով:

Գուրս է գնում ձախ դոնից. վարագոյրն իջ-
նում է:

ԱՐԱՐՈՒԱԾ ՀԻՆ ԳԵՐՈՐԳ

Երկրորդ արարուածի՝ Սուրաթենց տան սենեակը, միևնոյն գար-
դարանքով: Գիշեր է: Աջ կողմի սեղանի վրայ դրած է վառ
լապտեր, իսկ ձախի վրայ՝ հանգած մոմ, լուցկատուփ և
նոյն գիւրքն ու դամբիւղը:

ՏԵՍԻԼ ԱՌԱՋԻՆ

ՍԱԼՕՄԷ, ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

ՍԱԼՕՄԷ, ուրախ-ուրախ դուրս գալով աջ դոնից, մատա-
նին ձեռքին:

Վոնեց է, վոնեց, իմ ասածը:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, հագնուած ինչպէս երկրորդ արարուա-
ծի սկզբում, թէյի բաժակը ձեռքին, հետևում է Սալ-
ոմէին:

Աճկերուս չիմ աւտում, Աստուձ գիդենայ, Սալոմէ:
ՍԱԼՕՄԷ

Հիմի էլ կ'օսիս վուր խիլք չունիմ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, նստելով դիվանի վրայ:

Չնուրով իս, չնուրով, Սալոմէ:

ՍԱԼՕՄԷ

Քաս չէ ու քի պէս անշնուք կու'լիմ... Եարար
լինչ կու'լէր քու չարէն վուր 'ես չէի ուստ էկի քիդ:
ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ, բաժակը խառնելով ու ժպտալով:

Էգէբա քի վրայ լաւին էի ուստ գալի, Սալօմէ:
ՍԱԼՕՄԷ, քրքրուելով:

Վճնց կու'լէր քու բանը. մէ էրկուսն էլ կան
ինձպէս ախշկիբք, (Աջ ձեռքը շարժելով:) գանա չիմ
գիդի:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ, ծիծաղում է:

Հա՛, հա՛, հա՛...

ՍԱԼՕՄԷ, մօտենալով լապտերին՝ զննում է մատանին:

Մէ մախի, մէ մախի, Ենգօր ջան, ինչ ջուր ունէ.
վրէն էւէտ էրեում է վուր տէրն էլ իրպէս ասլզագա
է... (Ծաղրելով:) «Տուտուց կնիկ իս ու, մաղիրդ էր-
գէն ունիս ու, Աստուձաձնին նիղացնում իս ու...»
ախ վուր ինձ աւելի է աւտում Աստուձաձնը...
Փնւխ էհամ նրա դօրութենին:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ, խմելով թէյը:

Աւտաս ինչլիր իս խոստացի, Սալօմէ:

ՍԱԼՕՄԷ

Էն 'ես գիդիմ... Քանի ջէր իմ փորցի. նրա փիշը
վուր դայիմ բունիլ իմ, իմ սրտի ուզածը գիփ կա-
տարիլ է... Աւտացած էի վուր էս բանն էլ պիտի
էոէնց ըլի:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ

Մէ քիչ կի սիրտդ գնաց ու էկաւ վուր էս բանը
մէ քիչ ուշացաւ. կիմաղամ ումիկդ կարվում էր:

ՍԱԼՕՄԷ, նստելով նրա դէմ առ դէմ բազկաթոռի վրայ:
Քու արիւր, Ենգօր, հանց քուր ու ախպէր վի-
գիտով էկան էսօր՝ սիրտս խաթրջամացաւ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ

Հա՛, հիմի էտէնց կ'օսիս. էրէգուան դէսը կի տա-
սը ջէր քուչի դուռը դուս վաղեցար:

ՍԱԼՕՄԷ

Ո՞վ էր էլի իմ մաղիար վուր սիրտն էնէնց չէր
շուռ էկի վունցօր իմը. մնալու պէս դժար վունչիչ
չկայ... Դուն էն քօփակին ասա թէ մատնիքը ջի-
բումտ ունիս, էլ ինչ իս ուշանում, արի՛, է՛:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ

Է՛հ, հէր օխնած, էգէբա ինչ հարկաւուր բան
ունէր:

ՍԱԼՕՄԷ

Էստու վրայ էլ հարկաւուր բան վճրը կու'լէր.
աճկիրս ջուր դառաւ նրա մնալէն:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ

Էգէբա...

Ականջումը քչիչում է:

ՍԱԼՕՄԷ

Ի՛հ, լաւ է, քա՛, ինչ ախա դուն կու մօգօնիս:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ, ծիծաղում է:

Հա՛, հա՛, հա՛...

ՍԱԼՕՄԷ, նորից զննելով մատանին:

Աւտաս հարուր թուման աւել աժենայ, Ենգօր
ջան:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ, առնելով մատանին ու զննելով:

Քաս չի աժենայ. անտիկա իմքին է:

Մատանին յետ է տալիս եւ զնում աջ ան-
կիւնից ծխաքարը վերցնում:

ՍԱԼՕՄԷ

Ջեր անմիղ բէլգէն վուր էս է, դուն մէկէլնիբը
հէսար արա թէ ինչ կու'լի... (Ձախ կողմի սեղանից
լուցկատուփը վերցնելով): Գնա ու գնա, Ա'նանի, բախ-
տաւուր աստղի իս ծնած. դուքած վուր դուս գաս,
աւտաս հինգ հազար թումնի մենակ ակնեղէն ըլի
վրէտ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ, ծխաքարը պատրաստելով:

Գիփ լաւ, Սալօմէ, ամա (Գլուխը շարժելով): չիմ
գիղի թէ Անանուն վունց պիտի կոտորիս...

ՍԱԼՕՄԷ, երկիւղով նայում է ծախ դռանը, որ
ծածկած է:

էտ 'ես գիղիմ, դուն բան չունիս:

Ծխաքարը վառում է:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ, ծխելով:

Գիղիմ, գիղիմ. իմ ասելուն 'ես ասիլ իմ, միխկն
ու վարցկը քու շինքին, Սալօմէ:

ՍԱԼՕՄԷ, թեւակցած առաջ բերելով նրան:

Ամեն իմ միխկը Աստու մօտ էս ըլի:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ

Ա'խ, Միխէիլ, քու հօրն ինչ ասիմ:

ՍԱԼՕՄԷ, լուցկատուփը թողնելով աջ կողմի սեղանի վրայ:

Աբա Միխէիլի հատն ու կտուրն է, եւագօր. ինչ
իս ասում, մէ քիչ Աստու ունեցի, է:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ, յօնքերը կիտելով:

Լաւ է, լաւ, քու հօրն օղորմի. ինչ էլաւ, էլաւ:
Թեւակցած գնում են ծախ կողմը:

ՍԱԼՕՄԷ

Ըահա՛, պրծաւ գնաց. վարսալամ, վարքալամ. էլ
ինչ նուր չար, նուր բարի:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ, նստում է Անանու աթոռի վրայ. իսկ

Սալօմէն աջ արմնկով յենվում է նրա ծախ ուսին:

Աստուձ տայ, Սալօմէ, վիրջը չփոշիվինիք ու ու-
րախանալու մագիար սրտէնեքուս չդառնացնինք. օրի-
նակնիր ասում ին շատ է էլի՛ վուր սրտի ընդէմ
մարթու տուած ախշիկը էրգար օր չէ ունենում:

ՍԱԼՕՄԷ

էտ օրինակնիրը տուտուց մարթկերանց ասած
թէ կու'լի ու դուն էլ աւտում իս... Նշնելու ախշկայ
սիրտն ո՛վ է հարցնում. նրանք ինչ գիղին՝ վնւրն է
իրանց համա լաւը, վնւրը վաղը... Ինձ վուր նշնում
էին, գոն հէնց գիղիս խիստ էի հաւնում քի՛զ. ամա
չարէս ինչ էր՝ (Սագօր Սիմօնիչը գլուխը տըմբտըմբացնե-
լով ու ժպտալով խորը նայում է Սալօմէին): իմ հէրն
ու մէրը վրէս շաքուշի պէս կանգնած էին... Իժում
իմացայ վուր վաղ շին ուղեցի ինձ համա. Աստուձ
հոքէներուն յուսաւուրէ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ

Հահա՛, փնուք Աստու:

Արծակելով ծխի գունդ, ծխաքարը վայր է գնում
սենեակի անկիւնում եւ վերցնում պաշտօնա-
կան թուրը:

ՍԱԼՕՄԷ

Քաս ինչ գիղէիր. 'ես քիզ ասում իմ վուր կնիկ-
արմտի բանը քու բան չէ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ, թուրը պցելով ուսին:

'Ես ձեռս լուացիլ իմ, Սալօմէ. կնդդերանց բա-
նումը չիմ լսառնվում... (Գլխարկը վերցնելով): 'Ես
գնում իմ կլուրը, էս գիշիր ուշ կու առն գամ:

ՍԱԼՕՄԷ

Խիտտ լաւ էլ կ'օնիս:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ, միջի դռանը:

է՛յ:

ՍԱԼՕՄԷ, առանձին:

Էրնէկ կու'լէր կնդերանցը վուր քու արով էին
մնացի... (Հասնելով Յազօր Սիմօնիչին): 'Ես կու օտկիմ:

Գուրս են գնում:

ՏԵՍԻԼ Բ

ԱՆԱՆԻ, մենակ, սեւ հագուստով եւ սպիտակ փոքրիկ
վերարկուով, դուրս է գալիս ծախ դռնից, ծանր քայլե-
րով գնում, նոյն կողմի լուսամուտը բաց է անում
եւ դուրս նայում:

Չկայ, չէ երևում... (Առևտամուտը փակում է): Աշ-
քերս ջուր կտրուեց ամբողջ օրը նրա ճանապարհը
պահելով, խակ նա դեռ եւ չէ գալիս... Երբէք այսպէս
չեմ ցանկացել նրան տեսնել, ինչպէս այժմ, երբէք
սիրտս այսպէս չէ լցուել, ինչպէս այժմ... Օ՜հ, սը-
քան բան ունիմ նրան պատմելու: (Չախ սեղանի վրայ

որոնում է լուցկատուփը եւ գնում վերցնում աջ սեղա-
նից): Ա'խ, Միքայէլ, Միքայէլ, եթէ այս էր վերջը,
եթէ այսքան արգելքներ պիտի ծագէին մեր միա-
նալու դէմ, ինչի՞ ասացիր ինձ այն քաղցր խօսքերը,
ինչի՞ խոստացար ինձ քո սէրը, ինչի՞ խլեցիր ինձա-
նից իմ հանգստութիւնը... Ապրում էի ինձ համար
անհոգ, քեզ տեսնելով ուրախանում, քեզ հետ խօ-
սելիս բաւականութիւն ստանում, բայց քո բացա-
կայութիւնը երբէք ինձ վիշտ չէր պատճառում...
Այժմ... այժմ ինչ արիւր դու ինձ, այս ինչ կրակ
պցեցիր սրտիս մէջ, որ առանց քեզ, առանց քեզ
վրայ մտածելու, առանց քո անունը յիշելու շունչ չեմ
կարողանում քաշել... (Առուժին): Ա'խ, Աստուած,
մի՞թէ մէկ բոպէ նրա համար միայն ուրախացրիր
ինձ, որ յետոյ այսպիսի տանջանքներ կրեմ... Ի՞նչ
ճար կայ իմ խեղճ գլխին... (Վառում է ծախ կողմի
սեղանի վրայ դրած մոմը, առաջը նստում, ձեռագործը
վերցնում, գնում եւ յետ զամբիւղը դրում. յետոյ վեր-
ցնում է գիրքը եւ մի բանի վայրկեան կարդում): Խեղճ
աղջիկ, դու էլ ինձպէս տանջվում ես. հասկանում
եմ քեզ, հասկանում, բայց ոչ որ օգնող չկայ մեզ...
(Գարձեալ մի բանի վայրկեան կարդում է. յետոյ ծախ-
ով գիրքը): Կարդալու սիրտ ես չկայ... (Գնում է
դաշնամուրի առաջ նստում եւ նուագելով երգում է մի
տխուր եղանակ. բայց շուտով կտրում է երգը եւ աչքե-
րը սրբելով վեր կենում): Էլ չեմ կարող, կարծես
թէ խեղդվում եմ... (Նորից նայում է լուսամտից):
Չեկաւ:

Տ Ե Ս Ի Լ Գ

ԱՆԱՆԻ, ՍԱԼՄԷ

ՍԱԼՄԷ, մտնում է միջի դռնից:

Ինչի՞ իս փաթըթուի, մըսում իս:

ԱՆԱՆԻ

Այո, լաւ չեմ զգում ինձ:

ՍԱԼՄԷ

Հիւանդ խօ չիս: (Ձեռքը բռնում է:) Էս ի՞նչ է, տաքութիւն ունիս:

ԱՆԱՆԻ

Գարեջի է:

ՍԱԼՄԷ

Հաջաթ չէ, կու անց կենայ:

ԱՆԱՆԻ

Ասո՛ւ, խնդրեմ, մայրիկ, այս ի՞նչ է անցնում այստեղ. ինձանից ծածուկ հաւարվում, փակվում, խօսում էք... Ո՛րքան էլ մտածում եմ, մտածում, ոչինչ չեմ կարողանում հասկանալ:

ՍԱԼՄԷ

Նստի էստի, վնւրթի, նստի... (Նստում են՝ Սալմէն դիմանի վրայ, Անանին՝ մօտը, բազկաթոռի վրայ:) Ձարթնի քիզ ի՞նչ ունինք խօսելու. միը ուրախութիւնն էլ դուն իս, միը դարդն էլ, միը ասելուն էլ, միը լսելուն էլ... Քիզ նշնում իմ, Ա՛նանի ջան...
ԱՆԱՆԻ, ուրախ:

Ուրեմն Միքայելի հայրը համաձայնվում է:

ՍԱԼՄԷ

Միխէիլը վնւրն է... Հէստի բան ուրախացնիմ քիզ, Ա՛նանի ջան, վուր Միխէիլին էլ մտէզ գցիս ու ինձ էլ... Ստեփան Դանէլիչն ուզում է քիզ իը վուրթու համա... (Լոռեթիւն:) Ի՞նչ իս արմնում, դուրթ իմ ասում, քու արիւը...

ԱՆԱՆԻ

Ես քեզ չեմ հասկանում, մայրիկ:

ՍԱԼՄԷ

Վնւնց թէ չիս հասկանում... (Գրպանից հանում է մատանին) Ա՛յ, էս էլ բէլգէն. էս սահաթիս էկաւ... Գնո՛ւ ու գնա՛, տասը մատիս մում վառէ ու Ատաճուն էնէնց փնռք տու, վուր էս հանգի բախտի է քիզ ուստ բերում, էրազումա էլ չէիր կանա տեսիլ...

ԱՆԱՆԻ

Դու հանար ես անում, մայրիկ:

ՍԱԼՄԷ

Հանարը վնւրն է, քա՛. քու արիւը սուտ օրթում կ'ուտիմ... Էսօր հանց էսղանց գնացել է տուն խիղճ աղէն, հօր առչիւը չորիլ է ու հէնդագա աղանչանք է արի, ինչրի նա էլ մատէմէն էս մատնիքը հանիլ է ու զրգիլ է... Ախար աչքարա տեսնում էի վուր խիլքի ծէրը գնում էր էն աղինը քիզ հիզ խօսելիս. վէնանցվալէ նրա կօկօր բիխերուն, ցուզրումէլա իրմին է:

ԱՆԱՆԻ, վեր կենալով:

Ինչե՛ր ես պատմում, մայրիկ. ես դեռ ես ականջներիս չեմ հաւատում:

ՍԱԼՕՄԷ

Վսննց թէ չիս աւտում, թուրքերէն խօ չիմ խօսում ու լէգգերէն. Ստեփան Դանէլիչի տղէն ուզում է քիզ, ասում իմ, ուրիշ էլ ինչ աւտալ գ'ուզիս...

ԱՆԱՆԻ

Բայց Միքայէլը, Միքայէլը, մայր իմ. նրա մէկ մազը չեմ փոխիլ տասը Ստեփան Դանէլիչի որդու հետ:

Գնում է դէպի ձախ:

ՍԱԼՕՄԷ, հետեւելով:

Այ, անխիլ իս ու անխիլ էլ խօսում իս. արա նրանց մօտ ինչ յիշելու է Միխէիլը:

ԱՆԱՆԻ

Ի՞նչպէս... Մինչև այսօր Միքայէլի նմանը ոչ ոք չկար քեզ համար, իսկ այժմ նրան յիշելն անգամ չարժէ:

ՍԱԼՕՄԷ

Ինչ կու փիքր անէինք, թէ Աստուծ Ստեփան Դանէլիչի տղին ռաստ կու բերէ վիրշը. նրա բանն սւրիշ է, նրա բանն ուրիշ:

ԱՆԱՆԻ

Այդպէս է, հա... Օր չէր անցնիլ որ Միքայէլի համար չասէիք՝ «լաւ տղայ է, ուսում առած է, խելօք է, ազնիւ սիրտ ունի, նրա նմանը ոչ ոք չկայ քաղաքում, երանի կը լինի քեզ ուզէ...», իսկ այժմ նրա բանն ուրիշ է. այժմ, երբ սիրտս էլ, միտքս էլ նրան եմ տուել... Իմ սիրտը քո հագուստների պահարանը չէ, մայրիկ, որ ինչ տեսակ հագուստ կամենաս, այն պահես մէջը:

Անցնում է աջ կողմը:

ՍԱԼՕՄԷ

Ծնւլպակաս, ծնւլպակաս մի խօսի... Իժում սիլ ասաւ վուր Միխէիլն ուզում է քիզ:

ԱՆԱՆԻ

Պարզուած չէ միթէ. նրա առաջարկութիւնն արդէն յայտնի է՝ նա սիրում է ինձ և... ես էլ նրան:

ՍԱԼՕՄԷ, մօտենալով:

Էրկուսդ մէտի ձիր սէրը վիկալէք, դայիմ ծալեցէք ու սրտի մագիար շիրէներումդ պահեցէք. հասաւտ գիղացի վուր էլ նա չի կանա ուզի քիզ:

ԱՆԱՆԻ

Ինչի՞:

ՍԱԼՕՄԷ

Էնդուր վուր նրա հէրը չէ ուզում... քանի ասիմ քիզ:

ԱՆԱՆԻ

Նա իր հօր խելքով չէ ման գալիս:

ՍԱԼՕՄԷ

Ինչ է ասում, քան. բարէմց էրկուսդ մէտի գնացէք ու թաքուն փսակուեցէք, էլի, ու աշխրքի մասխարա դառէք:

ԱՆԱՆԻ

Հաւատացած կացէք, մայր իմ, որ բացի Միքայէլից ես ուրիշ ոչ ոքի չեմ ուզիլ:

Գնում է ձախ կողմը:

ՍԱԼՕՄԷ, հետեւելով:

Քու քէփի սիլ է թողնում քիզ, էրնէկ գիղենամ. ինչ գիղիս դուն քու լաւն ու վաղը... Դուն ինձ

վրայ շատ իս հասկանում. քու տօլ խիլք ղնգնեբումս էլ ունիմ:

ԱՆԱՆԻ

Այո, այո, մայր իմ, ի հարկէ դուք աւելի էք հասկանում. բայց թողէք այդ, ուրիշ բան խօսենք, խնդրեմ:

ՍԱԼՕՄԷ

Ի՞նչ է ասում, քան. ուրիշ ի՞նչ պիտի խօսիմ, ի՞նչ ունիմ խօսելու. ասիմ վուր արեգազը առուտէհան դուս է գալի, իրիգնութիւն մէր է մտնում. ի՞նչ կայ, կայ, ու ինչոր հիմի ասում իմ՝ պիտի ըլի:

ԱՆԱՆԻ

Անկարելի է, մայր իմ, անկարելի:

ՍԱԼՕՄԷ

Կարած էլ է ու ձեած էլ:

ԱՆԱՆԻ

Ա՛խ, Ա՛ստուած:

ՍԱԼՕՄԷ

Աստուծ քու բանը շինիլ էլ է ու պրծիլ էլ. ամեն սահաթի քիզ համա պարապ չէ: Ի՞նչ գիդիս՝ քանի խէշ ու սուրփ իմ մէշ գցի... (Մտննարով): Բռնէ դուն էս մատնիքը. տիս ինչ լաւն է՛, անգին ակն է:

ԱՆԱՆԻ, առնում է մատանին եւ դէն գցում:

Թո՛ղ տանեն իրանց համար պահեն, ինձ հարկաւոր չէ:

ՍԱԼՕՄԷ

Վճ՛ւյ քոռանիւմ՝ ես... (Մատանին վեր առնելով): Էտ ի՞նչ արարմունք է... Էրէսդ պարզ կենայ, լա՛ւ իս գիդացի մօր պատիւը:

ԱՆԱՆԻ

Ես քեզ չեմ անպատվում:

ՍԱԼՕՄԷ

Անպատուիլն էլ վճարը կու՛լէր, ձեռնէս առար ու գլխիս խփեցիր:

ԱՆԱՆԻ

Ներիր ինձ, մայրիկ, ճշմարիտ որ ես ինձ մոռացայ:

ՍԱԼՕՄԷ, նստում է աջ կողմի բազկաթոռի վրայ:

Չէ էլ ամանչում. էն հանգի տանէմէն ուզում ինքիդ ու դուն էլ նազ իս անում:

ԱՆԱՆԻ

Ո՛ւմ տանից էլ կ'ուզէ լինի, ես նրա ընկերը չեմ:

ՍԱԼՕՄԷ

Քու արիւր, էնէնց ննգիր իք մէկամէկունը, վունցոր խնձուրը կէս անիս. դրուստ մէկմէկու վրայ ձեւած իք՝ դուն ջէհէլ, նա ջէհէլ. դուն սիրուն, նա սիրուն. դուն խելօք, նա հարուստ. էստու վրայ էլ լաւ ննգրութիւն կու՛լի:

ԱՆԱՆԻ

Չեմ կարող, մայրիկ, եթէ սպանես էլ՝ չեմ կարող... Ես նրան չեմ կարող ուղել, չեմ ուզում... մշ ոքի չեմ ուզում...

ՍԱԼՕՄԷ, վեր կենարով:

Բաս մնա՛ վուր տանը քացխիս... Գիժը՝ ես իմ վուր ծանդը ու բարակ հիզդ մասլահաթ իմ անում... Չնորակալ էլ չիս վուր քիզ բան իմ հարցնում... Քի պէս վուր նշնելու էի, քու հօրը բերին մէբաշ գլխիս կանգնեցրին ու ասին թէ՛՝ այ քու մարթը:

ԱՆԱՆԻ, ծախ կողմը կանդնած:

Ի՞նչ անեմ, եղել է ժամանակ, երբ որդուն տա-
նում էին փողոց և այնպէս ծախում, ինչպէս այսօր
մէկ ոչխար ծախեն:

ՍԱՆՄԷ, մօտենալով, քաղցրութեամբ:

Բաս էտ է քու խոնարհութիւնը, Անանի:

ԱՆԱՆԻ

Կարծում եմ որ մինչև այսօր քեզ միշտ խոնարհ
եմ եղել, մնայր իմ, բայց ինչ որ ինձանից չէ կա-
խուած՝ չեմ կարող կատարել:

Աչքերը սրբում է:

ՍԱՆՄԷ

Էնդուր վուր դուն մենակ քու գլխի համա իս
փիքը անում: Սրտիդ հիդ ննդիլ իս ու էլ խիլքիդ
չիս հարցնում: Քիդ համա էլ վունց մէր կայ, վունց
հէր, վունց քուր ու վունց քվիրտիք մարթու տա-
լու... Խօ տեսնում իս՝ ինչ ժամանակ է էկի... Աս-
տուձ քիդ համա բաց արաւ էս բախտը վուր մուքթ
ուղում ին քիդ. Իր օղորմութիւնը դիփ խօ մէ օջա-
խի չի աա... Էն էլ շատ է, ինչ քիդ համա է տալի
Աստուձ... Էսօր է թէ էքուց քվիրտիքդ քի պէս
մարթու տալու կու դառնան, ինչո՞վ ինք մարթու
տալի, քիդ իմ հարցնում... Լաւ գիդենաս վուր քու
հէրը վունչիչ չունէ. ամսէ ամիս տօնուղը վիր է
կախում ու վայ-նաչարի, վունցօր ըլում է, ապրում
ինք. էկող ամսուանն էլ էս գլխէն ինք ուտում... Էս
տուն ու տիղը կարքած ու սարքած վուր տեսնում
իս, աշխրքի համա ինք սարքի. էսանց էլ վունչիչ
չկայ... վիրչի թիքէն վրէն ինք բանեցրի: Ինչի՞ հա-

մա, չէ՞ վուր է քու ազըղացնելու... Հիմի փիքը արա.
հէրտ օրն օրուան վրայ ծիրանում է, Աստուձ մի
արասցէ, դուրուղէմէն մէրաչ դուս արին. (Անանին
Թաշկինակով ծածկում է աչքերը եւ լաց է լինում:) ա-
ռուտուր շի գիդի, վուր գնայ նուր մէկանց փուղ
աշխատէ, ինչո՞վ պիտի ապրինք, ինչո՞վ, քիդ իմ
հարցնում. Չուրն էկիլ ու տարիլ է միդ էնչախը...
Աբա՛, Անանի ջան, էստունք էլ փիքը արա, է՛, մե-
նակ սրտի հիդ գնալը վունց կու՛լի. ամա Ստեփան
Դանէլիչը վուր կայ յաւիտենական դամին է տալի
միդ Աստուձ... Դուն հէնց գիդիս Միխէիլին քիմէն
պակաս իմ ուղում՝ ես, քիմէն պակաս իմ հաւնում.
ամա ի՞նչ անիմ, առանց իր հօրը, նա էլ մէ քու հօր
նման մարթ դուս գու քայ... Էնդադա նա ի՞նչ կանայ
աշխատի ու ճարի, վուր համ քիդ պահէ, համ միդ,
ու նրա հէրը խօմ՝ աչքարա գիդիմ, քու արիւմն էլ
իմ ասում, քու մէկէլներունն էլ, վուր բաց աճկով
իր Միխէիլին չի թողնի վուր քիդ ուղէ. էրէզ առու-
տեան, խօ ասի էլ, իր բերնով ասաւ՝ «փուղ ու բա-
ժինք չունիք», կ'օսէ... (Անանին նեղութիւն է արտա-
յայտում:) Դառը խօսկիր է, գանա, վունքթի. ամա էս
անգճովս իմացայ, ա՛յ... Էտէնց է, վունքթի. մար-
թու ճակատին գրած է՝ վուր դիփ իր սրտի ուղածը
չի կանա կատարի... Էտէնց վուր չըլի, խօմ ամեն
մարթ թաքաուր կու՛լի աշխրքումն ու ամեն կնիկ
թաքաուրի կնիկ... Խիլքումդ նստում է, գանա...
Ներիք է, վունքթի, աճկերդ մի խարար անի:

ԱՆԱՆԻ

Ա՛խ, Ա՛ստուած, ս՛ր էիր մարդուն սիրտ տալիս:
Նստում է իր սովորական տեղը:

ՍԱԼՕՄԷ

Սիրտը տուիլ է, վնասը թի, ամա՛խ խիլքն էլ հիզն է տուի, վուր սրտին կառավարիս... Փիքը արա, վնասը թի, փիքը դուն ինքդ կու իմանաս, վուր ծուռը չիմ խօսում քի մօղ... (Մօտ է գնում գրկում եւ համբուրում:) Գէնացվալէ, Ա՛նանի ջան, լաւ փիքը արա... Գիզիմ վուր խոնար իս, գիզիմ վուր գլուխդ չիս խնահի միդ համա, վուր ասիմ՝ ջուրը ննգի, ջուրը կու ննգնիս. ամա դօռ չիմ ուզում բանեցնի... 'Ես ուզում իմ էնդագա փիքը անիս, վուր քու խիլքն ասէ քիզ՝ «հա՛ն»... (Մի բանի քայլ գնում է:) Հէնց արա, Ա՛նանի ջան, վուր գիփունքն ասին՝ ա՛յ, բանաքայլա ախշիկ:
Գուրս է գնում ծախ դռնից:

ՏԵՍԻԼ Գ

ԱՆԱՆԻ, մենակ. փոքր ժամանակից յետոյ վեր կենալով:

Ա՛խ, Ա՛ստուած, ինչի ծանօթացրիր ինձ Միքայէլի հետ... Ի՞նչ անեմ այժմ, ս՛ր ջուրն ընկնեմ ես... Միթէ խեղճի համար բախտաւորութիւն չկայ այս աշխարհում, միթէ ամեն բան առևտրի վրայ է հիմնուած, միթէ էլ սուրբ ոչինչ չէ մնում մեզ... (Կարծ լուռիւն:) Ի՞նչ անեմ այժմ, Ա՛ստուած իմ, ի՞նչ անեմ... Միթէ պէտք է ծախեմ ինձ ծնողացս համար... Օ՛հ, թէ թանգ գնով է վճարվում ծնողաց խնամքը...

Ինչ որ ուրիշների մէջ ծաղրել եմ, այժմ ինձ է հանդիպում—հարստութեանը պէտք է զոհեմ ինձ... (Դառն ծիծաղով:) Դրսից դար ու փարչայով փայլեմ, իսկ սրտիցս արիւն կաթի... Աշխարհը պէտք է ինձ երանի տայ, բայց ես՝ այն ոսկու և արծաթի մէջ, վերջին աղքատին... Ի՞նչպէս հաշտուեմ ես, ի՞նչպէս, այսպիսի դրութեան հետ... ի՞նչպէս դառնամ թեթեւամիտ Բրիլիանտովի կինը... Նրա հետ կառքի մէջ նստած լինիմ ու Միքայէլը ինձ տեսնի, արդեօք ինչ պէտք է կարծէ նա իմ մասին, ս՛ւմ հետ կը համեմատէ նա ինձ... 2է, չեմ կարող ես Միքայէլին ուրանալ. առանց նրան աշխարհս սուտ է, առանց նրան կեանք չկայ ինձ համար... (Սաստիկ յուսահատ:) Ա՛խ, Ա՛ստուած, ինչի ստեղծեցիր ինձ, ինչի տուիր ինձ հոգի, որ շունչ եմ քաշում, ինչի տուիր ինձ սիրտ, որ այսքան սիրեմ Միքայէլին... (Ձեռքը դնելով ծակատին:) Էլ չգիտեմ ինչ եմ ասում... Գլուխս այրվում է, աչքերս մթնում, առաստաղը գլխիս պտոյտ է գալիս:

Ընկնում էիր ածուրի վրայ եւ հեկեկալով լաց է լինում երկար ժամանակ:

ՏԵՍԻԼ Ե

ԱՆԱՆԻ, ՄԻՔԱՅԷԼ

ՄԻՔԱՅԷԼ, մտնում է միջի դռնից, առաջ է գալիս, մի վայրկեան լուռ նայում Անանուն եւ յետոյ մօտենալով:
Անանի:

ԱՆԱՆԻ, վեր թռչելով տեղից:

Ա՛խ, Միքայէլ, դ՞նք ես... (Աչքերը սրբում է եւ ձեռքը բռնում:) Օգնիր ինձ, Միքայէլ, օգնիր... ինձ-պէս տարաբախտ աղջիկ չկայ...

ՄԻՔԱՅԷԼ

Հանգստացիր, հոգիս, (Համբուրելով ձեռքը:) Հանգստացիր. նստիր դեռ այստեղ... (Նստեցնում է:) Ինչի՞ հս այդպէս լաց լինում... (Նստելով կողքին:) Պատմիր, ինչ է պատահել:

ԱՆԱՆԻ

Մեզ յաւիտեան բաժանում են, Միքայէլ...

ՄԻՔԱՅԷԼ

Բաժանում... յաւիտեան բաժանում... Բայց եթէ դու չին կամենալ, Անանի, ո՞վ կարող է մեզ բաժանել:

ԱՆԱՆԻ

Ծնողներիս խեղճութիւնն ու հօրդ ազահութիւնը...

ՄԻՔԱՅԷԼ

Հօրս ազահութիւնը մեզ հետ գործ չունի, Անանի, իսկ քո ծնողներին ինչ է հարկաւոր. հարստութիւն չեմ կարող խոստանալ, ի հարկէ, բայց դու լաւ գիտես որ նրանց անկարէք ապրելու համար ոչինչ չեմ խնայիլ...

ԱՆԱՆԻ

Ա՛խ, Միքայէլ, դու դեռ բոլորը չգիտես... Մայրս ստիպում է ինձ թեթեամիտ Բրիլիանտովին ուղել...

ՄԻՔԱՅԷԼ

Դ՞նք էլ արտասանեցիր այդ անունը, դ՞նք էլ ասա-

ցիր այդ խօսքերը... Գիտեմ, գիտեմ, Անանի, բոլորը գիտեմ, ես բոլորը լսել եմ... (Վեր կենալով:) Այս ի՞նչ դժոխային հնարք են գործ դրել... Հայրս և մայրդ երդուել են մեզ քամբախտացնել. բայց, դ՞նք, դ՞նք, Անանի, միթէ դու համաձայն ես, միթէ կարելի է թվում քեզ այդ ամուսնութիւնը, միթէ հարստութեան զօրութիւնը կարողացաւ և քո սիրտը յափըշտակել... (Անանին վշտանում է:) Ձէ, չէ, (Նստելով կողքին:) ներիր ինձ. ես չեմ կամենում այդ բանին հաւատալ, դու չես ուրանալ ինձ, դու չես կարող ուրանալ... (Ձեռքերը բռնելով:) Այնպէս չէ, Անանի, դու ինձ չես ուրանալ... Դու իմն ես, իմ նշանածն ես, դու խոստացել ես իմս լինելու, մայրդ ևս խոստացաւ. նա միայն մի քանի օրով յետաձգեց մեր ամուսնութիւնը, նա իրաւունք չունի քեզ հետ այդպէս վարուելու... Դու մի վախենալ, ես եմ քո պաշտպանը, քո տէրը, քո ամուսինը, ո՞չ ոք չէ կարող խլել քեզ ինձանից, ո՞չ ոք, քանի որ դու ինքդ չես կամենալ...

ԱՆԱՆԻ

Բայց, մայրս, մայրս, Միքայէլ... նա այժմ ոչինչ չէ կամենում լսել...

ՄԻՔԱՅԷԼ, վեր կենալով:

Մայրս, մայրս... Երեխայ ես դու, ինչ է... Ո՞վ կարող է քո կամքի հակառակ պսակ դնել գլխիդ... Ահա թէ քո չափազանց խոնարհութիւնը սրբախի ծայրայեղութեան է հասել, որ համարձակվում են մինչև անգամ այդպիսի առաջարկութիւններ անել քեզ... Օ՛հ, Ա՛տուած իմ, այս ինչ մարդիկ են, այս

Ընչ հասարակութիւն է. պատիւ, սէր, զաւակ, խրդմտանք, բոլորը, բոլորն ունայն խօսքեր են այստեղ. այս հասարակութեան երջանկութիւնը միմիայն փոքն է և եթէ այդ փոքը մարդու սրտի մէջ անգամ լինի պահուած, սիրտը կը ճղեն որ միջից հանեն... (Լոու-թիւն:) Գնահ, գնահ ուրեմն դու էլ ծախիր քեզ՝ մօրդ կամքը կատարելու համար...

ԱՆԱՆԻ, մօտենալով:

Մի ասիր, Միքայէլ, մի ասիր, մի արտասանիր այդ դառը խօսքերը. թող ես չլսեմ քո բերանից այդպիսի նախատինքներ, սիրտս առանց այն էլ կտրատվում է...

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ներիր, խնդրեմ...

ԱՆԱՆԻ, շարունակելով:

Ինձ ոյժ է հարկաւոր, Միքայէլ, և այն ոյժը ես քեզանից եմ խնդրում, քեզանից, Միքայէլ. դու ես իմ բարի հրեշտակը, իմ եղբայրը, իմ հայրը... Ասահ, ընչ անեմ, ընչպէս ազատուեմ ես այս յուսահատ դրութիւնից...

ՄԻՔԱՅԷԼ

Յուսահատուելով ոչինչ չես կարող օգնել, իմ քննիչը Անանի, այստեղ հարկաւոր է միայն սառը դատողութիւն և հաստատուն կամք...

ԱՆԱՆԻ

Գատողութիւնս էլ կորաւ, Միքայէլ, ու կամքս էլ. ես ինքս չեմ հասկանում թէ ընչ եմ անում կամ ընչ եմ խօսում...

Անցնում է բեմի աջ կողմը:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Հօրդ հետ խօսել ես, Անանի. նա ընչ է ասում. միթէ այն բարի մարդն էլ այն աստիճան քարացաւ, որ քո արտասուքներն անգամ չեն շարժում նրա սիրտը...

ԱՆԱՆԻ

Հօրս դեռ չեմ տեսել, նա տանը չէ. բայց միթէ նրան չես ճանաչում. նա միայն մէկ կամք ունի, այն է՝ միմիայն մօրս կամքը. նա ընչ կարող է, կամ ընչ օգնութիւն պէտք է սպասել նրանից:

ՄԻՔԱՅԷԼ, կարճ լուսնից յետոյ:

Անանի, դու ինձ սիրում ես:

ԱՆԱՆԻ

Միթէ դու կասկածում ես, Միքայէլ:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ուրեմն իսկոյն վճռիր՝ կամ ինձ հետ խեղճ ապրել մեր սեպհական աշխատանքով, կամ մօրդ խորհրդով հարստանալ. երկուսից մէկը...

ԱՆԱՆԻ

Ա՛խ, Միքայէլ, ընչ ես ասում. ընչ հարստութիւն կարող է ինձ տալ այն երջանկութիւնը, որ ես կ'ունենայի քեզ հետ ապրելով, թէկուզ ամենազառն աղքատութեան մէջ... ես պատրաստ եմ շարշարուել, տանջուել, բոլոր նեղութիւններն ուրախութեամբ տանել, միայն թէ քեզ հետ լինիմ:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ձեռքդ տուր. (Ձեռքը բռնելով:) գնանք իսկոյն պսակուենք... Արի, արի շուտով հեռանանք այստեղից:

ԱՆԱՆԻ, բաց թողնելով ձեռքը:

Ի՞նչ ես ասում, Միքայել... Ծածուկ, առանց ծը-
նողներին գիտութեան. հեռանալ տանից, փախչել
ուրեմն. անկարելի է, Միքայել, անկարելի. մահն
աւելի լաւ է ինձ համար, քան թէ այդ բանը. էլ
աշխարհի երեսին չեմ կարող նայել ես...

ՄԻՔԱՅԷԼ

Սուտ էին բոլոր իմ յոյսերը. դու արդէն նուիրել
ես քո սիրաը Ստեփան Դանէլիչի որդուն:

ԱՆԱՆԻ

Խնայիր ինձ, Միքայել, խնայիր. եթէ սիրտս նրան
լինէի նուիրած, էլ այսքան արտասուք չէի թափիլ...
Ես նրան անքան եմ ցանկանում, որքան դժոխքի
կրակը...

ՄԻՔԱՅԷԼ, ձեռքը բռնելով:

Գնանք ուրեմն, Ա՛նանի. բոլոր թանգ է մեզ հա-
մար... (Մի քանի քայլ տանելով:) Ուրիշ փրկութիւն
չկայ:

ԱՆԱՆԻ, աղատուելով:

Կաց, կաց, Միքայել... ամբողջ մարմնով դողում
եմ, ծնկներս ծալվում են... Ժամանակ տուր ինձ
վերջին անգամ խօսեմ մօրս հետ. ոտքերը կ'ընկնեմ,
կ'աղաչեմ որ ինձ կենդանի գերեզման չդնէ...

Ընկնում է աջ կողմի բազիլաթոռի վրայ:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ի դուր կը լինի, Ա՛նանի, քո աղաչանքը. նա
քեզ խղճացողը չէ, նա չի կարող խղճալ, նրա սիր-
աը մօր սիրտ չէ. այժմ ես նրան լաւ եմ ճանաչում...
Նա իր տեսակ է հասկանում երջանկութիւնը...

ԱՆԱՆԻ

Ա՛խ, խելքս խառնվում է...

ՄԻՔԱՅԷԼ

Գնանք, ասում եմ, գնանք իսկոյն, և եթէ կամե-
նում ես վաղը բոլորովին կորչենք այստեղից, ուրիշ
քաղաք գնանք, հեռու, հեռու, սուր որ կամենաս.
ամեն տեղ մենք միասին երջանիկ կը լինինք...
Գնանք, սիրելիդ իմ Անանի. միթէ ինձ չես հաւա-
տում, միթէ իմ սէրը հաստատ յայտնի չէ քեզ...
Վեր կաց, ինչի՞ ես կաշկանդուել, վեր կաց, իմ սի-
րուն Անանի, իմ քնոցը Անանի. ոչինչ չեմ խնայիլ
քեզ համար՝ հանգստութիւնս, կեանքս, բոլորը, բո-
լորը քեզ եմ նուիրել. քո բոլոր կամքը, քո ամենա-
փոքր պահանջն անգամ սրբութեամբ կը կատարեմ...
Վեր կաց, մի լաց լինիր, այլ ես ժամանակ մի կոր-
ցնիր, շտապիր... (Վեր է կացնում:) Գնանք...

ԱՆԱՆԻ

Չեմ կարող, Միքայել, իսկոյն վայր կ'ընկնեմ...
(Դողում է:) Խղճա՛ ինձ, Միքայել, աղաչում եմ՝ խղճա՛...

Ընկնում է նոյն բազիլաթոռի վրայ:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Սակայն ես քեզ այդպէս թողնելու չեմ, ես իս-
կոյն կ'երթամ հօրդ կը գտնեմ, ամենայն միջոց գործ
կը դնեմ, որ գտնէ նա գլխայ... Վերջապէս նա մարդ
է, մօրդ պէս քարասիրտ չէ. թող գայ տեսնի քո
արտասուքները, նա անպատճառ կը խղճայ քեզ... Մի
վախենար, հնգիս, (Համբուրելով ձեռքը:) ես իսկոյն
կը վերադառնամ... (Գնալով:) իսկոյն կը բերեմ հօրդ...

Դուրս է գնում միջի դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Ձ

ԱՆԱՆԻ, մենակ. երկար լուռթիւնից յետոյ վեր է կենում:

Գնաց... Ի՞նչ անեմ, Աստուած իմ, ի՞նչ անեմ այժմ... Ո՛ւմ հետ կարող եմ փոխել Միքայէլին. ո՞վ կայ նրա նման... Այնքան սիրել՝ որքան նա է ինձ սիրում, ո՞վ կարող է...

Տ Ե Ս Ի Լ Է

ԱՆԱՆԻ, ՍԱԼՕՄԷ, որ մտնում է ձախ դռնից:

ԱՆԱՆԻ, ընկնելով մօր ոտքերը եւ փաթաթուելով ծնկներին:

Մի տարաբախտացնիր ինձ, մայր իմ. առանց Միքայէլին ես չեմ կարող ապրել... Մի՛թէ Ստեփան Գանէլիչի հարստութիւնը ինձանից աւելի թանգ է քեզ համար. եթէ ես չեմ լինի, ի՞նչ հարկաւոր է քեզ այն հարստութիւնը:

ՍԱԼՕՄԷ

Վիկաց, ի՞նչ իս անում. էտ էիր փիքը անում ինչ-ընչ հիմի՛, էտէնց չուստ քամու տուիր իմ խրատները՝:

ԱՆԱՆԻ, վեր կենալով:

Ի՞նչ անեմ որ սիրտս Միքայէլին է քաշում...

ՍԱԼՕՄԷ

Էլի Միխէիլ. էտ խօս էլախտ ասինք էլ ու լսեցինք էլ. խիլքումդ շնստեցաւ վուր անկարելի բան է՛:

ԱՆԱՆԻ

Ի՞նչ ես կամենում դու, մայր իմ, ի՞նչ. Բրիլիանտօլի հարստութիւնը չէ կարող տալ քեզ այն՝ ինչ որ Միքայէլը չի խնայիլ քեզ. նա իր աշխատանքով, ես իմ մատի պտղունցով գիշերը ցերեկ կը շինենք ու քո սրտի բոլոր ուղածը կը կատարենք:

ՍԱԼՕՄԷ, հեղձօրէն:

Բաս ի՞նչ իք արի:

ԱՆԱՆԻ

Հաւատո՛ւ, մայրիկ, որ մենք մեր սեպհական աշխատանքով աւելի կարող ենք օգնել քեզ, քան թէ Բրիլիանտօլը իր ամբողջ հարստութիւնով... Ամեն հարուստ իր համար է հարուստ և ոչ մէկ հարուստ իր ունեցածը խեղճերին չէ բաժանել. մի՛ յուսար թէ նրանք քեզ հազարներով փող կը տան...

ՍԱԼՕՄԷ

Նա նրանց հազարները չիմ ուզում. նա քու լաւութիւնն իմ ուզում:

ԱՆԱՆԻ

Եթէ իմ լաւութիւնն ես ուզում, մայր իմ, թո՛ղ ես Միքայէլին ուզեմ:

ՍԱԼՕՄԷ

Գուն «հա ու չէ» չիս իմանում, թէ գփուիլ իս ու տուտուցացիլ իս, չիմ գիգի. չիմացանք վուր նրա հէրը չէ ուզում, խուլ խօս չիս:

ԱՆԱՆԻ

Ի՞նչ անեմ թէ հայրը չէ ուզում. այդ չէ արգելում Միքայէլին ինձ ուզել. նա այս ըոպէիս այստեղ էր...

ՍԱԼՕՄԷ, ընդմիջելով:

Ո՞վ էր էստի. Միխէիլը... Էն վո՞նց էկաւ ու գնաց վուր շտեսայ... Էս ի՞նչ ժամանակ էկաւ, Աստու՞նձ գիղեհայ. ս՞վ էր իմացի էտէնց տղայ ու արշակայ խօսիլը... Դի՞ի իմ միզն է վուր մօզնի ժած էկայ, վիկալնիս ու քարգուրձ անիս ինձ... Իժու՞մ ի՞նչ էր ասում էն բէհայէն:

ԱՆԱՆԻ, դառնացած:

Բէհայեա՞ն...

ՍԱԼՕՄԷ

Բաս ի՞նչ է վուր բէհայիա չէ. 'ես իր հօր բերնով ապսպրեցի վուր քիզ նշնում իմ, ուրիշին իմ տալի, էլ ո՞ւր էր գալի, ի՞նչ քաղաքավարութիւն է. ի՞նչ է ուզում միզմէն, նշնած խօմ չիմ թողնուլ տալի քիզ...

ԱՆԱՆԻ

Նա ինձ սիրում է, մայր իմ. մի՞թէ սա աւելի հաստատ նշան չէ:

ՍԱԼՕՄԷ

Էտէնց իս կարծում. սէրը քոռացրիլ է քու աճկիրն էլ, նրանն էլ ու էլ սիւ ու սիւտակ չիք տեսնում վունց մէկը... (Հանելով գրպանից մատանին:) 'Ես քիզ ասում իմ՝ ա՞ռ էս մատնիքն ու ձեռիս պնձ արա:

ԱՆԱՆԻ

Ձեմ կարող, մայրիկ, չեմ կարող, մորթես էլ՝ չեմ կարող...

ՍԱԼՕՄԷ

Վո՞նց թէ չիս կանա. բաս 'ես էլ մէր չիմ քունը... Զուր էիք կարուի ու քիզ չէի բերի... Էս է

իմ ամազը, էտէնց իս վճարում... Ինչի՞ քիզ ուրիշներու պէս կօպով ու կոխպած շմինձացրի, էնչախը կու իմանէիք իմ գինը... 'Ես իմացիլ իմ վուր ուսումն աւելի պիտի սորվեցնի հօրն ու մօր պատիւը, չէ թէ էտէնց հակառակ խօսիլը... (Անանին Թաշկինակը տանում է աչքերին:) Բռնէ, ասում իմ, բռնէ էս մատնիքն ու մի անիծիլ տա ինձ քու ծնելու ու իմ ծնելու սահաթը. հանէ Միխէիլը մակէմէդ:

ԱՆԱՆԻ

Ա՛խ, Աստուած, որ ո՞չ մտքիցս է հեռանում, ո՞չ սրտիցս, մայր իմ, ի՞նչ անեմ...

ՍԱԼՕՄԷ, հետզհետէ տաքանալով:

Մակէմէտ չէ հիռանում ու սրտէմէտ... Դէ, գնա, դուռը բաց է... Գնա՞ ձեռը բռնէ ու էս սահաթիս հիզը փսակուի... Գնա՞ աշխրքի դէնօ դառի. գնա, էլի՛, գնա, քիզ իմ ասում, գնա էտ աննամուտութիւնն արա, ուրիշ էլ ի՞նչ է մնում... Ա՛յ գեղինը պատուուի ու քիզ դէ՛վէր տանէ, հըա՞...

ԱՆԱՆԻ

Բաւական է, մայրիկ, էլ ես ոչ ոքի չեմ ուզում, ո՞չ Միքայէլին և ոչ էլ մի ուրիշին:

ՍԱԼՕՄԷ, շարունակելով:

Բէհայիա, կնայ կարած, չէ էլ ամանչում... 'Ես մէր ըլիմ, քիզ բան տսիմ ու իմ խօսկը չկատարիս... էլ ի՞նչ մէր, ի՞նչ կ'օնիս դուն մէր... քու մէրը չար ստատնէն է, վուր մտիլ է ջանդ ու էլ վունչիշ չիս իմանում:

ԱՆԱՆԻ

Խղճա՞ն ինձ, մայրիկ, աղաչում եմ քեզ, խղճա՞ն ինձ.

Թող աշխարհից հրաժարուեմ, Թող կուսանոց մտնեմ՝
գիշեր ցերեկ աղօթք կ'անեմ քեզ համար, իմ քոյրե-
րի համար, բայց Բրիլիանտովի հարստութեան կե-
րակուր մի շինիր ինձ, մայրիկ:

ՍԱԼՕՄԷ

Այ, փշանաս, փշուխ, վեր ջնջուի քու անումը,
քիզ էլ Թաղիմ, քու քվիրտերանցն էլ, 'երիքիտ մէ
նաշումը տեսնիմ...

ԱՆԱՆԻ, աղիողորմ:

Օ՛, մայր իմ, մայր իմ...

ՍԱԼՕՄԷ

Մայր Աստուծը խռով կենայ քիզ, վուր էլ 'ես քու
մէքը չըլիմ. իմ մօր մէշկը շորցիլ էք, վուր ինձ չէք
բերի ու քիզ չէի ունեցի...

ԱՆԱՆԻ, բեմի ծախ կողմը կանգնած:

Ա՛խ, Աստուած, ինչի՛ հէնց այս բոպէս հոգիս չես
առնում:

ՍԱԼՕՄԷ, կանգնած բեմի աջ կողմը:

Աղանչաք արա Աստծուն, աղանչաք, վուր մէքաշ
մեռնիմ 'ես, Թաղիս ինձ, մազիբոզ գճլտելով լաց ըլիս
ինձ վրայ, սուտ սիւիը հաքնիս, մէ էրկու ամսուան
վրայ մարսիս իմ մահը ու իժում գնաս քու սրտի
ուզածն անիս՝ քու Միխէլին ուզիս. տեսնիմ Թէ
վճուց է խէրում քիզ Աստուծ...

ԱՆԱՆԻ, սաստիկ յուզուած՝ արագ մօտենալով մօրը:

Իուք իմ մահն էք կամենում, մայր, (Խիլով մատա-
նիս): շուտով կը տեսնէք...

Մի բանի քայլ շտապով գնում է դէպի ծախ:

Տ Ե Ս Ի Լ Ը

ՆՐԱՆՔ, ՄԻՔԱՅԷԼ, ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

ԱՆԱՆԻ, տեսնելով Միքայէլին, մտնելիս միջի դռնից:

Ա՛խ...

Շփոթուելով՝ բռնում է ծախ կողմի առողը:
ՄԻՔԱՅԷԼ, սառնօրէն ողջունելով Սալօմէին՝ շտապով մօ-
տենում է Անանուն, միջոցեւ Եագօր Սիմօնիչը նոր է
մտնում նոյն դռնից:

Անա ե հայրդ, Անանի. նա մեզ հետ համաձայն
է, նա քո երջանկութիւնն է ցանկանում...

ՍԱԼՕՄԷ, Եագօր Սիմօնիչին, բարկացած:

Թէ մէ խօսկ ասիլ իս, գլուխս էստի էւէտ կու
սպանիմ, գիզէ Արարիչը... (Անանուն աջ ձեռքով ծախ
դուռը ցոյց տալով): Հիւացի էսդանց:

ԱՆԱՆԻ, Միքայէլին:

Ներիր ինձ, Միքայէլ, ներիր... ես վճռեցի գոհել
ինձ մօրս կամքին... Մ'նաս բարեաւ յաւիտեան...

ՄԻՔԱՅԷԼ, Անանու ձեռքը բռնելով:

Այդպէս, Անանի...

ԱՆԱՆԻ, աղատելով ձեռքը:

Ա՛խ, Միքայէլ...

Գնում է. ծախ դռան մօտ կանգ առնելով, մի
վայրկեան նայում է Միքայէլին եւ յանկարծ
դուրս ընկնում՝ ձեռքը ճակատին ու գլուխը
յուսահատ յետ գցած: Միքայէլը մնում է
շուարուած:

ՍԱԼՕՄԷ, արագ գնալով, Միրայէլին:
Քու հէրն էսէնց կամեցաւ, վնւրթի, մինք ինչ
անինք...

Գուրս է գնում Անանու ետեւից:
ՄԻՔԱՅԷԼ

Օ՛ր, ես թշուառս...
Խփում է ճակատին եւ մնում անշարժ: Ետզօր
Սիսօնիչը՝ կանգնած Միրայէլի ծախ կողմը,
նայում է նրան, ուսերը բարձրացնում եւ թե-
ւերը բանալով արտայայտում, թէ բոլորը վեր-
ջացաւ. նոյնպէս մնում է անշարժ: ՊԱՏԿԵՐ:
Վարագոյրը կամաց-կամաց իջնում է:

Վ Ե Ր Զ

ՆԿԱՏՈՒԱԾ ՎՐԻՊԱԿՆԵՐ

Նրէս:	Տոր:	Տոր-ած է:	Պէր է:
3	1 ներհեւից	ես	'ես
5	6 վերեւից	մնայ	մնա
8	« «	Գու-	Գու-
13	7 ներհեւից	երեխեբը	էրեխեբը
«	« «	զինաց-	զէնաց-
14	1 վերեւից	զանք	քանք
«	2 «	Դանելիչին	Դանելիչին
16	11 «	աշկին	աճկին
«	1 ներհեւից	դանայ	դանա
17	2 «	մոլորվի	մոլորվի
19	1 վերեւից	յաւիտեան	յաւիտեան
22	6 ներհեւից	չէ. 'ես	չէ... 'ես
41	3 «	հէրիք	հէրիք
48	13 վերեւից	ՏԵՍԻԼ Ե	ՏԵՍԻԼ Դ
52	4 ներհեւից	յաւիտենական	յաւիտենական
57	9 «	ըլի	ըլի
58	5 վերեւից	էլի	ըլի
«	4 ներհեւից	աշկիրս	աճկիրս
66	9 «	կանայ	կանա
69	5 «	սո սը բրատ	սո սը բրատ
73	11 «	ՄԻՔԱՅԷԼ	ՄԻՔԱՅԷԼ
82	9 վերեւից	հէրիք	հէրիք
87	« «	«	«

Երևույթ:	Տող:	Տարած է:	Պէտք է:
88	14 վերելից	աշկերուն	աճկերուն
91	3 ներհեից	արմցայ	արմըցայ
93	7 վերելից	արմցար	արմըցար
97	5 «	տղխ	տղխ
«	2 ներհեից	պարտքը	պարտկը
112	7 «	աչքումը	աճկումը
120	2 «	կօ-	կօ-
149	7 «	էիթ	էիթ

1614191

« Ազգային գրադարան

NL0014191

ԲՈՒԿ. 193
 ՊԻՔ. 40

ԳԱՐՐԻԷԼ ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆՑԻ

Թ Ա Տ Ր Ո Ն Ա Կ Ա Ն Գ Ր Ո Ւ Ա Ծ Ն Ե Ր Ը

	Ռ. Կ.
ԴԵԶԻՐՂԱՆ ՍԱՅՐԸ ԽԵՐ Ե, կատակերգութիւն մէկ արարուածով, երկրորդ տպագրութիւն, ուղղած	— 30
ԽԱԹԱՅԱԼԱ, կամեղիա շորս արարուածով	— 50
ՕՍԿԱՆ ՊԵՏՐՈՎԻՉԻՆ ԵՆ ԿԻՆՔՈՒՄԸ, կատակերգութիւն մէկ արարուածով	— 30
ԵԼԻ ՄԵՎ ԶՈՏ, կամեղիա հինգ արարուածով, երկրորդ տպագրութիւն, ուղղած	1 —
ՊԵՊՅՈ, կամեղիա երեք արարուածով, երկրորդ տպագրութիւն, ուղղած	— 50
ՔԱՆԿԱՆՈՒ ՕՋԱՄ, կամեղիա երեք արարուածով	— 50
ԱՄՈՒՍԻՆՆԵՐ, կամեղիա հինգ արարուածով, երկրորդ տպագրութիւն, ուղղած	1 —

վաճառում են թիֆլիզում՝ ԿԵՆԴՐՈՆԱԿԱՆ և ԿՈՎԿԱՍՏԱՆ
 գրավաճառանոցներում:

11 17

507

2013

